

TESAURUKSEN TULKINTA TOIMINTAYMPÄRIS-
TÖSSÄ. LUOKITUKSEN OBJEKTIIVISUUDEN ARVI-
OINTI ASIAKIRJATIEDON REPRESENTOINNIN YH-
TEISÖLLISTEN KÄYTTÖTARKOITUSTEN KON-
TEKSTISSA

Pasi Jouhki

Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Informaatiotutkimus ja interak-
tiivinen media
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2017

TAMPEREEN YLIOPISTO, Viestintätieteiden tiedekunta

Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media

JOUHKI, PASI: Tesauruksen tulkinta toimintaympäristössä. Luokituksen objektiivisuuden arviointi asiakirjatiedon representoinnin yhteisöllisten käyttötarkoitusten kontekstissa

Pro gradu -tutkielma, 85 s., 2 liites.

Huhtikuu 2017

Tutkielmassa tarkastellaan tesauruksen avulla tapahtuvaa asiakirjatiedon representointia. Tarkastelu tapahtuu asiakirja-aineiston alun perin synnyttävässä liiketoimintaympäristössä. Tutkimuksen aktiivinen jännite muodostuu siitä, kun tutkielman virittämä teoreettinen lähestymistapa kohtaa Valtioneuvoston Eutori-asiakirjajärjestelmän käytännön.

Teoretisointi perustuu Charles Peircen myöhemmästä filosofiasta juontuvaan hermeneuttis-semioottiseen teoriayhdistelmään. Teoriavalinnan myötä teoretisointi on avoimen retorista, eli siinä voidaan tukeutua arvioitavan luokituksen käyttäjien yhteisölliseen kokemukseen. Käyttäjien kokemuksen tarjoaman retorisen evidenssin hyödyntäminen mahdollistaa Charles Peircen kauaskantoisen unelman tieteellisen viestinnän retorisen perusluonnon ”radikalisoinnista”.

Terminologian eetikkonakin tunnetun Peircen anti tutkielman ongelmanasettelulle on ilmeinen. Tutkielma aikoo selvittää, kuinka toiminnallista ydinsisältöä välittävät merkit koetaan niiden alkuperäisessä käyttöympäristössään. Tutkielman tapauksessa tarkasteltavat merkit rajataan tesaurus-luokituksen avaamiin luokitusmahdollisuuksiin.

Tutkielman tarkoituksena on pureutua siihen, vastaavatko Eutori-tesauruksen sisältämät merkit niille arvioinnin yhteydessä asetettaviin yhteisöllisiin käyttötarkoituksiin. Tesauruksen käyttäjien avustuksella suoritettava arviointitapahtuma toteutetaan kuvitteellisessa suhteessa arvioinnin tulkinnallisen kontekstin muodostaviin indeksoinnin ja tiedonhaun käyttötarkoituksiin. Tesauruksen tarjoaman maailmankuvan suhteuttaminen käyttötarkoituksiin synnyttää kokemuksellista todistusaineistoa luokituksen kontekstuaalisesta, tulkinnallisesta objektiivisuudesta.

Tutkielma lähtee selvittämään toimintaympäristöissä käytettävän terminologian objektiivisuutta tukeutumalla tesauruksen luokituskategorioiden tarjoamaan työvälineeseen. Tesauruksen puhtaasti matemaattisen tasolla toimivat luokitusoletukset auttavat käyttäjiä pohdiskelemaan terminologian objektiivisuutta luokitukselle asetetussa käyttökontekstissa. Tässä käsillä olevassa tapauksessa arvioitava tesaurus suhteutetaan siis indeksoinnin ja tiedonhaun yhteisöllistä toimintaa edistäviin käyttötarkoituksiin.

Luokitushypoteesien kriittisen arvioinnin myötä saadaan selville, onko tesauruksen tarjoama toiminnallinen maailmankuva aidosti hyödyllinen tesauruksen käyttäjien substanssitoiminnan toimintaympäristöistä katsottuna. Tällä tavalla tutkielma tarjoaa kiintoisan teoreettisen esimerkin Charles Peircen visioimasta ”pragmaattisesta kvantifikaatiosta”, jota on pidetty lähtölaukauksena todellisuutta peliteoretisoivalle tarkastelutavalle.

Avainsanat: tiedon representointi, semiotiikka, tesaurus, toimintaympäristö, objektiivisuus

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	4
2.1	Tiedon representointi tulkinnallisena suhteena	4
2.1.1	Tiedon representointi dynaamisena signifikaatioprosessina	8
2.2	Tutkimuskysymys ja teoreettisen viitekehyksen yhteenveto	26
3	KIRJALLISUUSKATSAUS	32
3.1	Tiedon representointi ja semiotiikan tulkintastrategia.....	32
3.2	Tesaurukset asiakirjahallinnan käyttökonteksteissa	37
3.3	Toimintaympäristön luokituksen tietoteoriat.....	40
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	43
4.1	Tutkimusstrategiana tapaustutkimus	43
4.2	Merkitysrakenteiden tulkinta menetelmällisenä orientaationa	45
4.3	Teemahaastattelu aineistonkeruun menetelmänä	49
5	TUTKIMUSTULOKSET	53
5.1	Tesaurukseen tyytyväiset -tyyppi	53
5.2	Kehittämismyönteiset asiasanoittajat -tyyppi	62
5.3	Kriittiset pohdiskelijat -tyyppi.....	72
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	80
	KIRJALLISUUS	86
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Informaatio- ja kommunikaatioteknologian kehittyminen on muovannut arkista todellisuuskokemustamme (Vattimo 1988, 125-128; Vattimo 2006, 127-129; ks. Bergman 2008a, 133, 266). Murroksen vaikutukset näkyvät myös työpaikoilla, joiden asiakirjatietoa hallitaan monenlaisten kommunikaatiovälineiden avulla (Mäkinen 2013, 3; Upward et al. 2011, 226). Samaan aikaan sähköisen toiminnan vapautuminen kyseenalaistaa asiakirjahallinnan syvään juurtuneet perinteet (Mäkinen 2013, 3; Upward et al. 2013, 40, 45, 48; Brothman 2008, 154; ks. Vattimo 1988, 7-8; Vattimo 1993, 34-36).

Teknologinen murrostilanne johdattaa asiakirjahallinnan uuden ja vanhan paradigman voimasuhteen arviointiin (Upward et al. 2013, 48; Gilliland & McKemmish 2004, 167; ks. Vattimo 1999a, 17-20). Perinteisen elinkaarihallinnan näkökulmasta asiakirjatiedon käytön moninaistuminen on uhka asiakirjahallinnan perinteikkäille toimintakäytännöille (Upward et al. 2013, 40, 42, 45; Upward et al. 2011, 226, 232, 235; ks. Vattimo 1988, 9, 54-55, 101-103). Sen sijaan postmodernissa kontinuumiajattelussa moniarvoinen ja muuttuva nykytodellisuus määritetään asiakirjatiedon teoretisoinnin itsearvoiseksi aluksi ja lopuksi (Upward et al. 2011, 202-211, 216-217; Upward et al. 2013, 38-42; ks. Vattimo 1989, 79-83; Bergman 2013, 737-738).

On perustellusti väitetty, että digitalisuuden tuoma monimutkaistuminen on syössyt kriisiin asiakirjahallinnan vakiintuneen mutta kapea-alaisen (*Top-down*) elinkaarihallinnan paradigman (Upward et al. 2013, 37-42, 48; ks. Vattimo 1989, 16-20; Vattimo 1993, 168-175; Bergman 2008a, 141). On käynyt selväksi, että todistusvoimaisen asiakirjatiedon hallinta on integroitava todellisuuttamme niin ilmeisesti leimaavaan digitaaliseen toimintakulttuuriin (Upward et al. 2011, 197-202, 226-229; ks. Vattimo 1999a, 83-86, 132-135; Bergman 2007b, 38-39). Tämän vuoksi postmoderni paradigma juurruttaa teorianmuodostuksen asiakirjatiedon erilaisten käyttäjäryhmien omaehtoisesti (*Bottom-up*) muotoutuviin kokemustaustoihin (Upward et al. 2013, 48; Upward et al. 2011, 206-211, 228; ks. Vattimo 1989, 76-80; Rorty 2005, 29-31; Vattimo 2005, 43-45; Bergman 2009b, 20-23, 82, 139).

Uusi, monitieteinen paradigma hyödyntää 1900-luvun tutkimuksen erikoisaloja, kuten semiotiikkaa ja hermeneutiikkaa (Upward et al. 2013, 37-38, 41; ks. Vattimo 1999a, 145-

147; Vattimo 2000, 39; Bergman 2009b, 4-5, 47-48). Asiakirjatiedon käyttäjien kulttuurista tietämystä hyödyntämällä pyritään parantamaan asiakirjatiedon inhimillistä käytettävyyttä (Upward et al. 2011, 210, 235-237; Upward et al. 2013, 43, 48; ks. Vattimo 2006, 108; Bergman 2008a, 160-161). Myös kustannustehokkuuden ja avoimuuden nimissä asiakirjallisesta tietoresurssista on puristettava kaikki hyöty irti yhteiskunnan erilaisille käyttäjäryhmille (Evans et al. 2014, 206; Upward et al. 2013, 47-48; ks. Vattimo 1988, 130-143; Bergman 2008a, 138, 157-158). Kehitystyö on kuitenkin alkutekijöissään, sillä digitalisoituminen on entisestään lisännyt asiakirjatiedon tulkinnallisuuteen liittyviä ongelmia (Evans et al. 2014, 206; Upward et al. 2013, 41-43, 47; Upward et al. 2011, 222, 235).

Tämän vuoksi postmoderni paradigma korostaa aivan erityisesti asiakirjatietoon pääsyn (*Access*) painoarvoa (Upward et al. 2011, 199, 228-229; ks. Vattimo 1988, 176; Bergman 2012a, 420-421). Pääsyä tuetaan esittämällä monia sosiaalisesti erikoistuneita näkökulmia luokiteltavaan asiakirjatietoon (Upward et al. 2011, 206-211, 216-217; ks. Vattimo 2006, 29, 63, 107-109, 165; Bergman 2009b, 27-28). Rinnakkaiset tulokset syventävät asiakirjallisen kuvailutiedon (*Descriptive information*) tuotantoa, millä edistetään asiakirjatiedon organisointia ja arkikäyttöä (Upward et al. 2013, 41-43; Upward et al. 2011, 199, 216-217; ks. Vattimo 1993, 13, 21-22; Vattimo 2006, 112-115; Bergman 2014b, 339-340). Tämä informaatiotieteellinen tarkastelutapa kehkeytyy ajan mittaan kokonaisvaltaiseksi informaatioarkkitehtuuriksi (*Information architecture*), jonka tarkoituksena on opastaa käyttäjät koordinoitusti todistusvoimaisen asiakirjatiedon jäljille (Upward 2013, 37-40, 44; Upward et al. 2011, 226-229; ks. Vattimo 1989, 26-29, 33-36; Vattimo 2006, 114-115, 186-187; Bergman 2009b, 21, 29-30, 34-36, 70).

Tutkielma tarkastelee monimutkaista kokonaisuutta asiakirjahallinnon (*Records management*) näkökulmasta (Upward et al. 2013, 37, 48). Huolellisemmin ilmaistuna tutkimus toteutetaan asiakirjajärjestelmän (*Records system*) piirissä (Foscarini 2012b, 32). Koska tutkielman lähestymistapa asiakirjatietoon konkretisoituu nimenomaan käytön tapahtumana, toiminnassaan asiakirjatietoa synnyttävät käyttäjät osallistetaan kokonaisvaltaiseen arvonnäilytyksen prosessiin (Upward et al. 2011, 203, 208-211, 216-217; Vattimo 1988, 3, 54-55, 91-95, 136-140; Vattimo 1999b, 9-10; Vattimo 2006, 8, 118-119, 161-163; Bergman 2009b, 9-10, 31-37, 45-47, 65, 151; vrt. Jouhki 2014, 40). Siten tutkielman johtajatuksena on, että informaatiota ei johdeta mistään korkeammasta, vaan se kuoriutuu esiin inhimillisten kokemustajosten kautta (Upward et al. 2011, 200-211, 216-217;

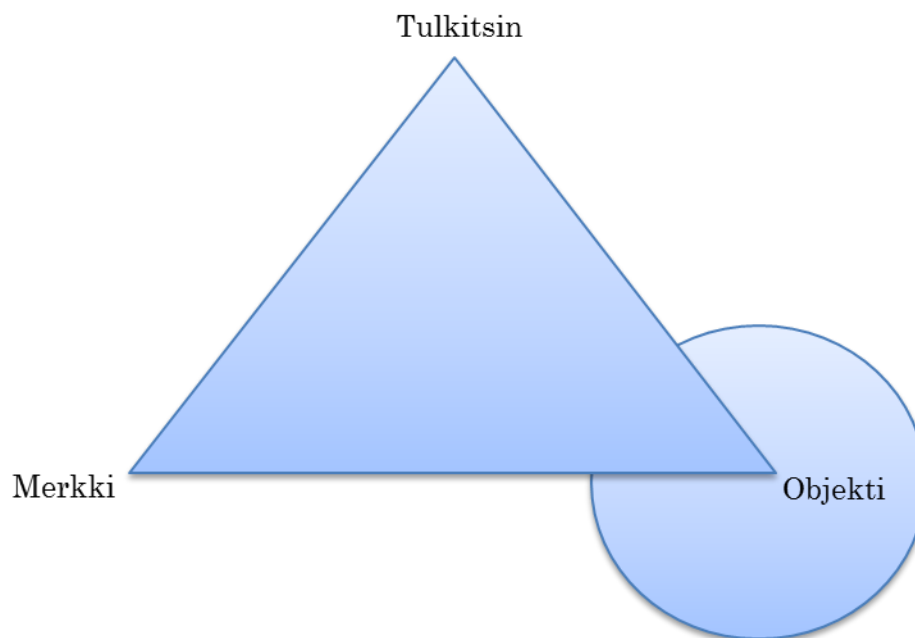
Vattimo 1993, 119-121; Vattimo 2006, 28-30, 62-63, 108, 148-149; Bergman 2009b, 76-85, 89-90, 139-145).

Tutkielman tapauksessa edellinen merkitsee sitä, että asiakirjahallinta yhdistetään organisaation tiedonhallintaan (*Information governance*) (Upward et al. 2013, 47; ks. Vattimo 1993, 44, 154-156, 165-166; Bergman 2007b, 38-40). Tutkimus kuitenkin rajataan asiakirjatiedon indeksointiin (*Indexing*), josta on tullut erityisesti sähköisen asiakirjahallinnan kompastuskivi (Henttonen 2014, 461; Upward 2011, 230). Vaikka vastaavaa tutkimuseksperimenttiä ei ole suoritettu aiemmin, tapaus voidaan liittää asiakirjahallinnan postmoderniin paradigmaan (Upward 2011, 216-217, 230; ks. Bergman 2009b, 70; Vattimo 2002, 104-105). Paradigma tuottaa joustavia strategisia sovelluksia, joiden avulla kontekstualisoidaan asiakirjatiedon luontia, siihen pääsyä ja sen uudelleenkäyttöä (Upward et al. 2013, 37-38, 42-43, 46-47; Upward et al. 2011, 225-229; ks. Vattimo 2010, 103-104; Bergman 2005, 217, 225). Koska uudenlaista teoretisointia on saatavilla rajoitetusti, informaatioajan tarpeita vastaaville sovelluksille olisi kysyntää (Evans et al. 2014, 206; Upward et al. 2013, 37-38, 46-48; Upward et al. 2011, 216-217, 229-232; ks. Vattimo 1989, 34-36; Bergman 2009b, 30, 100).

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

”When the actors are performing in real time, under hot lights, on a very public stage, accountable to directors and sponsors, then impressing their many audiences with concrete results is what counts, not speculation of why they are doing the work.” -Terry Cook (2009)

2.1 Tiedon representointi tulkinnallisena suhteena

Kuva 1. Tiedon representoinnilla tarkoitetaan luokituksen tulkintaa todellisuuden osassa.

Tutkielmassa käsitellään tiedon representointia (*Knowledge representation*) (Friedman & Thellefsen 2011, 647-649; ks. Bergman 2009b, 134-136; Vattimo 2002; vrt. Yakel 2003; Foscarini 2012a). Koska käsite voidaan ymmärtää monella tavalla, valittava näkökulma on yksi muiden joukossa (Hjørland 2007; ks. Vattimo 2010, 115-117; Bergman 2007a; Bergman 2009b, 126). Tutkielma tarkastelee tiedon representointia tulkinnallisena suhteena, joka avautuu merkin, objektin ja tulkitsimen välityksellä (ks. Kuva 1) (Friedman & Thellefsen 2011, 653, 657; Bergman 2009b, 34, 87, 100, 116-117, 129, 151; Paavola & Bergman 2003, 3; ks. Vattimo 1988, 115-116; Vattimo 1993, 67-68, 114-115; vrt. Upward et al. 2011, 232).

Tiedon representoinnin merkillä tarkoitetaan tulkittavaa luokitusta, kuten tutkielman tapauksessa tesaurusta (Friedman & Thellefsen 2011, 657; Bergman 2014a, 36; Bergman 2013, 739-740; ks. Vattimo 1993, 18-22). Objekti määritetään todellisuuden osaksi (*Universes of discourse*), esimerkiksi tieteelliseksi, ammatilliseksi tai muuksi sosiaaliseksi ryhmäksi, jonka ehdollistamasta näkökulmasta luokituksen arvioinnin käyttötapahtuma on tarkoitus suorittaa (Bergman 2009b, 27, 32-33, 65, 80-81, 105, 144; Bergman 2005, 217; ks. Vattimo 1988, 136, 173; Vattimo 2006, 54, 155-156, 187-189; vrt. Upward et al. 2011, 210). Määrättyä todellisuuden osaa kohtaan tunnettu sosiaalinen yhteenkuuluvuus avaa yhteisöllisen lähtökohdan luokituksen tulkintaan (Bergman 2013, 737-738; Bergman 2009b, 31-35, 106, 144; Bergman 2008a, 149; ks. Vattimo 2006, 28-29, 202-207; Vattimo 1999a, 81-83; Vattimo 1989, 76-77; vrt. Hjørland 2004, 489).

Tulkinnallisen suhteen kolmannen ja informatiivisimman osatekijän – tulkitsimen – saavat aikaan luokitusta tulkitsevat käyttäjät (Bergman 2009b, 116-117, 143-145, 151; ks. Vattimo 1988, 54-55, 115-116, 178; vrt. Upward et al. 2011, 229; Bailey 2008, 72-73). Kun käyttäjä tulkitsee luokitusta objektin ehdollistamasta näkökulmasta, hän synnyttää uusia, sosiaalisia merkkien tulkintoja, eli tulkitsimia (Friedman & Thellefsen 2011, 657; Bergman 2009b, 40-43, 105, 115; Bergman 2007b, 34; ks. Vattimo 1993, 53, 88-91, 101, 122; Vattimo 2011, 135-136). Ilman näitä kolmansia osatekijöitä ei muodostu tulkinnallista suhdetta, eli ei tapahdu kokonaisvaltaista signifiikaation käyttötapahtumaa (Bergman 2009b, 31-34, 65, 100, 107, 111, 160-162; ks. Vattimo 1988, 136, 160; Vattimo 1999a, 20-21; Vattimo 2006, 54-56, 186-189; vrt. Upward et al. 2013, 45).

Tulkinnallisen suhteen avaaman yhteisöllisen signifiikaation tarkoituksena on ohjata ja kehittää sosiaalisia toimintatapoja (*Habit of action*) (Bergman 2009b, 15, 33-36, 56, 111, 160-163, 181; ks. Vattimo 1988, 115-117, 135-136, 160-162; Vattimo 2006, 107-109, 161, 187). Tulkinnallisen itsekontrollin vaatimus onkin keskeinen, koska otamme suurimman osan kulttuurisista toimintatavoistamme vastaan annettuina (Bergman 2008a, 161; Kilpinen et al. 1999, 37-39; ks. Vattimo 1989, 21-22; Vattimo 2011, 64-65). Tämän vuoksi signifiikaation avulla pyritään nimenomaan kehittämään kommunikaation yhteisöllisiä normeja, jotka konkretisoivat jaetun kokemustaustan tulkinnassa tapahtuvan kriittisen oppimisen (Bergman 2009b, 8-10, 30, 33-35, 56, 92, 127, 145; ks. Vattimo 1993, 42-43, 126-128, 133-135; Vattimo 2006, 81-82, 114-115, 136). Vaikka edellinen voi kuulostaa juhlalliselta, kyse ei ole ihmeellisemmästä kuin aiempien toimintatapojen kriittisestä arvioinnista (Bergman 2008b, 147-149; ks. Vattimo 1988, 11-13; Vattimo 1993, 21-

22). Toimintatapojen kehittämisen avulla yhteisöllinen toiminta (*Conduct*) pystytään muokattamaan laajempaan kulttuuriseen ympäristöön, joka on jatkuvassa muutoksessa (Bergman 2012b, 144-145; Bergman 2009b, 21, 111, 161; Bergman 2008a, 160-161; ks. Vattimo 2006, 8-12, 29, 111-115, 161-166).

Jaettujen sosiaalisten toimintatapojen tulkinta aloitetaan kuitenkin väistämättömästä epämääräisyyden (*Indefiniteness*) tilasta (Bergman 2012c, 216-217; Bergman 2011, 116, 119-120; Bergman 2009b, 15-17, 34, 151-158; ks. Vattimo 1988, 21-22, 136, 177; Vattimo 1999a, 97-99). Aikaisempien yhteisöllisten uskomusten (*Commonsense beliefs*) kriittisen arvioinnin on kummuttava aidosta epäilystä, että toimintatapojen ja uskomusten välinen suhde ei ole tarpeeksi hyvin ennakoitavissa – eli signifikaation toteutumista häiritsee väärinymmärrys (*Misunderstanding*) (Bergman 2009b, 36, 145, 151-152, 157, 160-161; Bergman 2008b, 148-149; ks. Vattimo 1988, 11-13, 136, 149-150, 160; Vattimo 1999a, 56, 136-138; vrt. Upward et al. 2011, 204). Yhteisöllisten uskomusten ja sosiaalisten toimintatapojen välisen suhteen arvioinnissa muotoutuva teoria – tai paremminkin konteksti – nousee esiin kolmantena perspektiivinä, joka kiteyttää sosiaalisiin toimintatapoihin liittyvät kehittämisvaatimukset (Bergman 2009b, 15-17, 31-33, 36, 111, 151, 170; ks. Vattimo 1988, 62-63, 82-83, 136, 178; Vattimo 1999a, 20-21; Vattimo 2006, 155-156).

Kehittämisvaatimukset tuovat päivänvaloon kokonaisvaltaiset olosuhteet, joissa merkien pitäisi pystyä toimimaan täyttääkseen paikkansa yhteisöllisessä signifikaatiossa (Bergman 2009b, 33, 45-46, 54, 57-59, 65, 111, 161; Bergman 2014b, 339-340; ks. Vattimo 2006, 29, 108, 115, 148-151, 161-165). Huolimatta siitä, että mainitunlainen arki-kokemuksen teoretisointi läpäisee jokapäiväistä toimintaamme, konkreettisesti käytäntöön suuntautunut filosofinen lähestymistapa odottaa edelleen läpimurtoaan (Bergman 2009b, 3-5, 7-10, 20-21, 64-67; ks. Vattimo 1999a, 22-25; Vattimo 2002, 104-105; Vattimo 2010, 114-116). Ikävästä ristivedosta huolimatta voimme päättäväisesti todeta, että pystymme käsittämään todellisuuden ainoastaan toiminnallisiin pyrkimyksiimme kytkeytyvien käyttötarkoitusten näkökulmasta (Bergman 2009b, 43, 45-46, 54, 111-113, 154, 183; Bergman 2007c, 606; ks. Vattimo 1999b, 43; Vattimo 1993, 11-16, 101).

Tästä syystä tulkintaa ohjaavat käyttötarkoitukset on aktiivisesti valjastettava signifikaatiossa tuotettavien tulkitsinten teoretisoinnin avuksi (Bergman 2008b, 149-150; Bergman 2009b, 31, 111, 151, 160-161; ks. Vattimo 1988, 23, 45-47, 178; Vattimo 1993, 12-13,

88-90; vrt. Bearman 1992, 39-40). Signifikaatioon itseensä ei kuitenkaan sisälly mitään päämäärää, vaan se saa suuntansa merkkejä tulkitsevien käyttäjien yhteisöllisistä käyttötarkoituksista (Bergman 2009b, 111-112, 158; ks. Vattimo 1989, 27-28; Vattimo 1988, 54-55, 136, 160-161). Lisäksi on aivan erikseen painotettava, että käyttäjät eivät määritä käyttötarkoituksia yksilöllisesti, vaan niiden tulee palvella valittuja kommunikatiivisia tehtäviä (Bergman 2014b, 340; Bergman 2009b, 67, 121, 152, 183; Bergman 2007b, 23; ks. Vattimo 2006, 85-87, 114-115, 135-136, 187). Vaikka tulkintaa ohjaavat käyttötarkoitukset selkeyttävät ja tehostavat tulkinnallista signifikaatiota, niiden objektiivista hyötyä toiminnalle on hankala oikeuttaa ulkoa käsin (Bergman 2012c, 220; Bergman 2009b, 29, 39, 89, 113, 151; ks. Vattimo 1988, 59-64, 136, 174-175; Vattimo 2006, 8, 29, 85-86, 114-115, 136, 186). Käyttäjyhteisöjen keskuudessa kehkeytyvä objektiivisuus on ennen kaikkea yhteisöllinen normi, jota käyttäjien tulee itse vaatia sosiaalisesti motivoituneelta signifikaatioltaan (Bergman 2008a, 149; Bergman 2009b, 9-10, 30, 34-35, 56-59, 111, 181; ks. Vattimo 1988, 178-180; Vattimo 1989, 35, 76-80; Vattimo 1999a, 24-28; Vattimo 2006, 8-12, 186; vrt. Upward et al. 2013, 46-47; Buckland 2012, 5-6).

2.1.1 Tiedon representointi dynaamisena signifikaatioprosessina

Tiedon representointi toteutetaan käytännössä dynaamisena signifikaatioprosessina (Friedman & Thellefsen 2011, 652, 657; Bergman 2000, 235; Bergman 2009b, 3, 8-10, 111-116, 152, 160-161; ks. Vattimo 1988, 160-162, 175-176; vrt. Upward et al. 2011, 202-204). Dynaaminen signifikaatioprosessi koostuu kahdesta rinnakkaisesta prosessista: tulkitsevasta signifikaation prosessista ja yhteisölliset käyttötarkoitukset määrittävästä päämäärätoiminnan prosessista (Bergman 2008b, 145-146; Bergman 2009b, 111-113, 158; ks. Vattimo 1988, 136-140; Vattimo 1993, 11-13, 44; Vattimo 1999a, 95-99; vrt. Upward et al. 2011, 226). Näiden toisiinsa kytkeytyvien prosessien yhteisvaikutuksen avulla pyritään johonkin ennalta tavoiteltavaan asiintilaan (Bergman 2009b, 110-112, 161; Bergman 2014b, 340; ks. Vattimo 1993, 43-44; Vattimo 2002, 104-105; vrt. Evans et al. 2014, 209-210). Haluttuun asiintilaan päästään hyödyntämällä prosessiin kuuluvien käyttäjien synnyttämiä dynaamisia merkkien tulkintoja, joiden avulla signifikaatiosta kehkeytyy älykäs prosessi (Bergman 2009b, 110-114, 151; ks. Vattimo 1988, 54-55, 115-117; Vattimo 1989, 34-36). Prosessin älykkyys juontuu siitä, että merkkien dynaamiset tulkinnat tähtäävät jo ”luonnostaan” joihinkin toiminnallisiin tarkoituseriin (Bergman 2009b, 28, 89-90, 111; ks. Vattimo 2006, 28-29, 38-39, 56, 65-66; Vattimo 2000, 45). Tämän vuoksi on viisasta mukautua tosiasiaan, että toiminnassamme jatkuvasti läsnä oleva tulkinta on kaiken älyllisesti kehittyvän toiminnan sisäsyntyinen osatekijä (Bergman 2009b, 10, 18-21, 32-34, 45, 57, 111; Bergman 2005, 225; ks. Vattimo 1999a, 97-98, 112; Vattimo 2006, 111-115, 161-166).

Dynaamisen signifikaation ydinajatuksiksi voidaan kiteyttää, että prosessin tarkoituksena on artikuloida merkkien avulla abstrahoitavaa kokemusta. Merkkejä voidaan havaita vaikkapa sanoina. Olennaista on, että merkkien ajatellaan viittaavan objektiin, eli määrittäytyyn tulkinnan lähtökohtaan. Esimerkiksi sanalla toimittajat viitataan journalistista ilmaisua harjoittavaan ammattiryhmään. Tulkittavan merkin avulla esiin kutsuttava objekti avautuu samalla kokonaisvaltaiseksi tulkinnan näkökulmaksi, joka rajoittaa myös muiden merkkien tulkintaa. Objektin voimakkuudesta huolimatta merkkien tulkinta ei koskaan toteudu pelkän tulkinnan lähtökohdan avulla, vaan tähän tarvitaan kolmas osatekijä, tulkitsin. Näiden kolmansien osatekijöiden tarkoituksena on vangita määrätyn objektin näkökulmasta artikuloitavia uusia sosiaalisia merkkien tulkintoja. Uuden tulkinnan vangitsevien tulkitsinten synnyn periaate onkin välttämätön osa merkkien välityksellä tapahtuvaa dynaamista signifikaatiota. (Friedman & Thellefsen 2011, 650-654; Bergman 2009b,

8-9, 27, 32-34, 40-43, 79, 82, 90-91, 102, 105, 107, 111, 151-152; ks. Vattimo 1988, 115-116, 160-162, 173; Vattimo 1993, 19, 23-24, 53, 67-68, 88-90, 101, 119-121; Vattimo 2006, 8-9, 29-30, 37-39, 54-56.)

Vaikka dynaamisesti tuotettavat tulkitsimet ovat signifiikaation keskiössä, merkkien on samanaikaisesti viitattava objektin painottamaan tulkinnan lähtökohtaan. Koska objekti määritetään kokonaisvaltaiseksi tulkintaa rajoittavaksi perusnäkökulmaksi, tulkittavat merkit pystyvät ainoastaan nostamaan esiin ”objektin” joitain piirteitä. Onkin painotettava, että viittaus ei koskaan tapahdu yksi yhteen -periaatteella. Merkkien avulla signifikoitava objekti ei siis ole mikään todellisuudessa pysyvästi esiintyvä ideasysteemi. Näin ollen merkit voivat vain kertoa objektistaan, mutta eivät koskaan edustaa varsinaista objektia. Siksi objektin rajoittama tulkinnan lähtökohta on ajateltava taustatiedoksi (*Common familiar knowledge*), jonka merkkejä tulkitseva henkilö tarvitsee ylipäättään ymmärtääkseen merkit. Se voidaan myös nähdä määrittämättömänä joukkona merkityksellisiä väittämiä, jotka tulkitseva henkilö voisi periaatteessa tulkita merkkien merkitykseksi. (Mai 2011, 720-721; Mai 2001, 596-597; Bergman 2013, 737-738, 747; Bergman 2010a, 144-145; Bergman 2009b, 28, 102, 105-107, 111, 139, 152, 162; ks. Vattimo 1993, 40, 67-68, 122; Vattimo 2006, 13, 28-29, 54-55, 70-71; vrt. Upward et al. 2011, 203.)

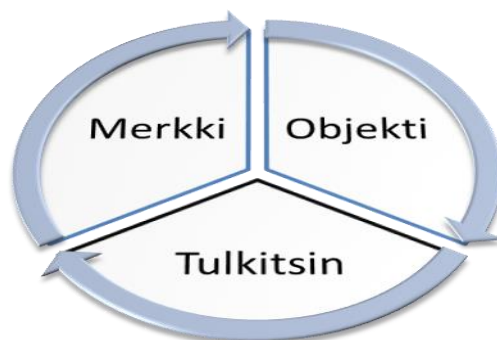
Signifikoitavien objektien näkökulmista syntyvät merkkien tulkinnat vangitaan lopulta tulkitsinten avulla. Tulkitsimilla ei kuitenkaan tarkoiteta tulkitsevia henkilöitä, jotka hyödyntävät prosessiin kuuluvia merkkejä. Tulkitsinten tarjoamaa heuristista työkalua ei myöskään kannattaisi latistaa merkkien ulkokohtaisesti representoiman merkitysrakenteen toteamiseen. (Bergman 2009b, 60-61, 76-82, 91, 99-100, 105, 162; Bergman 2003, 4; ks. Vattimo 1988, 45-46, 160; Vattimo 1993, 7, 18-19, 40-42, 48, 69-70, 122.) Näiden vaihtoehtojen sijaan tulkitsimet olisi rakentavampaa nähdä merkkien konkreettisessa käytössä ja tulkinnassa syntyvinä funktionaalisina informaation sisältöinä (Bergman 2009b, 29, 111, 134-135, 156-157; Kilpinen et al. 1999, 39; ks. Vattimo 1988, 11, 136; Vattimo 1993, 13, 69-71). Tulkitsinten kiteyttämät, toimintaan kokonaisvaltaisesti integroituvat merkitysverkostot aktivoituvat silloin, kun käyttäjä tekee kytkennän tulkittavien merkkien ja niihin liittyvien objektien välillä, eli synnyttää uusia tulkitsimia (Bergman 2009a, 251-252, 257-258; Bergman 2009b, 40-47, 56-59, 65, 107, 111, 151; Bergman 2007b, 38-39; ks. Vattimo 1988, 45-47, 54-55, 136-139; Vattimo 1993, 13, 53, 101, 119-122).

Merkkien käyttöä aktiivisesti refleктоivat tulkitsimet kiteyttävät suunnan, jota kohti funktionaaliset merkit tosiasiallisesti ohjaavat yhteisöllistä toimintaa (Bergman 2012b, 144-145; Bergman 2009b, 20-21, 56, 65, 157, 160-161; Bergman 2008a, 161; ks. Vattimo 1988, 23, 130-133, 136; Vattimo 1989, 27-28, 34-35; Vattimo 1993, 13). Samalla ne tarjoavat työväliseen merkkien avulla määriteltävien sosiaalisten toimintatapojen kriittiselle arvioinnille (Bergman 2008b, 147-148; Bergman 2009b, 10, 15-17, 33, 36, 151, 170; ks. Vattimo 1988, 11-13; Vattimo 2006, 54-56, 118-119, 155-156, 161, 202; vrt. Upward et al. 2011, 216-217). Perinpohjaisen pragmaattisen laatunsa myötä toiminnan abstrahoitavien tulkitsinten tuottamat informaatioisällöt ovat ”puhtaan” relationaalisia (Bergman 2009b, 3, 43-46, 83-85, 89, 111, 143-144; Bergman 2010a, 145-146; ks. Vattimo 1993, 32-35, 101; Vattimo 2006, 8-13, 37-39, 63, 148-150, 186). Tulkitsinten analyttistä roolia on vaikea edes kuvitella kolminaisen merkkirelaationsa ulkopuolella (Bergman 2009b, 34, 111, 151-153; Bergman 2007b, 28; ks. Vattimo 1999a, 20-21, 74-76; Vattimo 1988, 115-116). Suoremmin sanottuna tulkitsinten käytännöllinen produktiivisuus perustuu nimenomaan siihen, että niiden avulla pystytään arvioimaan valittuja kokonaisvaltaisia tapauksia (Bergman 2009b, 28, 32-33, 65, 79-81, 111-114, 148; ks. Vattimo 1993, 12-13, 21-22, 48, 165-166; Vattimo 2006, 187-189; vrt. Foscarini 2012b, 27-29).

Edellisen lisäksi on keskeistä huomata, että tulkitsinten tuottamat toiminnalliset informaatioisällöt ovat luonnoltaan arkipäiväisen teknisiä (Bergman 2009b, 7, 45-46, 78, 111; ks. Vattimo 1993, 48; Vattimo 1999b, 11-12; Vattimo 2006, 8, 63). Siksi niillä ei voi olla kiistatonta todistusarvoa ohjaamansa signifikaatioprosessin ulkopuolella (Bergman 2009b, 8-12, 17, 27-28, 56, 66, 84, 89, 160-162; Bergman 2012a, 429; ks. Vattimo 1988, 72, 139, 160-162; Vattimo 2006, 81, 151, 155-156, 187; vrt. Upward et al. 2011, 208-211). Absoluuttiseksi sinetöitävän varmuuden sijaan tuotettavien informaatioisältöjen normatiivisuutta perustellaan tulkitsinten sisäsyntyisellä kyvyllä reflektoida merkkien käyttöön osallistuvia päämäärätoiminnan prosesseja (Bergman 2009b, 9-10, 20-21, 64-67, 111-113, 122-123, 152; Bergman 2000, 238; ks. Vattimo 1988, 91-92, 136; Vattimo 1993, 11-13, 69-71; Vattimo 2006, 161-165, 171-172, 186). Juuri tämän reflektion mahdollisuuden vuoksi toimintatapojen kriittisessä arvioinnissa tuotettavat tulkitsimet on pyrittävä suuntaamaan tulevaan (Bergman 2012a, 423; Bergman 2009b, 15, 36, 110-113, 162; ks. Vattimo 2010, 95-96, 108-109; Vattimo 2006, 8, 151, 155-156, 161). Mikäli aiemmin määriteltyjen toimintatapojen ei koeta vastaavan tulkitsinten reflektointia toi-

minnan kehittämisvaatimuksia, kuten käy aina jossain vaiheessa prosessia, on yhteisöllisen toiminnan kokonaiskurssia kehitettävä tulkintaa ohjaavien käyttötarkoitusten ennakkoimaan suuntaan (Bergman 2016, 171; Bergman 2009b, 20-23, 32-33, 40-45, 54, 126-127, 151-154, 161; Bergman 2008b, 148-149; ks. Vattimo 1988, 131-136; Vattimo 1993, 11-16, 49-50, 128; Vattimo 2006, 62-63, 70-71, 161-166; vrt. Upward et al. 2011, 202-204).

Kun tulkinnassa muotoutuva teoria onnistuu aidosti muuttamaan yhteisöllisiä uskomuksia – siis määrittämään uuden toiminnan kontekstin –, tulkinta keskeytyy joksikin aikaa (Bergman 2012c, 217; Bergman 2010a, 143-144; Bergman 2009b, 10, 45-46, 151-152, 157; ks. Vattimo 1988, 62-63; Vattimo 2000, 43; Vattimo 2002, 104-105; Vattimo 2006, 118-119). Tästä syystä dynaamisen signifiikaatioprosessin eri vaiheiden ei voida ajatella olevan kausaalisen lineaarisessa suhteessa toisiinsa (Bergman 2012a, 428; Bergman 2009b, 30-31, 111; ks. Vattimo 1993, 95-96; Vattimo 1988, 94-95, 106-107, 160-162, 179-180). Karkeasti tämä tarkoittaa, että prosessiin sisältyviä erilaisten toimintatapojen vaihteita ei voida nivoa yhdeksi hegemoniseksi kokonaisuudeksi (Bergman 2009b, 10-11, 27-31, 56-59, 126, 161-162; ks. Vattimo 1989, 76-83; Vattimo 1999a, 51-52, 69-72, 124; Vattimo 2006, 11-12, 186; vrt. Upward et al. 2013, 48). Dynaamisten tulkintojen ”ikuisen” jatkuvuuden ja ”lopullisen” perusteettomuuden vuoksi tutkielma määrittelee dynaamisen signifiikaatioprosessin merkkien tulkinnan kehämäiseksi jatkumoksi (ks. Kuva 2) (Friedman & Thellefsen 2011, 652; Bergman 2009b, 8-10, 29, 34, 56, 66, 111-116, 137-139, 181; ks. Vattimo 1988, 91-92, 160-162, 169-172; Vattimo 1999a, 19-21, 119-127; Vattimo 2006, 37-39, 155-156; vrt. Upward et al. 2011, 202-206).

Kuva 2. Signifiikaatiota voidaan ohjata vain dynaamisena prosessina.

Tiedon representoinnin eksplisiittinen käsittely dynaamisena signifiikaatioprosessina määrittää tutkielman teoreettisen taustan (Friedman & Thellefsen 2011, 652; Bergman 2014b, 339-340; Bergman 2009b, 111, 134, 181; Vattimo 2006, 37-39, 136, 152, 175). Teorioiden avaama filosofis-normatiivinen tarkastelukulma voisi nousta arvoon postmodernin mediatodellisuuden yhtäaikaisesti huippumobiileissa ja epähistoriallisissa olosuhteissa (Vattimo 1989, 13, 31; Vattimo 1993, 133-135, 173, 182; Vattimo 1999a, 24-28; Bergman 2011, 119-121; Bergman 2009b, 9-10, 31, 107; vrt. Mäkinen 2013, 3; Upward et al. 2011, 229-232). Tutkielma tarkastelee toiminnan kehittämiseksi tuotettavaa tietoa kokonaisvaltaisena kielellis-käsitteellisenä käyttötapahtumana, joka onnistuu väistämään sekä jäykän formalismin että itsetarkoituksellisen relativismin (Vattimo 1988, 68, 136; Vattimo 1993, 13, 23-24, 66-69, 101; Vattimo 2002, 105; Vattimo 2006, 8, 28-30, 39, 108, 187-189; Bergman 2009a, 251, 261; Bergman 2009b, 29-33, 42-46, 65, 91, 111, 160-162, 183; Bergman 2010b, 31; vrt. Upward et al. 2011, 203-204; Brothman 2008, 151-152).

Teoreettisella tasolla tutkielma perustuu Gianni Vattimon filosofiseen hermeneutiikkaan aikakautemme, kulttuurimme yhteisenä kielenä (Vattimo 2006, 6-9; Vattimo 1999a, 15-17; ks. Bergman 2009b, 183). Maallistunut hermeneuttinen todellisuuskäsitys raivaa tilaa rationaaliselle julkiselle argumentoinnille, jolla on rohkeutta purkaa kivettyneitä dogmeja, epäreiluja ennakkoasenteita ja turhanpäiväistä taikauskoisuutta (Vattimo 2002, 103-104; Vattimo 1989, 28-29, 34, 76-78; Vattimo 1988, 5-8; ks. Bergman 2009b, 27-30, 48, 79, 170). Hermeneutiikan kattavin teesi moniäänisessä postmodernissa kommunikaatioyhteiskunnassa on, että arkipäiväisen inhimillisen kokemuksen on lopultakin tultava todennettavan, pätevän ja tarkan tiedon kohteeksi (Vattimo 1989, 18-20, 26-28, 76-80; ks. Bergman 2009b, 3, 82-85, 161-162; vrt. Upward et al. 2011, 210).

Pohjimmiltaan hermeneutiikan valinta tarkoittaa, että objektivistinen formalismi korvataan argumentoivalla retoriikalla (Vattimo 1988, 21-22, 130-143, 176-177; Vattimo 2002, 102-104; Vattimo 2006, 102-103; ks. Bergman 2009b, 27, 40-43, 64-67, 76-78, 102). Tämä taas merkitsee sitä, että perinteinen autenttisuuden ideaali on realisoitavissa vain äärettömän monimutkaisten kielipelien (*Language games*) huolellisen pelaamisen (*Play*) kautta (Vattimo 1988, 11-13, 45-47, 177-178; Vattimo 1993, 68-69, 111-112, 124, 182-183; Vattimo 2006, 8, 29-30, 125, 132-133; ks. Bergman 2009b, 29-30, 45-46, 83-85, 88-91, 154, 184; Bergman 2010a, 136; vrt. Upward et al. 2011, 216-217; Hjørland 2007).

Koska kielellis-käsitteellisen käyttötapahtuman avulla ei etsitä autenttista evidenssiä sanan metafyyysisessä merkityksessä, ainoa mitä jää jäljelle on toiminnan suhteellinen vapaus inhimillistä kuolevaisuuden tosiasiaa vasten (Vattimo 1988, 68, 72, 136, 175; Vattimo 1993, 35, 124-125; Vattimo 2006, 93, 108, 186; Bergman 2007e, 78-82; Bergman 2009b, 28-29, 45, 65, 100, 148, 151; Bergman 2011, 116; vrt. Brothman 2008, 152-153). Tämä voi kuulostaa kovastikin ristiriitaiselta, mutta hahmotellun teorian tarkoituksena on johdattaa nykykulttuuria nimenomaan rationaalisuuden elvyttämisen suuntaan (Vattimo 2011, 95; Vattimo 2006, 136-140; Vattimo 2002, 101-102; ks. Bergman 2007f, 2-3; Bergman 2008b, 149-150). Samalla teorian näennäinen paradoksaalisuus tuo esiin Gianni Vattimon hermeneutiikkaa ja Mats Bergmanin Charles Peirce -semiotiikkaa syvällisesti yhdistävät tavoitteet (Vattimo 1988, 11; Vattimo 2006, 148-150; Vattimo 2011, 135-136; Bergman 2009b, 3, 27-28, 143-145, 151).

Kummassakin tapauksessa filosofian harjoittaminen nähdään perinteisessä hengessä edelleen positiivisena tieteenä, tosin eksplisiittiseksi maalliseksi inkarnaatioksi ”nurinpäin” kääntyneenä kokeellisena tieteenä (Bergman 2009b, 29-36, 45-48, 88-90, 151; Vattimo 1988, 138-140, 150; Vattimo 2006, 102-104, 129-131, 136, 150-153, 187). Gianni Vattimon näkökulmasta positiivisuus kumpuaa filosofisen hermeneutiikan nietzscheläis-heideggerilaisista juurista, joiden päätavoitteena on arkipäiväisen kokemuksen kääntäminen elämisen voimavaraksi (Vattimo 1988, 73-74; Vattimo 1993, 11-13, 48; Vattimo 2006, 8; ks. Bergman 2009b, 7, 20-21, 158). Vattimon filosofis-postmodernista perspektiivistä katsottuna on ilmeistä, että nykytodellisuuden räjähdysmäisesti lisääntyntä kommunikaatiota uskottavasti teoretisoivat mallit voivat tulla ”löydetyksi” vain alkupe-
räisiltä asuinsijoillaan – ilman filosofisia kahleita (Vattimo 1988, 45-47, 171-172; Vattimo 1989, 76-82; Vattimo 2002, 101-102; Vattimo 2006, 127-133; Vattimo 2011, 68; ks. Bergman 2009b, 10, 20-23, 50, 72, 82).

Ensin saattaa kuitenkin syntyä vaikutelma, että tällainen kokonaisvaltainen tietoteoreettinen naamion ”kääntö” on varmasti kiusallinen Charles Peirce -semiotiikan näkökulmasta – onhan pragmatismen perustaja Charles Sanders Peirce tunnettu myös realismin puolestapuhujana (Bergman 2009a, 248; Bergman 2009b, 4, 10, 27-28, 102; Bergman 2007b, 29-30; Bergman 2007e, 69-71; ks. Vattimo 2002, 104-105; vrt. Upward et al. 2013, 46-48). Mats Bergman kuitenkin kiteyttää varsin selkeästi, että hänen retorisen rekonstruktionsa johtavana päämääränä on mahdollistaa vain määrätynlainainen tulokulma Charles Peircen filosofiseen tuotantoon (Bergman 2009b, 1-3, 79; Bergman 2013, 737-

738; ks. Vattimo 2006, 29-30, 151). Bergmanin filosofis-kommunikatiivisen näkökulman tarkoituksena on toimia vastapainona semiotiikan formalististen strategioiden ylivalle (Bergman 2009b, 1-5, 11-12, 82, 92-93; ks. Vattimo 1989, 33-36; Vattimo 2000, 44-45).

Näin ollen edellisistä tutkimustaustoista kuoriutuva teoria voidaan kulminoida ajatukseen, että edes mitään filosofista systeemiä ei tule ottaa vastaan valmiiksi annettuna doktriinina (Vattimo 2006, ix-x, 173-180; Bergman 2009b, 10, 44-47, 167). Filosofian tulee olla elävää tutkimusta, jonka työstämisen jatkuvuus lepää sitä harjoittavien tutkijayhteisöjen vastuullisilla hartioilla (Bergman 2014b, 338-340; Bergman 2009b, 8-15, 35, 47-50, 56-59, 78-79; Vattimo 1988, 61-62, 126-128, 136-143, 150, 178-180; Vattimo 1993, 133-135). Ylhäältä – tai paremminkin jostain muualta – annettujen toimintatapojen järjestelmällinen kritiikki on valjastettava monitieteiseksi ”ohjelmaksi”, jonka tarkoituksena on ankkuroida filosofia takaisin toiminnallisille juurilleen (Vattimo 1988, 11-13; Vattimo 1999b, 107-110; Vattimo 2002; Vattimo 2006, 8-9, 161-166; Bergman 2009b, 3, 10, 15-17, 23, 47-48, 70, 111, 116; Kilpinen et al. 1999; ks. Jouhki 2014).

Tämä metafyyssisen ja transsendentaalisen filosofian systemaattinen kritiikki kuljettaa kaiken kaikkiaan ”langenneeseen” tieteen ihanteeseen (Bergman 2009b, 28-30, 34-37, 116; Bergman 2008b, 145-150; Kilpinen et al. 1999, 39; Vattimo 1988, 134-138, 150; Vattimo 1993, 42-44; Vattimo 2000, 39-43). Tieteen ja teknologian avulla ylenpalttisesti kommunikoivassa postmodernissa maailmassa ei tieteenkään tulisi tarkastella todellisuutta metafyyssisen ennakkokäsityksen mukaisesti perustavana rakenteena (Vattimo 1988, 51-52, 119-121; Vattimo 2006, 127-131; Bergman 2005, 217; Bergman 2009b, 28-29, 70, 154; vrt. Cohen 2015). Tieteen arkipäiväistämiseen ovat yhtyneet myös he, jotka yhä käyttävät harkintakykyään positivistisen teorianaamion takaa (Vattimo 1988, 71-76, 138-139; Vattimo 2000, 38-39; Bergman 2007c, 605-607; Bergman 2009b, 29-31; vrt. Gilliland & McKemmish 2004, 167). Voitaisiin helposti sanoa, että tieteestä on vaiheittain tullut maallista elämänfilosofiaa (*Lebensphilosophie*), jota harjoitetaan avoimesti erilaisten retoristen positioiden välityksellä (Vattimo 1988, 5-8, 134-140; Vattimo 2006, 148-150, 185-186; Vattimo 2011, 73-75; Kilpinen et al. 1999, 37; Bergman 2009b, 48, 78-79, 87, 151; Bergman 2014b, 339).

Maallistumisen tosiasian myötä semiotiikka ja hermeneutiikka kohdistavat voimansa tieteen positivistisen perinnön arkipäiväistämiseen ja jatkojalostamiseen (Vattimo 1988, 93-94, 138-143, 169-171; Vattimo 1993, 43-48; Bergman 2009b, 7, 27-31, 48-52, 116, 167).

Teorioita yhdistää filosofia, jolla ne tarkastelevat toiminnassa karttuvaa kokemusta ja siitä kuoriutuvan tiedon representointia totuutena, toisin sanoen kontekstuaalisena informaationa (Vattimo 2006, 28-30, 63, 85-87, 150-151, 161-165; Bergman 2009b, 8-10, 29, 139, 143-145, 151, 154; vrt. Buckland 2012, 3). Kummassakaan teoriassa ”totuutta” ei siis kaiveta esiin metafysiikan perustasta, vaan sitä tavoitellaan nykyisyydessä yhteisöllisen rekonstruoinnin keinoin (Vattimo 1988, 178-180; Vattimo 2002, 103-105; Bergman 2009b, 29, 56-59, 111; Kilpinen et al. 1999, 37-40). Näin ollen totuudessa on enemmän kyse sosiaalista toimintaa edistävien suuntaviittojen muotoilusta kuin prosessin tuottamasta kognitiivisesta lopputuotteesta sinänsä (Vattimo 1988, 25-27, 91-92; Vattimo 2006, 8, 29, 63, 155-156, 161, 171-172; Bergman 2008a, 135, 141; Bergman 2009b, 10, 29-30, 160-162, 170). Filosofisia kommunikaatiostrategioita velvoittaa lopulta vain yksi ”metateoreettinen” sääntö: kriittisen tutkimusprosessin jatkuvuuden aktiivinen ylläpito (Vattimo 1988, 11-13, 21-23, 169-170, 178-180; Vattimo 1989, 31-36; Vattimo 1993, 40, 126-128; Bergman 2009b, 1, 8-12, 17-24, 31-36, 44-47, 151, 183; Bergman 2012a, 423; Bergman 2014b, 338-339).

Teorioita yhdistävien taustojen vuoksi semiotiikka ja hermeneutiikka asettavat yhteisöllisen signifiikaation filosofisen ”analyysin” keskiöön (Vattimo 1988, 131-136, 160-161, 179; Vattimo 1989, 76-77; Bergman 2009b, 31, 34-35, 151, 160-161). Kumpikin teoria lähtee liikkeelle arkipäiväisissä todellisuuden osissa tapahtuvasta sosiaalisesta kommunikaatiosta (Vattimo 2006, 107-109, 127-129; Vattimo 1989, 76-78; Bergman 2008a, 133, 144; Bergman 2009b, 3, 11-12, 66, 82, 106, 144). Siten teoriat korostavat jokapäiväisessä toiminnassa päällemme vyöryvää yhteisöllistä kokemusta (*Common experience*), mikä on holistisuudessaan varsin omintakeinen lähestymistapa (Bergman 2009b, 7, 34-35, 65, 92-93, 139; Vattimo 2006, 20, 28-30). Tämän joustavasti hyödynnettävän kokemusresurssin väkevin potentiaali voidaan kuitenkin ”löytää” vasta yhteiskunnassa, jossa kommunikaatio tapahtuu digitaalisen informaatioteknologian avulla (Vattimo 1988, 7, 25-29, 134-138; Vattimo 1999a, 132-135; Vattimo 2006, 150-153, 187; Bergman 2009b, 49, 66, 79-85, 105, 184; Bergman 2007d, 576-577; Bergman 2005, 217; vrt. Upward et al. 2013, 41-43).

Koska kokemusresurssin hyödyntämisessä tukeudutaan täysin avoimesti pragmaattiseen formaation prosessiin, kokemuksen eksplikoinnin tekninen muotokieli poikkeaa tavanomaisesta teknologisen rationaalisuuden kielestä (Vattimo 2006, 8, 108, 136, 140; Vattimo 1993, 66-69, 101, 113-115, 133-135; Vattimo 1999a, 84-88, 95-99; Bergman 2005,

217; Bergman 2009b, 3, 34, 43, 56-58, 76-79, 85, 134-135, 160-162; vrt. Upward et al. 2013, 46-47). Puhdasoppisen loogisen abstraktion sijaan filosofisessa signifikaatiossa korostuvat yhteisöllisen kokemustaustan arkiset ja toiminnalliset ulottuvuudet: kokemuksen ”spatiaalinen” kokonaisvaltaisuus ja erityisesti sen tulkinnassa esiin pulpahtavan informaation puolitodellinen, tulevaisuuteen suuntautunut luonto (Bergman 2008b, 147-150; Bergman 2009b, 7, 24, 28, 31-35, 40-46, 64-66, 79, 105, 139, 143-145; Vattimo 1988, 21-23, 79-88, 136-143, 160, 179; Vattimo 2006, 8-12, 28-30, 61-66, 112-115, 151). Tätä ihmiselle ominaista sosiaalista impulssia pystytään vieläpä hyödyntämään, mikäli se kyetään valjastamaan yhteistyökykyisyydeksi ja avoimeksi tiedon jakamiseksi yli muodollisten raja-aitojen (Bergman 2009b, 10-13, 20-22, 30, 56-59, 70-72, 111; Vattimo 1989, 76-80; Vattimo 2006, 108, 111-117, 139-141; vrt. Julibert 2008, 201-202).

Edellisten näkökohtien myötä näyttäisi siltä, että tutkielman hahmottelema hermeneuttis-semioottinen ”teoria” kuljettaa kokonaisvaltaiseen kriittiseen yhteisöllisyyteen (*Critical commonsensism*) (Bergman 2009a, 266; Bergman 2009b, 65, 124-125, 151, 183; Vattimo 1988, 11-13; Vattimo 1993, 70-71). Tästä näkökulmasta ei kuitenkaan riitä, että tulkitsijat pelkästään jakavat tulkintaa rajoittavan yhteisen lähtökohdan (Bergman 2013, 737; Bergman 2009b, 34, 92, 99, 106; Vattimo 1999a, 24, 81-83; Vattimo 2006, 13, 28-29). Tämän lisäksi on pystyttävä määrätietoisesti kritisoimaan aiempia toimintatapoja, mikä edellyttää yhteisöllisen toiminnan integroimista jaettuihin, pragmaattisiin käyttötarkoituksiin (Bergman 2007b, 23, 38-39; Bergman 2008b, 147-150; Vattimo 1988, 11-13, 136; Vattimo 2006, 81-82, 85, 130-131, 136). Vain tällä tavalla filosofiasta voisi kenties tulla ”aidosti” arkipäiväinen ja yhteisöllinen hanke (Bergman 2014b, 339; Bergman 2009b, 7, 29-30, 45-50; Kilpinen et al. 1999, 39-40; Vattimo 1988, 25-29; Vattimo 2006, 161-166, 201-207). Samalla pystytään estämään se, että hanke harhautuu yksilöllisten ja kritisoi-mattomien näkemysten äänenkannattajaksi (Bergman 2014b, 340; Bergman 2009b, 12-15, 30, 35; Vattimo 2006, 134-135; Vattimo 1993, 44-45).

Tämä voi jälleen kuulostaa äärimmäisen ristiriitaiselta, mutta yhteisöllisen kokemuksen teoretisoinnissa on kuitenkin samanaikaisesti kiinnitettävä huomio yksilöiden toisistaan poikkeaviin kokemustaustoihin (Bergman 2009b, 22, 72, 79, 161; Bergman 2007b, 32-34; ks. Vattimo 2011, 68, 95-96; Vattimo 1988, 45-47). Erilaisista yksilöllisistä kokemusperistä kumpuavan vääjäämättömän epätarkkuuden vuoksi merkkejä on aina arvioitava yleisemmällä käytännön tasolla (Bergman 2009b, 10, 20-23, 31-36, 139, 156-161; ks. Vattimo 2006, 39, 55-56, 63-66, 114-115, 155-156; vrt. Upward et al. 2013, 44). Näin

ollen yksilöiden parhaiten tuntemat merkit eivät ole ainoita oikeita, vaan merkkejä hyödyntämällä on pyrittävä työstämään kokonaisvaltaisia yleistyksiä (Bergman 2008a, 160-161; Bergman 2009b, 35, 65, 88-91; ks. Vattimo 2002, 103-105; Vattimo 2006, 54-56, 81-82, 161-165). Tästä syystä yleistykseen valikoitavat merkit eivät voi koskaan tavoittaa tulkittavan todellisuuden osan yhteisöllisen kokemuksen kaikkia puolia (Bergman 2009b, 27-28, 79, 144, 154; Bergman 2010a, 144-146; ks. Vattimo 2006, 28-29, 64, 70-71, 161). Tällaisen läpitunkevan moninaisuuden (*Pluralism*) edessä yhteisöllisessä signifiikaatiossa ei ole mieltä pyrkiä absoluuttisuuteen, vaan riittävään kontekstuaaliseen objektiivisuuteen (Bergman 2007b, 38-39; Bergman 2009b, 34-35, 86, 113, 151-152, 160-161; ks. Vattimo 1988, 62-63, 158-162; Vattimo 1989, 33-35, 76-83; Vattimo 1993, 13, 42-43; vrt. Upward et al. 2011, 206; Bailey 2008, 71-74).

Merkeille ominaisen tulkinnallisen joustavuuden vuoksi dynaaminen signifiikaatioprosessi korostaa teknisesti hallittavan merkkijärjestelmän ja sen käyttäjien sosiaalisten toimintatapojen välistä suhdetta (Bergman 2011, 118-119; Bergman 2009b, 17, 32-33, 78-79, 100, 111, 151; ks. Vattimo 1988, 54-55, 136, 160-162; Vattimo 2006, 28-30, 161). Kahden prosessin välinen vuorovaikutus tapahtuu kehämäisenä oppimisprosessina, joka pyrkii empiirisen havainnoinnin avulla korjaamaan vallitsevia toimintatapoja (Bergman 2009b, 15-17, 111-114, 137-138; ks. Vattimo 1999a, 95-99). Dynaaminen vuorovaikutteisuus liittyy Charles Peircen myöhempään semiotiikkaan, jossa semiotiikan formaalinen merkkioppi yhdistetään pragmaattiseen menetelmään (Bergman 2008a, 137-141; Bergman 2009b, 66, 83-84, 106, 158-159; ks. Vattimo 1988, 11, 21-23, 62-63, 136; Vattimo 2006, 35-39, 173-175). Integraation tekeminen on hyvin merkittävää, koska tällä tavalla signifiikaatiossa voidaan tukeutua yhteisöllisen kokemuksen retoriseen evidenssiin (*Rhetorical evidence*) (Bergman 2009b, 17, 64-66, 79, 82, 160-161; Bergman 2008b, 147-150; ks. Vattimo 1988, 134-138, 160; Vattimo 2006, 28-30, 148-150; vrt. Upward et al 2011, 203-204, 226-227). Näin muodoin dynaamisen signifiikaatioprosessin avulla pystytään kehittämään yhteisöllisiä uskomuksia, jotka samalla ohjaavat sosiaalisten toimintatapojen tulkinnallista ennakointia (Bergman 2009b, 17, 33, 56, 65-67, 111, 151-153, 157; ks. Vattimo 1988, 74-75, 136, 160-162; Vattimo 1999a, 56; Vattimo 2002, 104-105).

Retoriseen evidenssiin tukeutuminen korostaa pragmatistista tosiasiaa, että ihminen ei pysty käsittämään sellaista, mikä on hänen tosiasiallisen ja mahdollisen kokemuspäänsä ulkopuolella (Bergman 2005, 80-81; Bergman 2009b, 22, 89; ks. Vattimo 1988, 27; Vat-

timo 1999b, 43). Tymäkästä peruseriaatteesta huolimatta kaivattua kokemuksellista evidenssiä ei ole olemassa valmiina tosiasiana, vaan se täytyy loihtia esiin tulkinnan avulla (Bergman 2009b, 28, 31-34, 66, 90, 137-139; ks. Vattimo 1988, 95, 134-138; Vattimo 1999a, 122-123; Vattimo 2010, 103-105). Koska yhteisölliset kokemuspäirit ovat lisäksi häkellyttävän moninaisia, indeksit (*Indices*) ovat ratkaisevassa roolissa tämän kompleksisen kokemusresurssin kontekstualisoinnissa (Bergman 2009b, 31-36, 66, 141-145, 151, 161; ks. Vattimo 1988, 62-63; Vattimo 1989, 33-36, 79-83; Vattimo 2002, 102; vrt. Buckland 2012, 5-6). Indekseiksi valikoitujen merkkien esittämä diskursiivinen merkkijärjestelmä (välitön objekti) edistää signifiikaation objektiivisuutta, sillä indeksit ohjaavat tulkitsinten syntyä luokitukselle asetettujen kommunikatiivisten käyttötarkoitusten kontekstissa (Bergman 2009b, 88, 100, 111-113, 143-145, 151-153, 183; ks. Vattimo 2006, 85, 114-115, 140; Vattimo 1989, 34-35; vrt. Upward et al. 2013, 48). Tätä kautta pystytään määrittämään semioottinen tila (*Semiotic space*), joka rajoittaa merkkien käyttöön liittyvää pelivaraa (Bergman 2016, 171; Bergman 2009b, 40-41, 65, 144-145, 151-152; ks. Vattimo 1988, 82-84, 132-133, 136, 176-178; Vattimo 2006, 187; vrt. Upward et al. 2011, 203-204; Upward et al. 2013, 46-47).

Semioottisen tilan muodostava dynaaminen signifiikaatioprosessi tapahtuu kaksipuolisena ennakkoinnin prosessina (*Double relative determination*) (Bergman 2009b, 56-57, 111, 136, 152; Bergman 2012a, 429; ks. Vattimo 2002, 103-105; Vattimo 2006, 21-23, 152). Prosessin on ensinnäkin viitattava objektin dynaamiseen aspektiin, jonka perimmäisenä tehtävänä on tulkintaa rajoittavan yhteisön tunnistaminen, eli signifiikaation peruslähtökohdan määrittäminen (Bergman 2013, 737; Bergman 2009b, 1, 10, 27, 34, 86, 99, 104; ks. Vattimo 2011, 93; Vattimo 2006, 28-29, 39; Vattimo 1993, 69). Objektin dynaaminen aspekti on periaatteessa riippumaton diskursiivisesta merkkijärjestelmästä (välitön objekti), koska se koostuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kerääntyneestä raa'asta dynaamisesta kokemuksesta (Bergman 2009b, 32, 102-105, 151-152; ks. Vattimo 2006, 39, 161; Vattimo 1993, 122). Dynaamisen kokemuksen omaaminen on aivan välttämätöntä, että käyttäjät voivat ylipäättään tulkita merkeistä koostuvaa diskursiivista merkkijärjestelmää (Bergman 2009b, 105-107, 140, 151-152; ks. Vattimo 2002, 103-104; Vattimo 2006, 29-30, 54-56, 140). Dynaaminen kokemus koostuu käytännön toiminnassa keräytyvistä sosiaalisista ennako-oletuksista, joiden olemassaoloa käyttäjät eivät yksinkertaisesti pysty kieltämään (Bergman 2009b, 27, 32, 66, 139; ks. Vattimo 1988, 131-132; Vattimo

1999a, 95-97; Vattimo 2011, 64; vrt. Foscarini 2012b, 29). Näin ollen objektin dynaamisen aspektin jatkuvaa kokemuksen muodostumista voidaan kuvata semioottiseksi virraksi (*Flow of semiosis*), jossa yhteiseksi koettuun todellisuuden osaan liittyvät ”komponentit” ovat hitsautuneena toisiinsa (Bergman 2009a, 253; Bergman 2009b, 32-35, 82, 105, 144; ks. Vattimo 1988, 26; Vattimo 1989, 76-77; Vattimo 2006, 29, 39, 150, 161-163).

Sen sijaan objektin välitön aspekti, nykyisyydessä tuotettava diskursiivinen merkkijärjestelmä, voidaan määrittää vain dynaamisen objektin jälkikäteisen tulkinnan avulla (Bergman 2009b, 10, 32-36, 79, 102, 111, 152; ks. Vattimo 1999b, 9-10; Vattimo 2002, 103-105; Vattimo 2006, 29-30, 39, 55-56, 118-119, 161). Tässä tarkoituksessa semiotiikan matemaattiset kategoriat – ensiys, toiseus, kolmannuus – voivat osoittaa heuristisen arvonsa (Bergman 2009b, 54, 70-72, 79-81; ks. Vattimo 1988, 86-88; Vattimo 2011, 68). Kategorioiden avulla tuotettavan diskursiivisen objektin tarkoituksena on abstrahoida yhteisöllisen signifikaation merkityksellisimmät eronteot ja prosessit (Bergman 2009b, 33-36, 45-46, 79, 111, 135, 152; ks. Vattimo 2006, 8-12, 37-39, 140, 150-152; Vattimo 1989, 34-35, 76-80).

Edellä esitetyn myötä päädytään kriittiseen antropomorfismiin (*Anthropomorphism*): määrätyt sosiaalisessa vuorovaikutuksessa käytettävät merkit valitaan ”edustamaan” kaikkia merkkejä, vaikkakin ilman perustavia takeita yleistyksen paikkansapitävyydestä (Bergman 2009b, 29, 65, 82, 88-90, 125; ks. Vattimo 1988, 25-27, 54-55; Vattimo 1999a, 36-37, 76, 122-123, 126-127; Vattimo 2002, 105). Kun ”todellisuus” yleistetään antropomorfistisen periaatteen mukaan ennakoivasti haluttujen todellisuuden osien näkökulmista, määriteltyjä hypoteeseja tulee myös testata niihin liittyvissä käyttötarkoituksissa (Bergman 2014b, 340; Bergman 2011, 116; Bergman 2009b, 22-23, 90-91, 144, 151, 179; ks. Vattimo 1999a, 74-76; Vattimo 2006, 62-63, 85-87, 186-187). Yhteisöllisen kokemuksen pohjalta määriteltyjä hypoteeseja joudutaan ennen pitkään korjaamaan ja tarkentamaan, koska kokemuksesta merkkien avulla tuotettavat välittömät yleistyksset ovat perusluonnoltaan erehtyväisiä (Bergman 2009b, 10, 22, 26, 31-33, 36-37, 79, 82, 86, 89-91, 102, 111; ks. Vattimo 2006, 28-30, 39, 54-56, 65-66, 70-71, 118-119, 136, 161, 201-202).

Perinpohjaiseen fallibilismiin (*Fallibilism*) sitoutuminen ei kuitenkaan saisi johtaa yleistämisen pelkoon, vaan pikemminkin kannustaa työskentelemään abduktiivisten hypoteesien parissa (Bergman 2009b, 28, 34-37, 66, 79, 89-91, 158; ks. Vattimo 2002, 104-105; Vattimo 2006, 37-39, 130-131, 148-150, 202). Koska toimintaan kiinteästi nivoutuvat

merkitysverkostot muuttuvat ja laajentuvat, merkkijärjestelmän ylläpito vaatii säännöllistä työstöä ja valikoivaa suuntautumista tulevaisuuteen (Bergman 2014b, 338-340; Bergman 2009a, 257-258; Bergman 2009b, 29, 110-111, 122-123; Kilpinen et al. 1999, 37-38; ks. Vattimo 2006, 136, 155-156, 165; Vattimo 1999a, 24-28; Vattimo 1988, 45-47, 136-143, 178-180). Tämän vuoksi määriteltävät yleistyksset eivät koskaan tuo näkyville ”perimmäistä totuutta”, vaan ne auttavat käyttäjiä ennakoimaan konkreettista toimintaa riittävän tarkasti ja monipuolisesti (Bergman 2010a, 144-146; Bergman 2009b, 10, 29, 39, 79, 134-135, 145, 151, 154, 161; ks. Vattimo 2006, 70-72, 118-119; Vattimo 1988, 62-63, 74-75, 178-180; vrt. Upward et al. 2011, 203-204). Lyhyesti mutta uskollisesti kiteyttäen voidaan todeta, että yhteisöllisen toiminnan kontekstualisoinnissa on reippaasti irrottauduttava kaipuusta metafysiikan perustaan. On hyväksyttävä vääjäämätön tosiasia, että teoreettiset abstraktiot ovat abduktiivisia hypoteeseja, jotka pitävät paikkansa aina toistaiseksi. (Bergman 2009b, 27-31, 34-37, 45-47, 79, 91, 151, 161; ks. Vattimo 1988, 27, 178-180; Vattimo 1993, 46-50, 154-156; Vattimo 2000, 40-45; vrt. Upward et al. 2011, 202-204.)

2.1.1.1 Tesaarus tiedon representoinnin merkinä

Tämä osio käsittelee tesaarusta dynaamisessa signifikaatiossa hyödynnettävän diskursiivisen merkkijärjestelmän sovelluksena (ks. Kuva 1: merkki) (Green 1996; Bergman 2009b, 42, 48, 61, 66, 151-152, 160-163; Vattimo 1988, 115-116; Vattimo 1993, 2, 7, 131-132; Vattimo 1999a, 113; Vattimo 2006, 39, 55-56, 140, 152; vrt. Upward et al. 2011, 230). Merkkijärjestelmän tehtävänä on signifikaation ohjausta varten tuotettavien toiminnallisten sisältöjen diskursiivinen ennakointi (Bergman 2014b, 340; Bergman 2009b, 45-46, 56, 86, 111, 151-152; Vattimo 1988, 27, 61-64, 115; Vattimo 2006, 8, 39, 115, 186-187). Signifikaation lähettäjän roolin konkretisoiva merkkijärjestelmä toteutetaan käytännössä indeksien avulla (Bergman 2009b, 9-10, 33, 85-86, 143-145, 151; ks. Vattimo 2006, 54-56; Vattimo 1993, 114, 126; Vattimo 2002, 102). Indeksien tarkoituksena on vetää käyttäjien huomio määrätyllä aikavälillä keskeisiksi määriteltyihin asioihin ja prosesseihin (Bergman 2009b, 10, 35-37, 56-57, 65, 96, 145-146; Vattimo 1988, 62-63, 74-75, 82-84, 136, 178-180; Vattimo 2006, 32-33, 63, 118-119; vrt. Upward et al. 2011, 229-230). Näin merkkijärjestelmä auttaa käyttäjiä ennakoimaan yhteisöllistä signifikaatiota, joka voi osallistujien lisääntyessä ja moninaistuessa kariutua olemattomiinkin esteisiin (Bergman 2014b, 339-340; Bergman 2009b, 34-35, 89-90, 147, 151-152, 160-161; Vattimo 1988, 25-27, 74-75, 82-84, 160).

Tutkielman tapauksessa diskursiivisen merkkijärjestelmän indekseiksi määritetään tesau-
ruksen luokituskategoriat (Green 1996, 72; ks. Bergman 2008a, 137; Vattimo 1993, 2).
Määritetyn sovelluksen uskotaan edistävän signifikaation objektiivisuutta luokitukselle
asetettavien yhteisöllisten käyttötarkoitusten kontekstissa (ks. Bergman 2014b, 338-339;
Bergman 2013, 749-752; Bergman 2009b, 28, 56, 86, 151, 158, 183; Vattimo 1988, 26-
27, 62-63, 136; Vattimo 1993, 11-16, 43-45; vrt. Upward et al. 2011, 216-217). Luoki-
tusasetelma avaa oven tiedon dynaamisille sovellusmahdollisuuksille, mistä on hyötyä
yhteisöllisen signifikaation käytännön toteuttamisessa ja kehittämisessä (Bergman
2009b, 3, 40-43, 60-62, 79, 107, 111, 158-163; Vattimo 1988, 11, 91-92, 136-143; Vat-
timo 2006, 35-39, 151, 165). Siten luokitusasetelman avulla pystytään taltioimaan uutta
kokemusta ja samanaikaisesti tekemään yhteisöllisen kokemuksen muodostuminen riit-
tävän läpinäkyväksi (Bergman 2014a, 36; Bergman 2009b, 34-37, 56-59, 79, 82-85, 91,
107, 122-123, 136, 145; Vattimo 1999a, 19-21, 51-52; Vattimo 2006, 29-30, 37-39, 85-
86; vrt. Upward et al. 2013, 40; Beghtol 2003, 64).

Rebecca Greenin mukaan tesaurus (*Thesaurus*) voidaan jakaa kahteen osaan. Ensinnäkin
tesaurus koostuu joukosta kielellisiä ilmaisuja, jotka viittaavat käsitteellisiin sisältöihin
(aakkosellinen osa). Toisekseen tesaurus sisältää suhderakenteita, jotka luokittavat kie-
lalliset ilmaisut johdonmukaisiksi kokonaisuuksiksi (systemaattinen osa). Greenin mää-
rittelyn johtoajatuksena on, että ohjaustermien (aakkosellinen osa) ja suhderakenteiden
(systemaattinen osa) avulla pyritään eksplisiittisesti viittaamaan niiden ”ulkopuolisiin”
käsitteellisiin merkityssisältöihin. (Green 1996, 72; Seitsonen 2010, 9; ks. Bergman
2009b, 22-23, 34, 106; Bergman 2010a, 153-154; Vattimo 1993, 23-24, 43-45, 54; Vat-
timo 2006, 136.)

Koska käsitteelliset merkityssisällöt ovat monimutkaisia, tesauksen tulisi jäsentää mer-
kityksiin liittyviä rakenteita (Green 1996, 72-73; Green 2008, 150-151; ks. Bergman
2009b, 54, 66; Vattimo 1988, 26-27). Greenin mukaan luokitus tulee aloittaa suhderaken-
teiden pääluokkien tunnistamisella. Tämän jälkeen yksittäiset ohjaustermit sijoittuvat
luontevammin luokituksen tarjoamiin suhderakenteisiin. (Green 2008, 151; ks. Bergman
2009b, 72; Vattimo 1993, 2-3; Vattimo 2002, 103-104; Vattimo 2011, 68.) Tesauksen
systemaattisen osan luokat ovat tärkeitä, koska ne tekevät luokituksesta älykkään (Green
1996, 72; ks. Bergman 2009b, 62, 72; Vattimo 1993, 2, 7). Tästä syystä tesauksen suh-
derakenteiden eksplikointi tehostaa varsinkin tiedonhakua (Green 1996, 72-73; ks. Berg-
man 2004, 359-360; Vattimo 2002, 105; vrt. Evans et al. 2014, 207-209).

Tesauruksen suhderakenteet jakautuvat kolmeen luokkaan. Ekvivalenssisuhderakenteet eli vastaavuussuhteet merkitään KÄYTÄ tai KT (korvaa termin). Vastaavuussuhteet ohjaavat käyttämään ensisijaista ohjaustermiä, jonka informaatio sisältöön voidaan viitata useilla ilmaisumuodoilla. Hierarkkiset suhderakenteet osoittavat termien hierarkkiset suhteet merkinnöin laajempi termi (LT) ja suppeampi termi (ST). Hierarkkisuutta osoittavat suhderakenteet sisältävät esimerkiksi osa–kokonaisuus-suhteita. Assosiaatiosuhderakenteet osoitetaan merkinnällä rinnakkaistermi (RT). Myös assosiaatiosuhteiden tarjotujen monimutkaisten merkitysten luokitus on tärkeää, koska ne tuovat tiedon representointiin sävykkyyttä. Assosiaatiosuhderakenteet eksplikoivat paradigmaattisiin ohjaustermeihin syvällisesti niveltäviä implisiittisiä tekijöitä. (Green 1996, 72-73; Green 2008, 155-156; Seitsonen 2010, 9; ks. Vattimo 1993, 2; Vattimo 2006, 63, 186-187; Bergman 2008a, 137, 141; Bergman 2009b, 54, 66, 72, 76.)

2.1.1.2 Toimintaympäristö tiedon representoinnin objektina

Tässä osiossa tarkastellaan toimintaympäristön roolia dynaamiseen signifikaatioon olennaisesti kuuluvassa objektin tehtävässä (ks. Kuva 1: objekti) (Bergman 2010a, 144-147; Bergman 2009b, 90, 102, 104, 111, 152-154; Bergman 2007e, 79-81; ks. Vattimo 1988, 95, 173; Vattimo 1993, 13, 19, 68, 122; Vattimo 2006, 39, 152-153). Signifikaatiota loogisesti edeltävä objektin funktio konkretisoidaan merkkien päivittäiskäyttöä ohjaavaksi yhteisöllisten käyttötarkoitusten kontekstiksi (Bergman 2009a, 250; Bergman 2009b, 56, 65-67, 86, 90, 100, 111, 152-153, 158; ks. Vattimo 1988, 136-140, 160; Vattimo 1993, 11-13, 19, 44, 48, 68-69; Vattimo 2006, 29, 115, 173-175; Vattimo 2011, 93). Merkkien käyttöä ohjaavat käyttötarkoitukset luovat ennakoitavan suunnan käyttäjien dynaamisesti suorittamalle signifikaatiolle (Bergman 2009b, 56, 65, 111-112, 151, 160-161; Vattimo 1988, 63, 136, 160-162; Vattimo 1989, 27-28, 35; Vattimo 2006, 85). Samalla käyttötarkoitukset mahdollistavat merkkien tuottamien tulkitsinten objektiivisuuden arvioinnin (Bergman 2009b, 23, 43, 80-82, 100, 111, 113, 116, 151-152; Bergman 2008b, 149; ks. Vattimo 1993, 13, 101; Vattimo 2006, 155-156, 187-189).

Tiedon organisoinnin tutkimuksessa edellisen kaltaista lähestymistapaa toimintaympäristön käsitteeseen ei ole ollut suoraan tarjolla. Liikkeellelähtöä oleellisesti helpottavia rakennusaineita on sen sijaan löytynyt. Jens-Erik Mai määrittelee toimintaympäristön (*Domain*) joukoksi ihmisiä, joilla on yhteiset tavoitteet (Mai 2008, 18-21; ks. Bergman

2009b, 10-15). Määritelmään sisältyy kolme osapuolta: toimijat (*Actors*), toimintaympäristö (*Domain*) ja kontekstuaaliset rajoitteet (*Constraints*) (Mai 2008, 16, 18-21). Tutkielma ottaa Main rakennelman alustavaksi hypoteesikseen, mutta näkee tarpeen työstää sitä joustavampaan suuntaan (Mai 2008; ks. Vattimo 1989, 76-83; Vattimo 2006, 33, 201-202; Bergman 2009b, 10, 56-59, 72, 79; vrt. Upward et al. 2011, 216-217). Apuna tässä tutkielma hyödyntää hermeneutikkofilosofi Gianni Vattimon keskeisiä näkökohtia (ks. Vattimo 1999a, 145-147).

Idea tulkintaa kokonaisvaltaisesti rajoittavasta ja mahdollistavasta toimintaympäristöstä (*Domain of experience*) on keskeinen Vattimon filosofisessa hermeneutiikassa (Vattimo 1988, 95, 176-179; Vattimo 2006, 13, 29-30; Vattimo 2011, 68; ks. Bergman 2007e, 79; Bergman 2009b, 34, 50, 99, 183). Vattimo hyödyntää toimintaympäristön rajaidea institutionalisoidakseen normatiivisen lähtökohdan, josta käsin valittuihin perinteisiin kuuluvien sisältöjen määrittely voi saada alkunsa (Vattimo 1988, 95, 137-138; Vattimo 1999a, 74-76, 88; Vattimo 2006, 29, 81-82, 107-109, 118-119; ks. Bergman 2007e, 79; Bergman 2009b, 9-10, 27, 82, 105-106; Bergman 2013, 737). Koska postmetafyysinen totuus tapahtuu aina problemaattisena yhteenkuulumisena, eikä koskaan menneisyyden takaamana perustavana rakenteena, Vattimon mielestä olisi tarpeellista ottaa etäisyyttä koko totuuteen ideaan – nimenomaan analyttisenä käsitteenä (Vattimo 1999a, 74-76, 81, 88, 102, 144-147; Vattimo 2002, 103-105; Vattimo 2006, 71, 150; ks. Bergman 2008b, 148-150; Bergman 2009b, 29, 31-33, 79, 102, 105-106, 134, 151; vrt. Cook 1997, 22-23). Vattimolle totuus ei siis yksinkertaisesti ”vain ole”, vaan se tapahtuu jatkuvana ja määrätietoisenä siirtymisenä kauemmas väitetystä alkuperästä (Vattimo 1989, 82; Vattimo 1993, 126-128; Vattimo 1999a, 69-72; Vattimo 2006, 150-152; ks. Bergman 2007e, 78-82; Bergman 2009b, 17-23, 29-30, 79-80; Bergman 2012a, 429; vrt. Brothman 2008, 151).

Vattimon maailmallisen teknis-filosofinen tarkastelutapa johdattaa hyvin eläväiseen filosofiseen ”positioon” (Vattimo 1993, 40, 46, 107; Vattimo 1999b, 11-12, 19-21; ks. Bergman 2009b, 78-79, 82, 155-158; vrt. Brothman 2008, 152). Vattimon täsmentämän projektin strategisena päämääränä on keventää postmodernin todellisuuden normatiivisia käytäntöjä, jotta nykyihminen voisi vapautua sille langetetusta yksioikoisesta autenttisuuden ja uutuuden päätöksestä (Vattimo 1988, 6-8, 23-26, 59-60, 101-103, 160-161; Vattimo 1989, 13, 65-69, 76-83; Vattimo 2000, 43-45; ks. Bergman 2009b, 27-30, 56, 151).

”Valitusta” ideaalista ei kuitenkaan automaattisesti seuraa, että voisimme jättäytyä kokonaan vaille toiminnan normeja ja arvioinnin kriteereitä (ks. myös tämän tutkielman otsikko) (Vattimo 1988, 134-139; Vattimo 1989, 79-82; Vattimo 1993, 12-13, 43-44; Vattimo 1999a, 26-28, 69, 88; Vattimo 2006, 8, 29, 155-156, 187-189; ks. Kilpinen et al. 1999, 37-38; Bergman 2009b, 9-10, 17, 22-23, 30, 36, 56, 86, 111, 116). Päinvastoin, olemisen perusteettoman tapahtumisen vakavasti ottaminen näyttäisi ”velvoittavan” meitä toimijoina (*The Problem of the actor*) entistä tarkempaan ajatteluun ja aktiivisempaan toimintaan (Vattimo 1989, 18-20, 31-32, 81-83; Vattimo 2000, 44-45; Vattimo 2006, 28-30, 115, 129-133, 136; ks. Bergman 2009a, 253; Bergman 2009b, 31-39, 163).

Vattimo määrittää toimijoiksi ne, jotka osaavat hyödyntää erilaisia rooleja tullakseen toimeen uuden vuosituhannen digitaalisen todellisuuden dynaamisissa olosuhteissa (Vattimo 1988, 7; Vattimo 2000, 44-45; Vattimo 2006, 39, 111-117; ks. Bergman 2007b, 33-34; Bergman 2009b, 66, 111). Koska tässä todellisuudessa ei yksinkertaisesti enää ole vahvoja subjekteja, jotka voisivat toimia suvereenina esitulkitsijoina, on toimijan identiteetin omaksuminen välttämätöntä (Vattimo 2006, 111-115, 127-129, 161-166; Vattimo 1988, 25-26; ks. Bergman 2008a, 157-158; Bergman 2009b, 10, 44, 100). Toimijoiden salaisuus piilee siinä, että ”heillä” on syvälinen ja kokonaisvaltainen kyky mukauttaa toimintansa arkielämän vaatimiin tarpeisiin (Vattimo 1993, 11-16, 63-65, 128; Vattimo 2006, 79, 91-92, 112-113; ks. Bergman 2009b, 3, 20-23, 161, 183). Tämän toimijat tekevät laajentamalla kokemustaan menneisyyden ”välityksellä” tulevaan ja palaamalla eksperimentin päätteeksi nykyisyyteen (Vattimo 2006, 19-23, 112-113, 155-156, 165; Vattimo 2002, 103-105; ks. Bergman 2005, 224-226; Bergman 2007b, 29; Bergman 2009b, 49-50, 87, 111; vrt. Upward et al. 2011, 206). Ainoastaan tällaisen valmistelun kautta toimijoiden nykyhetken päätöksenteossa laatimat konkreettiset ”sopimukset” (*The Social contract*) voivat näyttäytyä eheinä ja uskottavina (Vattimo 2006, 3-4, 32-33, 112-113, 132-133, 161; Vattimo 1999a, 24-25; Vattimo 1988, 11-13, 27, 62-63, 131-133; ks. Bergman 2013, 750; Bergman 2009b, 17, 35-37, 41, 105-107, 134-135; vrt. Kant 2015).

Jotta emme kuitenkaan heittäytyisi nihilismin vietäväksi, on eksplisiittisesti tähdennettävä keskeisiä ristijännitteitä, joiden avulla Vattimon räväkkä maallinen signifiikaation ideaali näyttäisi saavuttavan tarvitsemansa tasapainon (Vattimo 1988, 5-8, 26, 160-162; Vattimo 1989, 79-83; Vattimo 2006, 20-23, 135-137, 187; ks. Bergman 2009b, 22-23, 34, 48-50, 66, 116, 136-139, 160-161; Kilpinen et al. 1999, 37-39). Koska Vattimo ei

hyväksy minkäänlaisia valmiiksi pureskeltuja filosofisia ennakko-oletuksia, ”vastapainoksi” hänen nihilistinen historisminsa tuntuu edellyttävän äärimmäisen tarmokasta suhtautumistapaa nykyhetken toiminnallisiin tarpeisiin (Vattimo 2011, 68; Vattimo 2006, 8-13, 32-33, 70-72; Vattimo 1999a, 88; Vattimo 1993, 12-13, 43-48, 69-70, 119-120, 166-168; ks. Bergman 2009b, 62, 72, 79, 92-93, 111, 158; Bergman 2014b, 340; vrt. Mai 2008, 16). Vattimon mielestä meidän pitäisi jopa pystyä kääntämään ulkoisen todellisuuden toiminnaltamme vaatimat välttämättömyydet aktiivisesti ”omiksi” hyveiksemme (Vattimo 2002, 104-105; Vattimo 2006, 28, 79-80, 83-85, 90-95, 135, 187; ks. Bergman 2008b, 147, 149-150; Bergman 2009b, 100, 151-153).

Nykytodellisuudessa ohittamattoman ulkoisen reunaehdon toiminnallemme asettaa jatkuvasti kiihtyvä teknologinen kehitys (Vattimo 2010, 116; Vattimo 2006, 127-129, 174-175; Vattimo 1993, 158-159; ks. Bergman 2005, 217, 223; vrt. Upward et al. 2013). Teknologian päivänselvistä eduista huolimatta on myös tunnustettava kolikon kiistanalaisempi puoli (Vattimo 1993, 118-121, 133-134; ks. Bergman 2012b, 147). Ei kenties ole liioiteltua väittää, että pahimmillaan teknologinen ”kehitys” voi hyveidensä sijaan johtaa varsin yksisilmäiseen, tasapäistävään ja mielikuvituksettomaan massakulttuurin tihtymään (Vattimo 1988, 46, 55; Vattimo 1989, 34, 79-80; Vattimo 1999a, 65; Vattimo 2006, 127-129, 145, 147-148, 156; ks. Bergman 2009b, 29). Vattimo jaksaaakin toistella Martin Heideggerin lausumaa, jonka mukaan teknologiassa ei ole kyse mistään teknisestä (Vattimo 1988, 29; Vattimo 1993, 176; Vattimo 1999a, 133-134; ks. Bergman 2004, 360). Siispä: että emme alistaisi teknologiallamme niitä Friedrich Nietzschen kaikkein strategisimpina pitämiä elämän alueita, on Gianni Vattimon syvälinen teknologiakritiikki kirjattava hänen projektinsa perustavimmaksi johtoajatukseksi (Vattimo 1988, 11-12, 28-29, 45-46; Vattimo 1989, 34; Vattimo 1999a, 56, 88, 132-135; Vattimo 2000, 43-45; Vattimo 2010, 115-117; ks. Bergman 2000, 245-247; Bergman 2009b, 66, 79, 157; vrt. Upward et al. 2011, 210; Upward et al. 2013, 39-43).

Vattimon mukaan olemme tienristeyksessä: voimme joko jättäytyä tajuntaamme tulvivien maailmankuvien keskivertoiseen orjuuden tilaan; tai sitten meidän on määrätietoisesti omistauduttava tarkan tiedon kritiikkiin (Vattimo 1989, 27-28, 32; Vattimo 2006, 39, 85, 127-128, 156; ks. Bergman 2004, 289; Bergman 2005, 223-224; vrt. Upward et al. 2011, 208-211). Jälkimmäinen vaihtoehto kuitenkin edellyttää, että tiede ja teknologia valjastettaisiin erilaisten toiminnallisten yhteisöjen aktiivisiksi äänenkannattajiksi – Vattimon termein orgaanien orgaaneiksi (Vattimo 1988, 101-103; Vattimo 1989, 27-29, 31-

32, 79-80; Vattimo 2006, 108, 136; ks. Bergman 2014b, 338-340; Bergman 2009b, 27-30, 45-49, 83-85, 111, 163). Koska nämä yhteisöt ovat itse asiassa jo menettäneet autenttisen asemansa, osanamme on vain ”legitimoida” modernin tuottama tekninen kohtalomme hyödyntäen tiedettä ja teknologiaa ohjaavia antropomorfistisia käyttötarkoituksia (Vattimo 1988, 25-26, 150; Vattimo 1993, 70-71, 88-91; Vattimo 1999a, 26-28, 69, 88; Vattimo 2006, 39, 85-87, 129-131, 174-175, 187; ks. Bergman 2009b, 7, 56, 65-67, 89-90, 183; Bergman 2008b, 149-150).

Tutkielman informaatioteoreettisesta, ”metatieteellisestä” näkökulmasta katsottuna näitä yhteisöllisiä käyttötarkoituksia tarkastellaan hermeneutiikalle ja semiotiikalle ominaisten lähettäjän ja vastaanottajan abstraktioiden ihmisenkaltaistamisen näkökulmasta (Vattimo 1988, 26, 136, 154, 178; Vattimo 1993, 12-13, 44, 155; Gilliland & McKemmish 2004, 170-171; Bergman 2012a, 423; Bergman 2009a, 261; Bergman 2009b, 139, 158, 183). Tutkielma valjastaa näennäisen abstraktit roolit ”lihaksi ja vereksi” indeksoinnin ja tiedonhaun käyttötarkoitusten välityksellä (Vattimo 1988, 26, 154; Vattimo 1993, 114-115, 139; Vattimo 2006, 85, 108, 114-115; Bergman 2009b, 85, 87, 114, 139, 154, 183; ks. Talja et al. 2005, 88). Asetettujen käyttötarkoitusten avulla pyritään luomaan toimivat puitteet dynaamisessa signifikaatiossa tapahtuvalle yhteisöllisen kokemuksen kasvulle (Vattimo 2006, 29, 39, 136, 152; Vattimo 1993, 13, 70-71, 168-169; Vattimo 1988, 11, 26, 82-84, 154; Bergman 2009b, 30-31, 56-59, 78-79, 111, 114, 139, 151, 183; vrt. Upward et al. 2013, 48). Tällaisen läpinäkyvyyden rakentamisen kautta tämä alati muuntuva arkipäiväinen kokemusresurssi pystytään kytkemään aiempien toimintatapojen kriittiseen arviointiin ja aktiiviseen kehittämiseen (Bergman 2009b, 7, 17, 33, 36, 83-84, 105, 136, 139, 163; Vattimo 1988, 11-13, 23, 71-73, 136; Vattimo 2006, 28-30, 148-150, 161; Upward et al. 2011, 232-237).

2.2 Tutkimuskysymys ja teoreettisen viitekehysten yhteenveto

Tutkimuskysymys kuuluu seuraavasti.

Kokevatko tesaurusta käyttävät toimijat, että luokitus vastaa heidän käsitystään toimintaympäristöstä rakenteellisesti ja sisällöllisesti?

Tutkimuskysymys ja teoreettinen viitekehys on muotoiltu tutkielman hermeneuttis-semioottisen ”teorian” raottamasta yhteisöllisestä näkökulmasta (Bergman 2000, 245-247; Bergman 2009b, 1, 34-35, 82, 90, 151, 183; Vattimo 1989, 76-77; Vattimo 1993, 70-71;

Vattimo 2006, 107-109). Tietoa ei siis tarkastella yksilöpsykologisesti, vaan se teoretisoidaan yhteisöllisten käyttötarkoitusten näkökulmasta (Vattimo 1988, 41-47, 136, 178; Vattimo 2006, 63, 85; Bergman 2009b, 31, 44-46, 151, 158). Näin ollen tutkimuskysymys tarkoittaa käytännössä jotakuinkin seuraavaa. Kokevatko tesaurusta käyttävät toimijat, että luokitus eksplikoii toimintaympäristön yhteisöllisen signifiikaation merkityksellisimmät eronteot (rakenne ja sisältö) luokitukselle asetettuja indeksoinnin ja tiedonhaun käyttötarkoituksia vasten arvioituna (Green 1996, 72; Vattimo 1988, 27, 95, 132-133, 136, 160; Vattimo 1993, 11-13, 54; Vattimo 2006, 7, 108, 112-115, 136, 155-156; Bergman 2007b, 32-34; Bergman 2007e, 79; Bergman 2009b, 31-36, 49-50, 56, 65, 83-85, 100, 113, 139, 145, 151-152, 160-162; ks. Talja et al. 2005, 88)?

Lähestyäkseen tesauruksen tulkintaa haluamastaan pragmaattisesta näkökulmasta tutkielma tukeutuu Mats Bergmanin Charles Peirce -semiotiikan retoriseen tulkintastrategiaan (Bergman 2009b, 1-3, 82-84; ks. Vattimo 1988, 11, 138-143; Vattimo 2002, 104-105). Valinnasta avautuvan hermeneuttis-semioottisen ”teorian” mukaan dynaaminen signifiikaatio integroituu jo ”luonnostaan” joihinkin päämäärätoiminnan käyttötarkoituksiin (Vattimo 1993, 67-71; Vattimo 1999a, 19-21; Vattimo 2006, 39, 65-66, 149, 152; Bergman 2009b, 89-90, 111, 183). Teorian antropomorfismi painottaa aivan erityisesti, että pystymme refleктоimaan toimintaamme vain asettamiemme käyttötarkoitusten näkökulmasta; emme kerta kaikkiaan pysty käsittämään toimintatapojemme monimutkaisuutta sellaisenaan (Bergman 2009b, 17, 20-23, 66, 88-90, 112-113, 151, 183; Vattimo 1993, 7, 11-13, 42-44; Vattimo 1999a, 122-123; Vattimo 2006, 8, 28-29, 85, 115, 161-166). Tämä olisi sama kuin kuvitella löytävänsä sipulin monien kerrosten alta kasvin syvimmän olemuksen (Bergman 2009b, 79, 146; Vattimo 2006, 150; Vattimo 1999b, 43).

Väistämättömän arkisen epätarkkuuden vuoksi onkin selvitettävä, minkälainen käsitys tesaurusta käyttävillä toimijoilla on luokituksen kontekstuaalisesta objektiivisuudesta (Green 1996, 72; Vattimo 1988, 62-63; Vattimo 1993, 13, 22, 42-44, 46, 101; Vattimo 2006, 39, 112-113; Bergman 2007b, 32-34; Bergman 2009b, 43, 100, 151-153, 158). Vastaavatko tesauruksen rakenteelliset perusratkaisut toimijoiden kokemusta toimintaympäristön toiminnan yleislinjoista (Vattimo 1993, 2, 11-14, 43; Bergman 2009b, 17, 54, 72, 79, 139)? Sisältääkö luokitus sellaisia ohjaustermejä, jotka ovat toimijoiden mielestä kyseisellä hetkellä kaikkein keskeisimpiä yhteisöllisessä signifiikaatiossa (Vattimo 1988, 136, 160; Vattimo 1993, 22, 70-71; Bergman 2009b, 43, 62, 83-85, 158, 160-161)?

Entä näkevätkö toimijat tesaurukselle asetetut kommunikatiiviset käyttötarkoitukset tarpeellisina signifiikaation kehittämisessä (Vattimo 1993, 44; Vattimo 2006, 29, 85-87, 108, 114-115, 135; Bergman 2009b, 29, 54, 152, 160-163, 183)? Kaiken kaikkiaan: mitkä ovat luokituksen objektiivisuuden edut ja haitat luokitusta käyttävien toimijoiden sosiaalisenormatiivisesta näkökulmasta katsottuna (Bergman 2009b, 9-10, 29-30, 48-49, 56-59, 113; Vattimo 1993, 13-16, 44; Vattimo 2006, 70-71, 81-82, 115-117, 186)?

Tesauruksen arviointi perustuu toimintaympäristön piirissä työskentelevien tesauruksen käyttäjien yhteisölliseen kokemukseen (Bergman 2009b, 36, 65, 79, 122-123, 151; Bergman 2007e, 79; Vattimo 1988, 54-55, 82-84, 95; Vattimo 2006, 28-30, 155-156; vrt. Foscarini 2012b, 29). Kokemuspohja kattaa kaiken mahdollisen, minkä nämä toimijat voisivat kohdata yhteiseksi tuntemansa kokemuspiirin rajoissa (Bergman 2007b, 32-34; Bergman 2009b, 13-14, 27, 34-35, 50, 66, 105, 139, 161; Vattimo 1988, 138-140; Vattimo 2006, 11-12, 28-29, 112-115, 161). Tämän periaatteen vuoksi filosofisen tutkimuksen tulee perustua tavalliseen arkikokemukseen, jota toimijoille on toiminnassa jo valmiiksi kertynyt (Bergman 2009a, 257-258; Bergman 2009b, 3, 7, 28, 31, 34, 47, 79, 90, 106, 139; Vattimo 1993, 40, 44-45; Vattimo 1999a, 122-123; Vattimo 2006, 28-30, 127-129; vrt. Hjørland 2004). Kokemuksellinen arviointitapahtuma taas suoritetaan suhteessa nykyisyydessä määritettäviin käyttötarkoituksiin, joiden välityksellä tapahtuvaa merkkien tulkintaa lähestytään itsekontrollin hengessä (Bergman 2007e, 81; Bergman 2009b, 32-36, 56-57, 87, 151; Bergman 2013, 750; Vattimo 1988, 26-27; Vattimo 1989, 82; Vattimo 1993, 114-115, 119-121; Vattimo 2006, 32-33, 85, 114-115, 155-156, 187-189).

Suhteuttamalla arvioitava tesaurus yhteisöllistä kokemuspiiriä jäsentäviin käyttötarkoituksiin saadaan tietoa luokituksen esittämän maailmankuvan kontekstuaalisesta objektiivisuudesta (Green 1996, 72; Bergman 2009a, 261-262; Bergman 2009b, 34-37, 56-59, 100, 113, 152-154; Vattimo 1988, 62-63; Vattimo 1993, 11-14, 42-44; Vattimo 2006, 70-71, 155-156, 186). Toisin sanoen jäsenteleekö luokitus toimintaympäristön asiakirjatiedon mielekkäästi, nimenomaan tesaurukselle asetettuja yhteisöllisiä käyttötarkoituksia vasten arvioituna (ks. Bergman 2007e, 79-81; Bergman 2008b, 149; Bergman 2009b, 45-46, 145, 151-153, 158; Vattimo 1988, 27, 95, 136-139; Vattimo 2006, 85-86, 108, 150-151, 202; vrt. Foscarini 2012b, 27-29)?

Tutkielma lähestyy tesauruksen objektiivisuuden arviointia tukeutumalla luokituksen pääkategorioiden tarjoamaan työväliseen (Green 2008, 150-151; Green 1996, 72; ks.

Bergman 2009b, 36, 56, 62, 72; Bergman 2008a, 137; Vattimo 1993, 2, 13, 21-22). Kolmen luokituskategorian (ekvivalenssi-, hierarkia-, assosiaatiosuhderakenteet) ”filosofinen” merkitys nähdään semiotiikan matemaattisten kategorioiden (ensiys, toiseus, kolmannuus) valossa (Green 1996, 72; Bergman 2009b, 54, 70-72, 79; Vattimo 2011, 68; Vattimo 1999b, 75). Näin muodoin kategorioita hyödynnetään Charles Peircen myöhemmän filosofian pragmaattisen kvantifikaation (*Pragmatic quantification*) tehtävässä (Bergman 2014b, 340; Bergman 2009b, 3, 24, 27, 45-46, 70-72, 83-84, 114, 134-135, 148, 151, 154, 170, 184; ks. Vattimo 2011, 68; Vattimo 2006, 8-12, 85-91, 108, 115, 148-150; Vattimo 1993, 70-71; Vattimo 1988, 11, 21-27, 178-180; vrt. Upward et al. 2011, 203-204, 237). ”Syvimmillään” edellinen tarkoittaa, että semiotiikan ja hermeneutiikan on filosofisina teorioina pystyttävä myös vastaamaan kategorioiden kokonaisvaltaisuuteen sisältyviin kommunikatiivisen signifikaation (*Rhetorica docens*) tarpeisiin (Bergman 2009b, 42-44, 53-54, 65-67, 123, 137-138, 160-161; Vattimo 1988, 160, 179-180; Vattimo 1993, 2, 42-43, 128).

Pragmaattisen kvantifikaation puhtaasti matemaattisen tasolla toimivien kategorioiden vahvuutena on, että ne eivät varsinaisesti väitä mitään, mutta pystyvät silti ohjaamaan tulkinnan yhteisöllisen kokemuksen kiintoisammille alueille (Bergman 2010a, 145-146; Bergman 2009b, 34, 52-53, 62, 70-72, 79-81, 184; ks. Vattimo 1989, 34-35, 79-80; Vattimo 1993, 5-7, 46; Vattimo 2011, 68; vrt. Upward et al. 2011, 216-217). Tutkielma soveltaa kategorioita tässä heuristis-kriittisessä mielessä, eli kategoriat voivat osoittaa pätevyytensä vain tarjoamansa käytännön hyödyn kautta (Bergman 2009b, 3, 10, 27, 36-37, 49-50, 62, 65, 72, 79-82, 89-90, 127; Vattimo 1988, 11-13, 25-27, 87-88, 136-143; Vattimo 1993, 2, 46-48, 67-69, 132). Siten kategoriat eivät ole myöskään riippuvaisia ”paikallisten erityistieteiden” (*Special sciences*) tutkimustekniikoista, vaan ne mahdollistavat erilaisissa todellisuuden osissa totena pidettävien yhteisöllisten uskomusten kriittisen teoretisoinnin (Bergman 2009b, 7, 28-31, 34-36, 44, 52, 62, 79, 144, 157-158; ks. Vattimo 1988, 11-13, 43-47, 138-140, 174-180; Vattimo 1989, 76-80; Vattimo 1993, 40, 43-44, 133-135; Vattimo 1999a, 56; vrt. Upward et al. 2011, 216-217, 237; Hines 2001, 20-21).

Tutkielman arvioivan ongelmanasettelun myötä kategorioiden hyödyntämisessä painotetaan aivan erityisesti semiotiikan toiseuden ”metamoodia” (Bergman 2012a, 423; Bergman 2009b, 16, 24, 36, 52, 54, 58, 62, 72, 79; Bergman 2007e, 78-82; ks. Vattimo 1988, 62-63; Vattimo 1993, 2, 21-22, 46, 67-68). Tarkemmin ottaen tutkielmassa on kyse toiseuteen kuuluvien loogisten tulkitsinten (ensiys, toiseus, kolmannuus) objektiivisuuden

arvioinnista, mikä tapahtuu kuvitteellisessa suhteessa tulkintaa ohjaavien käyttötarkoitusten rajaamaan retoriseen evidenssiin (Bergman 2009b, 40-43, 46-47, 66, 80-81, 113, 121-122, 145, 151, 163-165; ks. Vattimo 2006, 8, 55-56, 108, 112-115, 155-156; Vattimo 1993, 11-13, 43-44, 68-69, 88-91, 101; Vattimo 1988, 134-138).

Arvioinnin avulla pystytään refleктоimaan todellisuuden osien yhteisöllisiä uskomuksia ja pohtimaan niihin liittyviä kehittämismahdollisuuksia (Bergman 2009b, 16-17, 20-21, 33, 36, 50, 54, 144, 151, 157-158; Vattimo 1993, 13, 21-22, 42-43, 128; Vattimo 1999a, 56). Mikäli tästä filosofisesta arvioinnista edettäisiin merkkien aktuaaliseen luokituksen problematisointiin – mitä tutkielmassa ei kuitenkaan tehdä –, tällöin analyysin mielenkiinto suunnattaisiin pragmatistiseen kolmannuuden ”metamoodiin”, minkä myötä otettaisiin merkittävä lisäaskel Charles Peircen visioimassa konkreettisen järkevyyden (*Concrete reasonableness*) projektissa (Bergman 2008b, 149-150; Bergman 2009b, 16, 24, 31, 36, 43, 72, 111, 124-125, 137-138, 151, 160-165; Bergman 2012a, 423; ks. Vattimo 1993, 22, 46; Vattimo 1999a, 117-118, 144-147; Vattimo 2002, 104-105; Vattimo 2006, 54-56, 108, 155-156; vrt. Kant 2015).

Tutkielman puitteissa luokituksen hypoteesien testaus huipentuu siis tesauruksen rakenneiden ja sisältöjen kuvitteelliseen arvonmääritykseen (ks. Liite 1) (Green 1996, 72; Bergman 2009b, 9-10, 16-17, 43, 45-47, 72, 91, 102, 134-135, 179; Vattimo 1993, 13, 54, 88-91, 101, 122; Vattimo 2006, 8-9, 28-29, 39, 62-63, 77-78, 118-119, 187; vrt. Upward et al. 2011, 230). Teemojen tarkoituksena on kiteyttää luokituksen kokonaisvaltaisessa arvioinnissa tarvittavat tulkintatasot (Vattimo 1993, 13, 21-22, 54, 128; Vattimo 2006, 187-189; Bergman 2009b, 22-23, 65, 80-81, 152, 183). Kahden vuorovaikutteisen tulkintatason nähdään manifestoituvan Rebecca Greenin tesaurus-määritelmässä (Green 1996, 72; ks. Vattimo 1988, 82-84; Bergman 2010a, 153-154).

Greenin mukaan tesaurus koostuu käsitteellisiä merkityssisältöjä kuvaavista ohjaustermeistä ja termit toisiinsa liittävästä suhderakenteista (Green 1996, 72; ks. Vattimo 2006, 186-187; Vattimo 2011, 68; Bergman 2009b, 56, 72, 160-162). Kaksitasoisen navigoinnin avulla pystytään ensinnäkin vastaamaan toimijoiden ”henkilökohtaisiin” toiminnallisiin tarpeisiin (Vattimo 1988, 82-83, 160; Vattimo 1993, 12-13, 54; Bergman 2009b, 17, 22-23, 35, 45-46). Samalla jäsenitys luo mahdollisuuden hahmottaa kontekstualisoidut elämänmuodot selektiivisenä kokonaisuutena (Vattimo 1988, 27, 62-63, 82-84, 178-180; Vattimo 1993, 11-16, 54; Vattimo 2006, 54-56, 114-115, 155-156; Kilpinen 1999,

37-38; Bergman 2009b, 22-23, 34-35, 45-47, 56-59, 151, 154, 183; vrt. Upward et al. 2011, 235-237).

Tutkielma hyödyntää Greenin ajattelua myös siinä, että toimintaympäristöjen luokitus – tässä tapauksessa luokituksen arviointi yhteisöllisten käyttötarkoitusten kontekstissa – tulee aloittaa luokituksen pääkategorioiden tunnistamisella (Green 2008, 150-151; Bergman 2009b, 16, 72, 80-81, 158; Vattimo 1988, 134-136; Vattimo 1993, 21-22, 70-71; Vattimo 2011, 68). Tämä juontuu siitä, että arkipäiväistä kokemusta pystytään jäsentelemään kategorioiden avulla laaja-alaisemmin, missä ei onnistuta pelkkien yksittäisten ilmaisujen avulla (Green 2008, 151; Bergman 2010a, 153-155; Bergman 2009b, 7, 40-46, 79, 154, 161; Vattimo 1993, 2, 7, 101; Vattimo 2006, 67-68, 112-119, 165). Näin ollen voitaneen kiteyttää, että tesauruksen matemaattiset kategoriat tarjoavat aivan äärimmäisen keskeisen apuvälineen, jonka avulla arkielämän dynaamisen kokemuspohjan abstrahointi on ylipäänsä mahdollista (Green 1996, 72; Bergman 2009b, 7, 42, 62, 66, 72, 79, 84, 105, 151, 154; Vattimo 2002, 102; Vattimo 2006, 8-12, 28-30, 39, 151, 187; Vattimo 2011, 68).

3 KIRJALLISUUSKATSAUS

"Questioning the concept of the record is intended as a means to assess the knowledge that surrounds concepts of the record and its context." -John Ridener (2009)

3.1 Tiedon representointi ja semiotiikan tulkintastrategia

Semioottiset teoriat kiteytyvät kahteen päätraditioon. Eurooppalaisessa semiologiassa merkki jakautuu sanaan ja sen edustamaan sisältöön. Amerikkalaisessa semiotiikassa merkin välittymiseen tarvitaan kolme tekijää: merkki, objekti ja tulkitsin. Semiotiikassa merkki representoi tulkinnalliseen objektiin liittyvän idean, mikä synnyttää tulkitsijan mielessä kehittyneen merkin, merkityksen. Merkin tulkinnassa tapahtuva sosiaalisen merkityksen vanginta todellistuu tulkitsijan aiemman tietämyksen eksplikoinnin avulla. (Mai 2001, 591, 596-597; ks. Bergman 2009b, 8-9, 32-34, 102.) Tiedon organisoinnin järjestelmien (*Knowledge organization systems*) tutkimuksessa voidaan hyödyntää sekä eurooppalaista että amerikkalaista traditiota (Friedman & Thellefsen 2011, 657).

Alon Friedmanin ja Martin Thellefsenin (2011) mukaan semiotiikka on hyödyllinen tiedon organisoinnin järjestelmien representoimien merkitysten arvioinnissa. Semiotiikan tulkitsimet vangitsevat määrättyssä kontekstissa käytettävien merkkien merkitykset tulkitsevan henkilön aiemman tietämyksen avulla. Koska todellisuuden ei ajatella olevan ymmärrettävissä sellaisenaan, tulkitsinten kiteyttämien tulkinnallisten kategorioiden (ensiyys, toiseus ja kolmannuus) tarkoituksena on auttaa kontekstuaalisten ideasysteemien teoretoinnissa. Näitä toisistaan riippuvaisia kategorioita hyödyntämällä pystytään jäsentelemään todellisuuden osan toimintaan limittyvien tulkintatottumusten kokonaiskuva. Samalla kategoriat tarjoavat kriittisen arviointikehyksen todellisuutta tulkinnallisesti representoivien merkkien totuudenmukaisuuden pohdinnalle. Tulkinnan jatkuvuuden periaatteen vuoksi dynaamisen todellisuuden ymmärtäminen nähdään kuitenkin vajavaisena ja erehtyvällisenä. Tästä huolimatta semiotiikan varsin näennäisenä päämääränä on todellisuuden lopullisten tulkintatottumusten kiteyttäminen, mikä antaisi yhtenäisen selityksen koko toiminnan historian jatkumolle. (Friedman & Thellefsen 2011, 650-657; ks. Bergman 2009b, 10, 15-16, 27, 29, 34-37, 65, 79-81, 144, 160-162; vrt. Vattimo 1988, 132, 136-137; Vattimo 1993, 21-22, 126-128; Vattimo 2006, 28-29, 46-51, 161-165.)

Tällaisten perimmäisten uskomusten lopullista määrittelyä ei kuitenkaan pidetä relevanttina ongelmana, koska tulkintatottumukset hakevat jatkuvasti uusia muotojaan. Tämän vuoksi semiotiikan avulla teoretisoitavat merkitysjärjestelmät poikkeavat tieteen aiemmin tuntemasta todellisuuskäsityksestä. Absoluuttisen varmuuden sijaan semioottisen analyysin avulla pyritään teoretisoimaan merkkien elävää elämää erilaisten kontekstien tiedollisessa vuorovaikutuksessa. Semiotiikan toisistaan riippuvaiset tulkintakategoriat tarjoavatkin kokonaisvaltaisen ”analyyttisen” työkalun tiedon organisoinnin järjestelmien avulla representoitavien merkitysten tutkimukseen. Tämän vuoksi Peircen semiotiikka on ensisijaisesti nähtävä representoitavien merkitysten argumentoinnin filosofisena viitekehyksenä. (Friedman & Thellefsen 2011, 656-657, 666-667, 669-670; ks. Bergman 2014b, 339; Bergman 2009b, 24, 26-31, 38-39, 78-79, 145, 151-152, 156-158, 170; vrt. Vattimo 1988, 62-63, 82-84, 130-133, 178-180; Vattimo 2002, 104-105; Vattimo 2006, 186.)

Alon Friedman ja Richard Smiraglia (2013) tutkivat käsitekarttojen avulla tapahtuvaa käsitteiden representointia tiedon organisoinnin tutkijoiden keskuudessa. Semiotiikan mukaan representointi tapahtuu kolmella todellisuuden tulkinnan tasolla. Ensiyden, toiseuden ja kolmannuuden tulkintakategorioiden tarkoituksena on rajoittaa merkityksen tulkinnan käsitteellistä alaa. Ensiydessä arvioidaan merkkien tai käsitteiden keskinäisiä suhteita, mutta ei luoda varsinaista viittaussuhdetta niiden ”ulkopuoliseen” todellisuuteen. Toiseudella tarkoitetaan ensiyden aktualisoitumista toiseudeksi, jossa arvioidaan merkien representoimien ideoiden objektiivisuutta suhteessa tulkintaa rajoittavaan lähtökohtaan. Kolmannuudessa toiseus ja kolmannuus asetetaan keskinäiseen suhteeseen. Tämän vuoksi käsitteiden alkuperäinen lähtökohta ei ole kolmannuudessa enää keskeisintä, vaan tulkinta kohdistuu merkkien yhdistelyn kautta syntyviin semioottisiin merkitysyhteyksiin – kielellisen kommunikaation erilaisiin kielipeleihin. (Friedman & Smiraglia 2013, 27, 30-34; Friedman & Thellefsen 2011, 651-652, 654, 666; ks. Bergman 2009b, 29, 40-43, 54, 56-59, 99-100, 138, 151; vrt. Vattimo 2006, 13, 28-30, 61-63, 150-151, 202; Vattimo 1993, 2, 128.)

Friedmanin ja Smiraglian tutkimuksen tulokset osoittavat, että semiotiikan teoreettiset erityispiirteet näkyvät myös käytännössä. Peircen semiotiikkaa hyödyntävien käsitekarttojen käsitteet ovat hyvin monipolvisia. Ne pyrkivät luomaan vuorovaikutteisen jäsenyyden kontekstuaalisten entiteettien dynaamisista suhteista. Näin ollen peirceläiset käsitekartat ovat moniulotteisia, koska ne risteilevät kaikilla kolmella tulkinnallisella tasolla.

Käsittekartat avaavat eri tasoisia ja toisiinsa nivELYviä näkökulmia tulkitsinten vuorovai-
kutteiseen rooliin ideoiden representoinnissa. Tätä kautta semiotiikan avulla representoi-
tavat käsitteet auttavat mallintamaan todellisuutta teoreettisesti. Toisin sanoen: Charles
Peircen semiotiikan tulkinnallisten kategorioiden luokitus toimii ”metateoreettisella” ta-
solla, eli se määrittää ideoiden representoinnin kokonaisvaltaiset mahdollisuudet konteks-
tissa. (Friedman & Smiraglia 2013, 31-32, 39-40, 44-45; ks. Bergman 2012a, 423; Berg-
man 2009b, 31-33, 50, 54, 65-67, 72, 134-135; vrt. Vattimo 2011, 68; Vattimo 2002, 104-
105; Vattimo 1988, 178-180.)

Carlos Candido de Almeida (2012) määrittelee semiotiikan pragmatistisen menetelmän
tulkintainstrumentiksi. Charles Peircen kehittelemän pragmatistisen semiotiikan avulla
luodaan ymmärrystä käsitteiden tulkintaprosessista määritetyssä kontekstissa. Peircen
mukaan käsitteet voidaan määritellä objektiivisesti vain pragmatistisen menetelmän
avulla. Menetelmän avulla valikoidaan merkitysjärjestelmän selkeät käsitteet ja eliminoi-
daan epäselvät. Semiotiikan tulkintainstrumentin avulla pystytään siis testaamaan repre-
sentoitavien ideoiden objektiivisuutta kontekstissaan. Siten semioottisessa signifikaati-
ossa käytettävä kieli nähdään ajattelun manifestaationa, joka yhdistää todellisuuden osat
ja niihin liittyvät ideat toisiinsa. (Almeida 2012, 204-207, 213; ks. Bergman 2008b, 148-
149; Bergman 2009b, 10, 28, 30, 40-43, 56-58, 86, 144, 151, 160-161, 179; Bergman
2010a, 136; vrt. Vattimo 1999a, 24-26; Vattimo 2006, 8-12, 61-63, 118-119.)

Kaikki todellisuutta koskevat ideat eivät kuitenkaan ole yhtä ennakoitavia – siis objektiiv-
isia – kuin toiset. Tämän vuoksi ideoita on arvioitava tulkinnalliseen objektiin liittyviä
käytännön vaikutuksia vasten. Arviointi tapahtuu tulkinnallisena testauksena, jossa ero-
tellaan objektista kertovat vahvat ideat (*Hard*) heppoisista ideoista (*Soft*). Vahvojen ja
heppoisten ideoiden erottelu elimellistää pragmatistisen semiotiikan perustarkoituksen.
Arviointi tehdään tukeutumalla käsitteiden oletettuihin käytännön vaikutuksiin. Arvioin-
nissa paljastuvat merkitysjärjestelmän vahvat käsitteet hahmottavat todellisuuden osan
yleisiä tulkintatottumuksia, joiden avulla yhteisöllisen toiminnan ennakoitua voitaisiin
kehittää parempaan suuntaan. (Almeida 2012, 206-208; ks. Bergman 2009b, 15-17, 36,
41, 56-58, 105, 122-123, 134-135, 144, 151, 154, 162; vrt. Vattimo 1988, 74-75, 132;
Vattimo 1993, 13, 122; Vattimo 2006, 70-71, 111-115, 155-156.)

Kontekstuaaliset tulkintatottumukset johdattelevat pragmatistisessa semiotiikassa tärke-
ään uskomuksen (*Belief*) käsitteeseen. Pohjimmiltaan kyse on siitä, että tulkinnallisen

idean on saavutettava uskomuksen olomuoto tullakseen hyväksytyksi ”totena” tietona. Uskomus tarkoittaa prosessia, jossa tulkitseva mieli pyrkii vakiinnuttamaan kontekstin tulkintatottumukset. Tämän vuoksi tulkinnallinen tiedon representointi korostaa, että tulkitsevalla henkilöllä on tarve uskoa kontekstin tulkintatottumusten objektiivisuuteen. Tulkintatottumukset voivat kuitenkin muuttua, mikä laukaisee tulkitsijassa jälleen epäilyksen tilan. Tulkitsija pyrkii pois epäilyksestä etsimällä uudestaan ennakoitavaa tilannetta, johon hän voi uskoa pitäen tilannetta objektiivisena. (Almeida 2012, 207-209; ks. Bergman 2009b, 10, 15-17, 34-37, 89-90, 107, 113, 151-153; vrt. Vattimo 1999b, 11-12, 43; Vattimo 2006, 62-63.)

Pragmatistisen semiotiikan perusongelmahan on, kuinka käsitteet voidaan määritellä objektiivisesti ja miten tulkinnallista objektia tulisi lähestyä tätä arviointia tehtäessä. Ilmeisen avoimesta lähtöajatuksesta huolimatta terminologian testauksen yleistyökalu on pyritty näkemään suljettuna filosofisena systeeminä. Tämä on ristiriitaista, koska menetelmä ei pyri antamaan perustavia vastauksia esittämiinsä kysymyksiin, vaan ainoastaan edesauttamaan niiden problematisointia. Tarkoituksena on luoda keinoja kontekstin senhetkisen merkitysjärjestelmän määrittelyyn: mistä käsitteet ovat peräisin ja kuinka ideat assosioituvat toisiinsa. Charles Peircen mukaan todellisuus luo parhaat edellytykset elämänmuotojemme ymmärtämiselle ja niiden representoinnin objektiivisuudelle. Tämän vuoksi käsitteiden määrittelyssä ei ole syytä tukeutua tieteen todellisuuskäsityksen vaaraan, vaan tässä tulisi hyödyntää tosimaailman tulkintatottumuksia. Näin pystytään paremmin ennakoimaan merkkien tulevaa käyttöä, vaikka tulkintaprosessi onkin avoin muutoksille. (Almeida 2012, 206-211, 213-214; ks. Bergman 2009b, 3, 10-12, 20-23, 32-33, 36, 38-39, 56, 76, 99-100, 105, 151-152, 156-158, 160-162; Bergman 2010a, 143-146; vrt. Vattimo 1988, 25-27; Vattimo 1989, 31, 34-35, 79-80.)

Vaikka pragmatistinen semiotiikka korostaa merkkien käytännöllisten vaikutusten testausta induktiivisesti, konkreettinen käytännön aktiivisuus ei ole menetelmän varsinainen pääasia. Kontekstiin kytkeytyvät merkit ovat kyllä elimellinen osa yhteisöllistä toimintaa, mutta niiden merkitykset edeltävät määrätyllä tavalla merkkien konkreettista käyttöä. Merkkien käyttö ei siis yksin tee niitä ymmärrettäviksi, vaan kokemuksen kautta syntyneet oletukset merkkien roolista yhteisöllisessä vuorovaikutuksessa. Merkitysten representointia ohjaava ”objekti” on siten hallitsevassa asemassa, koska se rajoittaa käsitteiden käytännöllisten vaikutusten tulkintaa. Tällä tavalla dynaamisen objektin ja siihen liittyvän

välittömän objektin suhteen analysointi edistää representoinnin objektivisuutta, sillä analyysissa pystytään hyödyntämään suhteen tuottamia kontekstuaalisia erityispiirteitä. Samalla analysointimenetelmä on riittävän realistinen säilyttämällä määrätynlaisen viittaus-suhteen dynaamiseen objektiin. (Almeida 2012, 206-211, 213-214; ks. Bergman 2009b, 23, 29, 32, 56-58, 65, 99-100, 102, 105, 107, 111, 134-135, 137-138, 145, 151-153, 160-162; vrt. Vattimo 1988, 11, 54-55, 62-63, 131-133, 136, 173; Vattimo 1993, 11-13, 67-69; Vattimo 2006, 13, 29-30, 130-131, 136, 186-187.)

Torkild Thellefsen ja Martin Thellefsen (2004) luovat kiteytyksen semioottisen tiedon representoinnin tieto-opista. Charles Peircen pragmatistiseen semiotiikkaan perustuva määrittely korostaa käsitteiden yhteisöllisyyttä tiedon luonnin alkuperäisessä syntykontekstissa. Koska käsitteet muodostuvat yhteisöllisessä toiminnassa, ne ovat sidoksissa tähän syntymaaperäänsä ja sen historiaan. Juuri tiedon tuotannon historian tunteminen mahdollistaa käsitteellisten merkitysisältöjen tulkinnan, joka tapahtuu tulkitsejan hiljaisen tiedon avulla. Näin semioottinen tiedon representointi painottaa voimakkaasti tiedon tuotannon historian jatkuvuutta, joka nähdään dynaamisena prosessina. (Thellefsen & Thellefsen 2004, 177-179; ks. Bergman 2007b, 29-30; Bergman 2009b, 17, 27, 34-37, 40-45, 56-58, 64-66, 111, 139; vrt. Vattimo 2000, 40-45; Vattimo 2002, 103-105; Vattimo 2006, 10-11, 39.)

Semiotiikasta opimme, että tieto syntyy jatkuvassa formaatioprosessissa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että potentiaalista tietoa tuotetaan koko ajan todellisuuden osien yhteisöllisessä viestinnässä. Tieto syntyy viestintäprosesseissa, joita hyödyntämällä se pystytään organisoimaan yhteisöllisiksi uskomuksiksi. Tieto järjestetään käsitteiksi, joiden keskinäiset suhteet ovat olennaisia merkitysten muodostumisessa ja välittymisessä. Konkreettisimmillaan yhteisöllinen merkitysjärjestelmä kohdataan merkkeinä, joiden tehtävänä on välittää kontekstuaalisia merkitysisältöjä. Käsitteet voivat myös olla olemassa pelkkänä hiljaisen tiedon potentiaalina. Voidaan varmastikin todeta, että todellisuuden osien kokemuksesta koostuvat yhteisölliset uskomukset luovat selkeän lähtökohdan tiedontuotannon kontekstuaalisten merkitysjärjestelmien tunnistamiselle ja organisoimille. (Thellefsen & Thellefsen 2004, 177-181; ks. Bergman 2014b, 340; Bergman 2013, 737-738; Bergman 2009b, 34-35, 56-59, 72, 79, 86-87, 111, 113, 122-123, 137-139, 144-145, 151-153, 157; vrt. Vattimo 2006, 28-30, 85, 115, 186; Vattimo 1999a, 56, 88, 95-99; Vattimo 1993, 12-13, 23-24, 114-115.)

Edellisestä tosiasiaista huolimatta aktuaalisesti tuotettava merkitysjärjestelmä on pohjimmiltaan pysyvässä uudelleen muodostumisen tilassa. Koska käsitteet voivat ilmentyä vain merkkeinä, niiden tulkinta synnyttää jatkuvasti uutta hiljaista tietoa. Käytännöllisesti katsoen tämä merkitsee, että merkin tietopotentiaali aktualisoituu käsitteen tulkinnassa ja palautuu taas takaisin potentiaaliksi. Uusi tietopotentiaali tavallaan korvaa aiemman tietopotentiaalin. Tämä joko vahvistaa tai horjuttaa aiempia tulkintatottumuksia. Siten kullakin ajanjaksolla tulkittava toiminnallinen merkitysjärjestelmä on jo valmiiksi läpikäynyt lukemattomia semiooseja. Tästä syystä käsitteet eivät voi ilmaantua merkitysjärjestelmään satunnaisesti. Ne tarvitsevat tuekseen lukuisia semiooseja ottaakseen paikkansa osana kontekstin tulkintatottumuksia, eli päästäkseen osaksi yhteisöllistä merkitysjärjestelmää. (Thellefsen & Thellefsen 2004, 179-181; ks. Bergman 2012b, 147; Bergman 2010a, 144-146; Bergman 2009b, 11, 28, 32-36, 45, 56-57, 79, 83-85, 110-111, 122, 139, 151; vrt. Vattimo 2006, 29-30, 46-48, 54-56, 150; Vattimo 1999a, 74-76; Vattimo 1993, 11-13, 18-24, 46-48, 70-71; Vattimo 1988, 91-92, 130-140.)

3.2 Tesaurukset asiakirjahallinnan käyttökonteksteissa

Tesaurus ei ole asiakirjahallinnan tunnetuin tiedon organisoinnin järjestelmä. Arkistotalaan perehtyneet muistanevat Britanniassa vuosituhaten vaihteessa lanseeratun tehtävätesauruksen (Gibbons & Shenton 2003, 141, 146). Arkistojen substanssin luokitus taas hiipui 1970-luvun lopussa, kun laaja huomio kiinnittyi arkistokuvailun (*Archival description*) standardeihin (Gabriel 2002, 53-54). Viime aikoina tesauruksen käytöstä arkistokuvailussa on kuitenkin kiinnostuttu uudelleen. Tästä huolimatta asiakirjajärjestelmään liittyvistä substanssi-tesauruksista ei oikein löydy tutkimusta. Siten seuraavassa käsiteltävä kirjallisuus liittyy arkistojärjestelmän (*Archival system*) käyttökontekstiin, ei asiakirjajärjestelmään. Esiteltävät kirjoittajat lähestyvät arkistojen indeksointia päätearkiston käyttäjien näkökulmasta. Tutkielman teoreettinen viitekehys käsittelee asiakirjajärjestelmän alkuperäisen toimintaympäristön käyttäjiä, jotka ovat tuottaneet asiakirjatiedon omassa toiminnassaan.

Candida Fenton (2010) tutkii tesaurusta osana arkistohakemistoja (*Finding aids*) ja painottaa luokituksen roolia arkistotiedonhaussa. Tutkimus kokoaa yhteen tesauruksen käytön haasteet Iso-Britannian arkistoissa. Vaikeuksista huolimatta arkistoissa korostetaan

tesauruksen kehittämisen merkitystä online-ympäristössä. Fenton tutki tesaurusten tehokkuutta verrattuna kokotekstitiedonhakuun. Lähes kaikki kyselyyn vastanneista arkistohoitajista pitivät kontrolloitua sanastoa tarpeellisena. Tesaurukset eivät kuitenkaan olleet tarpeeksi informatiivisia käyttäjien tiedontarpeiden kannalta. Arkistoilla ei näytä olevan tarpeeksi tietoa käyttäjistään, vaikka kahdessa arkistossa tesauruksia oli kehitetty käyttäjätiedon pohjalta. Tämän lisäksi ongelmia aiheuttaa orgaanisesti kehittyneen indeksoinnin taannehtiva integrointi arkistokuvailuun. Monet arkistot näkevätkin eri substanssialoja koskevan indeksoinnin harmonisoinnin erittäin hankalana tehtävänä. Tilanne on ongelmallinen myös siksi, että aineistoa on indeksoitu eri tasoilla ja indeksoinnissa on käytetty varsin vaihtelevia määriä indeksointitermejä. Eräs arkistoista pystyy kuitenkin käyttämään paperiaineiston alkuperäisiä indeksointitermejä sellaisenaan, koska ne on tuotettu laadukkaasti. Myös sopivan tesauruksen löytäminen arkistokuvailuun koetaan haastavaksi. Siksi osassa arkistoista suositetaan itse rakennettuja tesauruksia. Pahimmissa tapauksissa luokituksen epäjohdonmukaisuus käyttökontekstissään on johtanut tiedon representoinnin täyteen laiminlyöntiin. (Fenton 2010, 187, 189, 194-200.)

Peter Garrod (2000) raportoi tesauruksen käytöstä indeksoinnin ohjauksessa Iso-Britannian digitaalisessa data-arkistossa (NDAD). Unesco-tesauruksen pohjalta rakennettua NDAD-tesaurusta käytetään arkiston online-palvelujen tukena. Tesauruksen käytön tuottaman eksplisiittisyyden ja johdonmukaisuuden kerrotaan oleellisesti parantavan arkistotiedonhaun tuloksia kokotekstihakuun verrattuna. Unescon tesaurus valittiin NDAD-tesauruksen pohjaksi, koska sen sisältämät aihekategoriat sopivat arkistoaineiston indeksointiin ja tesauruksen aiempaa versiota on hyödynnetty samankaltaisessa data-arkistossa. Myös Unesco-tesauruksen sopiva termimäärä (6600) ja käyttökelpoinen rakenne puolsivat valintaa. Tesaurus sisältää hierarkia-, assosiaatio- ja ekvivalenssisuhderakenteiden lisäksi mikrotesaurusotsikot, jotka jäsentävät kuvailutermit aihealueittain. (Garrod 2000, 37-38, 40-41; ks. Bergman 2009b, 144.)

NDAD-tesauruksen rakentamisen lähtöajatuksena oli, että tesaurus toimii arkisto-opasteisiin liittyvänä asiahakemistona, ei arkistoaineiston sisällönkuvailun välineenä. NDAD-tesaurukseen on rakentamisen yhteydessä lisätty Unesco-tesaurukseen kuulumattomia termejä. Vaikka suurin osa tesauruksen termeistä periytyy Unesco-tesauruksesta, NDAD-tesaurusta on täydennetty erityisesti hierarkkisesti suppeammilla termeillä. Satunnaisista lisäyksistä huolimatta tesaurus on tarkkuudeltaan yleisluontoinen mahdollistaen vain keskushallinnon toimintakontekstin laajojen asiakokonaisuuksien indeksoinnin. NDAD-

tesauruksen käyttöliittymä esittää termit käyttäjille sekä systemaattisen mikrotesaurusosan että aakkosellisen luettelon avulla. (Garrod 2000, 42-46.)

Garrod toteaa, että Unesco-tesaurus on helpottanut paikallisen NDAD-tesauruksen rakentamisessa. Yleishyödyllisyydestään huolimatta Unesco-tesaurus ei sisällä kaikkia NDAD-tesauruksessa tarvittavia termejä ja osa sen termeistä on ollut tarpeettomia. Tämän vuoksi Garrod suosittelee, että Unesco-tesaurusta tulisi hyödyntää vain luokittelun arkisena yleismallina. Erikoistuneempien substanssialojen luokitukseen hän ei suosittele Unesco-tesaurusta lainkaan. Tarkasti määritetyssä kontekstissa käytettävä luokitus olisi sopeutettava paikallisiin tarpeisiin huomattavasti paremmin. Garrod korostaa erityisesti tesauruksen hierarkkisen rakenteen tarkkaa räätälöintiä käyttökontekstiinsa. Vaikka fondi- ja sarjatasoisessa indeksoinnissa onkin yhtäläisyyksiä eri arkistojen kesken, on hierarkkisesti suppeammat termit aivan välttämättä räätälöitävä arkistojen erityisiin substanssialoihin sopiviksi. Muutoin toistetaan 1970-luvun lopun epäonnistunut yritys luoda arkistoindeksoinnin universaali luokitusjärjestelmä. (Garrod 2000, 38, 48-50.)

Silvia Schenkolewski ja Assaf Tractinsky (2006) käsittelevät arkiston tesaurus-luokitusta kahden tapauksen kautta. Tapausten tesaurukset ovat Israelin ainoat arkistokäyttöön rakennetut tesaurukset. Luokitukset on rakennettu arkistoaineiston käyttöä tukevan indeksoinnin ja tiedonhaun tarpeisiin. Tesaurukset pohjautuvat aakkosellisiin jäsenyyksiin, joita on täydennetty välttämättömillä hierarkia- ja ekvivalenssisuhderakenteilla. Luokitusten pelkistettyjä rakenneratkaisuja perustellaan sillä, että tesaurusten käsittelemät substanssialueet ovat varsin rajattuja ja luokituksia käytetään vain arkistojen omiin asiakastarpeisiin. Arkistoaineiston indeksointia lähestytään kummassakin tapauksessa arkistoyksikköjen tarkkuustasolla. (Schenkolewski & Tractinsky 2006, 71, 80-82.)

Israelin kansallisen vakuutusinstituutin arkistotesaurus perustuu Henrietta Szold -instituutin tesaurukseen, joka käsittelee yhteiskuntatiedettä ja koulutusta. Käyttökontekstin tarpeisiin mukautettu luokitus sisältää noin 3000 termiä. Tesauruksen terminologiaa päivitetään jatkuvasti arkistoaineiston käyttöön liittyvien tulkinnallisten näkökulmien muutosten mukaan. Samalla huolehditaan myös siitä, että yhteydet aiemmin käytettyihin kuvailutermeihin säilyvät tiedossa. Luokituksen pohjana hyödynnetään siis Henrietta Szold -instituutin tesaurusta, mutta mallia ei voida käyttää arkistossa sellaisenaan. Tesauruksen hierarkkista rakennetta on muokattu kontekstin käyttötarpeiden ehdoilla ja luokitukseen

on lisätty yksityiskohtaisempia kuvailutermejä. Alkuperäisen luokituksen termejä on myös poistettu käytöstä. (Schenkolewski & Tractinsky 2006, 81-86.)

Uskonnollisen sionismin yksityisarkiston tesaurus on rakennettu suoraan arkistoaineiston pohjalta. Tesaurus sisältää noin 3550 termiä. Termit on määritelty asiakirjojen nimien ja sisällön tarkastelun perusteella. Termit kuvaavat henkilöitä, paikkoja, organisaatioita ja aiheita. Tesauksen ongelmana on pidetty termien pintapuolisuutta ja terminologisen muutoksen hallintaa. Termien pintapuolisuus juontuu siitä, että asiakirjojen tuottajat eivät ole laatineet yhteenvetoja arkistoaineiston substanssista. Sisällönkuvailu ei myöskään kuulu arkistonhoitajan tehtäviin, koska tämä keskittyy arkiston käyttöä tukevan kuvailun tuottamiseen. Tästä johtuen vain tärkeimpien asiakirjojen substanssin indeksointiin on ollut resursseja. Terminologinen muutos aiheuttaa taas ongelmia historiallisen arkistoaineiston jälkikäteisessä indeksoinnissa. Pitkällä aikavälillä syntyneeseen arkistoaineistoon liittyvä terminologia on läpikäynyt erilaisia vaiheita, joiden tulkinta nykyajasta käsin ei ole aivan yksinkertaista. Siksi ekvivalenssisuhteet ja assosiaatiosuhteet ovat tärkeitä, että erilaisiin toimintakonteksteihin liittyvien kielellisten ilmaisujen suhteet pystyttäisiin eksplikoimaan kokonaisvaltaisemmin. (Schenkolewski & Tractinsky 2006, 81, 86-90.)

3.3 Toimintaympäristön luokituksen tietoteoriat

Birger Hjørland (1998) käsittelee psykologian toimintaympäristön luokituksia neljän tietoteorian kautta. Hjørland havainnollistaa, kuinka empirismin, rationalismin, historismin ja pragmatismen tietoteoriat ovat vaikuttaneet psykologian toimintaympäristön luokitukseen. Hän väittää, että substanssin luokitus sitoutuu aina sekä episteemisiin että ontologisiin teorioihin. Luokituksessa hyödynnettävä ontologinen teoria ja tiedonkeruun episteminen teoria ovat siis keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Väite korostaa luokituksen vääjäämätöntä teoriasidonnaisuutta, minkä vuoksi luokitus ei ole koskaan historiaton tai puolueeton luomus. (Hjørland 1998, 162-163.)

Empirismin, rationalismin, historismin ja pragmatismen lähestymistapoja on hyödynnetty psykologian substanssin luokituksessa 1900-luvun aikana. Toimintaympäristön tietoteoreettisten muutosten hahmottaminen eksplisiittisestä perspektiivistä on tärkeää toimintaympäristön toiminnan kannalta. Näitä ajattelun paradigmoja voidaan myös käyttää apuna toimintaympäristön luokituksessa. Tämä kuitenkin johdattaa ratkaisevaan jatkoky-

symykseen: millä tavalla erilaiset teoriaorientaatiot tulisi valjastaa luokituksen tiedonkeruun menetelmäksi? Hjørlandin hahmotteleman menetelmän tarkoituksena on jäsentää toimintaympäristön erilaiset ajatteluorientaatiot. Hjørlandin mukaan tätä luokituksen praktista perusmenetelmää voidaan soveltaa kaikenlaisten toimintaympäristöjen luokituksessa. (Hjørland 1998, 162, 168, 176; ks. Vattimo 1993, 163-165.)

Psykologian luokitusten tarkastelu vahvistaa Hjørlandin väitettä, että luokitukset representoivat luokiteltavan toimintaympäristön maailmankuvaa. Maailmankuvat ovat aina myös moninaisia, eli ne korostavat samanaikaisesti useita rinnakkaisia tietoteorioita. Hjørlandin mukaan moniäänisyys pystytään kuitenkin aidosti vangitsemaan luokitukseen hyödyntämällä toimintaympäristön rinnakkaisia ajattelutottumuksia. Myös hänen omassa tutkimuksessaan käsitellyn psykologian toimintaympäristön ajattelutottumukset osoittautuivat moninaisiksi. Toimintaympäristö jakautuu kahteen kilpailevaan pääsuuntaukseen. Tämän vuoksi Hjørland ehdottaa toimintateoreettista lähestymistapaa toimintaympäristön yhteiseksi teoriaparadigmaksi. (Hjørland 1998, 176; ks. Vattimo 1999a, 75-78.)

Knut Tore Abrahamsen (2003) tutkii musiikin toimintaympäristön genrejä. Genret suhteutetaan toimintaympäristön kahteen keskeiseen arvonäkökulmaan. Konkreettisesti tarkastelu kytkeytyy sekä musikologian tieteelliseen että kirjasto-indeksoinnin käytännön kontekstiin. Tutkimus paljastaa, että musikologian kahden rinnakkaisen arvonäkökulman kilpailuasetelma (perinteinen musikologia ja uusi musikologia) vaikuttaa siihen, miten musiikki määritellään, kuvaillaan, luokitellaan ja indeksoidaan. Perinteisen musikologian paradigma dominoi musiikin luokitusta myös populaarimusiikissa, eli käytännössä koko toimintaympäristössä. Tämän vuoksi olisi asianmukaista keskustella kahden rinnakkaisen paradigman poikkeavista arvolatauksista. (Abrahamsen 2003, 144-145, 154; ks. Vattimo 2000, 39.)

Arvolatausten tarkastelu on paikallaan, koska perinteinen musikologia (klassinen musiikki) ja uusi musikologia (populaarimusiikki) luovat varsin omaehtoiset tutkimusperinteensä. Ensimmäinen lähestyy musiikkia säveltäjän luomana rakenteena ja jälkimmäinen sosiaalis-kulttuurisena konstruktiona. Tällainen näkökulmaero vaikuttaa selvästi musiikin genrejen määrittelyyn. Perinteinen musikologia keskittyy musiikkiteosten sisäisten tyylipiirteiden analysointiin. Uusi musikologia taas painottaa musiikkikokemuksen laatua yhdistämällä taiteentutkimuksen materialistisen ja semioottisen paradigman piirteitä. Erot johtavat tärkeään tietoteoreettiseen jatkokysymykseen: ketkä ovat ne toimijat, joiden

vastuulla on tuottaa musiikkiin liittyvää uutta terminologiaa? Uudessa musikologiassa genrejen määrittely ei ole ”perinteisesti” ollut akateemisen tutkijayhteisön käsissä. Uutta terminologiaa tuottaneet toimijat ovat olleet populaarikulttuurin sisäisiä jäseniä, kuten musiikkitoimittajia. (Abrahamsen 2003, 146-158; ks. Vattimo 1999a, 112; Vattimo 2006, 39, 102-104, 111-113.)

Abrahamsen päätyy lopulta tulokseen, että musiikin toimintaympäristö pitäisi luokitella huolellisemmin. Toimintaympäristöön pitäisi sisällyttää useampia alaluokkia, eli musiikkigenrejen rinnakkaisia diskurssiyhteisöjä. Vaikka Abrahamsenin omassa tutkimuksessaan käsittelemiä arvonäkökulmia tulisi hyödyntää diskurssien luonnin teoreettisena esitietona, ne eivät vielä sellaisenaan representoi toimintaympäristöä riittävän läpinäkyvästi. Abrahamsen ehdottaakin, että on ryhdyttävä monitieteiseen toimintaympäristöanalyysiin. Päämääränä on rakentaa musiikin toimintaympäristön genrejä kokonaisvaltaisesti representoiva antropologinen paradigma, joka korostaa musiikin erilaisia käyttötarkoituksia erilaisissa sosiaalisissa ja kulttuurisissa konteksteissa. Tällaisen läpinäkyvyyden rakentaminen parantaisi musiikin toimintaympäristön yleistä genretietämystä ja samalla kehittäisi erityisesti populaarimusiikin terminologiaa. (Abrahamsen 2003, 163-165; ks. Vattimo 1993, 42-43, 53, 114; Vattimo 1999a, 19-21; Vattimo 2006, 85, 186; vrt. Upward et al. 2013, 48.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä osiossa tarkastetaan tutkielmassa hyödynnettävät tutkimusmenetelmät. Menetelmien perusteellisempi käsittely voi kenties tuntua turhan kaavamaiselta (Vattimo 1989, 35; Vattimo 1993, 63-64; Kilpinen et al. 1999, 39-40; Bergman 2009b, 11-12, 14). Tutkielman filosofis-normatiivisesta näkökulmasta katsottuna niiden panos on kuitenkin ratkaiseva tieteen tekemisessä (Vattimo 1999a, 24-28; Vattimo 2006, 174-175; Bergman 2009b, 8-11, 31; Bergman 2014b, 338). Oikeastaan tutkielman edustaman teoriasuuntauksen peruskysymys on juuri se, miten tutkimusprosessin teknistä luontoa – ja samalla tiedon olennaista välittyneisyyttä – pystytään hyödyntämään käytännössä (Vattimo 1988, 132; Vattimo 1993, 23-24, 55, 133-135; Vattimo 1999a, 19, 95-99; Vattimo 2002, 103-105; Bergman 2009b, 3-5, 11, 31, 38-47, 78-79, 102, 134-135, 160-162). Siten metodologista pohdintaa ei nähdä vain koristeena tutkittavan ilmiön rinnalla, vaan menetelmälliset valinnat itsessään muodostavat teoreettisten abstraktioiden representoinnin kovan ytimen (Vattimo 1988, 178-179; Vattimo 1989, 33-36; Vattimo 1993, 63-65; Vattimo 2006, 8-12, 63, 174-175, 187; Bergman 2008b, 147; Bergman 2009b, 22-23, 31, 56, 79, 134, 155-158).

4.1 Tutkimusstrategiana tapaustutkimus

Tapaustutkimus on monimuotoinen lähestymistapa tutkimuksen tekemiseen (Eriksson & Koistinen 2005, 4). Vaikka tapaustutkimuksen strategiaa hyödynnetään monipuolisesti, liitetään se varsinkin laadullisten tutkimusaineistojen keruuseen (Deacon et al. 1998 Erikssonin & Koistisen mukaan 2005, 4). Erilaisia tapaustutkimuksia yhdistää se, että niissä tutkitaan yhtä tai useampaa tapausta. Tapaustutkimuksen tavoitteena on valittujen tapausten määrittely, analysointi ja ratkaiseminen. Siksi tutkittavat tapaukset on valittava, rajattava ja perusteltava huolellisesti. (Eriksson & Koistinen 2005, 4.)

Tutkittavan tapauksen tulee olla tarpeeksi rajattu systeemi kuten yksilö, ryhmä tai ohjelma (Stake 1994 Erikssonin & Koistisen mukaan 2005, 5). On siis tärkeää, että tapaus rajataan riittävän selvästi muusta ympäröivästä toiminnasta (Eriksson & Koistinen 2005, 5; ks. Vattimo 2006, 187; Bergman 2009b, 151). Tutkittavan tapauksen valinta on monien kirjoittajien mukaan tapaustutkimuksen ratkaisevia vaiheita. Tutkijan tulee itse määrittää

ja perustella tutkittava tapaus. Tapaus tai tapaukset voidaan valita joko ennen tutkimusaineiston keruuta tai aineistolähtöisesti vasta aineistonkeruun jälkeen. Tutkittavan kokonaisuuden mittaluokka on myös otettava huomioon, että tutkimushankkeessa käsiteltävä tapaus on mahdollista toteuttaa ja ratkaista. (Eriksson & Koistinen 2005, 6.)

Näin ollen konteksti on erittäin keskeinen osa tapaustutkimusta. Kontekstilla tarkoitetaan tapaustutkimuksen kokonaisvaltaista taustaa, joka määrittää tapaukseen liittyvät toimijat ja toiminnot. (Eriksson & Koistinen 2005, 5-7; ks. Vattimo 1988, 62-63; Vattimo 1993, 42-43; Bergman 2009b, 65, 151.) Tapaustutkimuksen kontekstina voi olla esimerkiksi toimiala, toimintaympäristö tai poliittinen tilanne (Pettigrew & Whipp 1991 Erikssonin & Koistisen mukaan 2005, 7). Tutkimukselle määritetty konteksti on kiistaton avaintekijä tapauksen ymmärrettäväksi tekemisessä ja selittämisessä (Eriksson & Koistinen 2005, 7; ks. Vattimo 1993, 70-71; Bergman 2009b, 114). Kontekstin voima perustuu nimenomaan siihen, että kontekstin ja toimijoiden välillä on vuorovaikutusta, jota tapahtuu jatkuvasti kumpaankin suuntaan (Pettigrew 1997 Erikssonin ja Koistisen mukaan 2005, 7). Voitaan sanoa, että konteksti vaikuttaa tapaukseen ja tapaus kontekstiin (Eriksson & Koistinen 2005, 7; ks. Vattimo 1988, 132; Bergman 2009b, 116; vrt. Hines 2001, 20-21).

Tutkimuksen perustavan kontekstin ohella on määriteltävä tapauksen välitön lähiympäristö. Huolellisemmin ilmaistuna tapauksen lähiympäristöä kutsutaan tapahtumaympäristöksi (*Setting*). On tärkeää panna merkille, että tapaus tapahtuu konkreettisesti juuri tapahtumaympäristössä, joka on tapauksen varsinainen näyttämö. (Eriksson & Koistinen 2005, 7-8.) Tapahtumaympäristö on vastavuoroisesti osa tapauksen perustavaa kontekstia, joka siis alun perin määrittää tapauksen toimijat ja toiminnot (Stake 1995 Erikssonin & Koistisen mukaan 2005, 8; Eriksson & Koistinen 2005, 7; ks. Vattimo 1993, 42-43; Vattimo 2006, 85, 115, 187; Bergman 2007b, 32-34; Bergman 2009b, 114, 127, 151; vrt. Hines 2001, 21).

Richard Staken mukaan tapaustutkimukset voidaan jakaa kolmeen tyyppiin, jotka ovat itsessään arvokas (intrinsic case study), välineellinen (instrumental case study) ja kollektiivinen (collective case study) tapaustutkimus. Itsessään arvokas tapaustutkimus keskittyy ainutlaatuisen tapauksen yksityiskohtien analysointiin. Välineellinen tapaustutkimus pyrkii ymmärtämään tapauksen avulla tutkimansa ilmiön käsitteellistä ydintä, mutta ei niinkään tapausta itseään. Välineellinen tapaustutkimus voidaan laajentaa koskemaan

useampia tapauksia, jolloin sitä kutsutaan kollektiiviseksi tapaustutkimukseksi. Välineellisen tapaustutkimuksen tyypit painottavat teoreettisten ideoiden ja käsitteiden merkitystä, kun taas itsessään arvokas tapaustutkimus tekee itsensä ymmärrettäväksi kontekstin runsaan kuvauksen kautta. (Stake 1995, 3-4 Erikssonin & Koistisen mukaan 2005, 9-10; ks. Vattimo 1993, 66-69; Bergman 2009b, 134-135, 151, 160-161.)

Tutkielma edustaa Staken jaottelussa välineellisen tapaustutkimuksen perustyyppiä. Tarkoituksena on pureutua asiakirjatiedon representoinnin filosofiseen ongelmaan hahmotellusta hermeneuttis-semioottisesta näkökulmasta (Yakel 2003; Vattimo 1993, 42-43; Vattimo 1999a, 19; Bergman 2009b, 151, 183). ”Teorioiden” avaama uusi näkökulma – siis konteksti – toteutetaan käytännössä asetettujen yhteisöllisten käyttötarkoitusten avulla (Bergman 2009b, 3, 45-46, 86, 114, 151, 158, 184; Vattimo 2006, 61-63, 85-87, 187; Vattimo 1993, 42-43, 70-71; Vattimo 1988, 11, 136). Tapaustutkimuksen lähiympäristöksi taas määritetään toimintaympäristö ja siihen kuuluvat toimijat (Vattimo 1988, 95; Vattimo 2006, 112-113; Vattimo 2011, 93; Bergman 2007b, 32-34; Bergman 2007e, 79; Bergman 2009b, 106). Vuorovaikutteisen tutkimusasetelman normatiivisena johtoajatukseksi on toiminnan jatkuva konkreettinen kehittäminen (Vattimo 1988, 62-63, 74-75, 82-84; Vattimo 1993, 13, 42-43, 126-128; Vattimo 1999a, 24-28; Bergman 2009b, 17, 45, 49, 137-138, 151-153, 161-162; Bergman 2015, 478-480; Bergman 2016, 171). Tällainen uudenlainen lähestymistapa on ilmeisen perusteltu, koska asiakirjatiedon representoinnissa on ollut rutkasti ongelmia (Vattimo 2006, 102-104; Bergman 2009b, 100; Upward et al. 2011, 203-204, 216-217; Evans et al. 2014, 206; Henttonen 2012, 461).

4.2 Merkitysrakenteiden tulkinta menetelmällisenä orientaationa

Inhimillinen todellisuus koostuu erilaisista merkityksistä. Merkitykset eivät kuitenkaan ole itsenäisiä, vaan ne tulkitaan erilaisissa konteksteissa. Merkityksenannon kontekstisidonnaisuuden vuoksi merkitykset suhteutuvat muihin asioihin. Siksi merkitysrakenteiden tulkinnassa korostuu kyky havaita merkityksenantoon liittyviä vivahteita. Vaikka merkitykset tulkitaan subjektiivisesti, kulttuuriset tausta-asetelmat luovat raja-arvoja merkitysten ymmärtämiselle. Merkitysten piilevyys luo myös oman haasteensa niiden ymmärtämiselle. Merkitysrakenteiden tulkinnan päämääränä on jäsentää tiedostetut (ekspliisiittiset) ja tiedostamattomat (implisiittiset) merkitykset merkitysrakenteeksi, jonka

avulla merkitykset voidaan niveltää toisiinsa. (Moilanen & Rähä 2001, 44-48; Vattimo 1988, 87, 125-128.)

Merkitykset jakautuvat erilaisiin lajeihin ja tasoihin. Merkityksen konkretisointi kielelliseksi viestiksi tuo esiin merkityksen tulkinnallisuuden: merkitys välittää viestin lähettäjältä vastaanottajalle. Merkityksen muodostuminen asettaa siis vastakkain lähettäjän ja vastaanottajan kulttuuriset esiymmärrykset, jotka perustuvat aiempaan tietämykseen ja kokemukseen. Siten sanoman välittyminen on sidoksissa kahden ihmisen merkitysmaailmojen tulkinnalliseen kohtaamiseen. Näiden merkitysmaailmojen moninaisuuden vuoksi inhimillistä todellisuutta voidaan luonnehtia monimerkityksiseksi. Vaikka merkitykset tulkitaankin subjektiivisesti, yksilön kulttuurinen maailmankuva suuntaa merkitysten konkreettista tulkintaa. Toisin sanoen subjektiivisten merkityksenantojen ymmärretään pohjautuvan historialliseen ja kulttuuriseen jatkuvuuteen, minkä vuoksi kulttuuriset tavat ja tarinat muovaavat huomaamatta yksilöllistä merkitysten tulkintaa. (Moilanen & Rähä 2001, 45-47; ks. Vattimo 1999a, 20-21, 24-25, 74-76; Bergman 2009b, 35, 134-135.)

Merkitykset voidaan jakaa yksilöllisten ja yhteisöllisten sekä tiedostettujen ja tiedostamattomien merkitysten tasoihin. Jaottelu ei ole ehdoton, vaan merkitykset rakentuvat kokonaisvaltaisessa jatkumossa. Olennaista on huomata, että yksilöllisillä merkityksen tulkinnilla on aina yhteisöllinen taustansa. Tiedostetut (eksplisiittiset) merkitykset taas rakentuvat tiedostamattomien (implisiittisten) merkityksenantojen varaan. Ihmisen arkielämän rutinoituneet toimintatavat kätkevät näin taakseen merkitysten verkoston, joka sisältää niin yksilöllisiä ja yhteisöllisiä kuin tiedostettuja ja tiedostamattomiakin merkityksiä. Nämä merkitystasot itseensä kätkevät arkielämän ilmiöt – esimerkiksi toimintaa ohjaavat säännöt tai uskomusten syyt – tulevat kuitenkin rutiinien keskellä harvemmin tematisoiduiksi. (Moilanen & Rähä 2001, 45-48; ks. Vattimo 1989, 76-77; Vattimo 1993, 70-71; Vattimo 1999a, 54-58; Bergman 2008a, 160-161; Bergman 2009b, 34-37, 151.)

Tästä syystä merkitysrakenteiden tulkinnassa etsitään jonkin asian mieltä. Merkitysten tulkinnan induktiivinen päättelylogiikka korostaa aineiston ensisijaisuutta keskeisimpien merkityksenantojen määrittelemisessä. Merkityksenantojen kattavan ymmärtämisen avulla tutkija määrittää aineiston keskeiset merkitykset sisältävän merkitysverkon, jossa merkityksenannot suhteutetaan keskenään sekä muihin asioihin. Koska merkitykset rakentuvat nimenomaan asioiden välisissä suhteissa, ei merkitysrakenteesta tehtävää tulkintaa voida koskaan perustella täysin objektiivisesti. Kukin tutkija perustelee tulkintansa

erilaisilla intresseillä ja oletuksilla. (Moilanen & Räihä 2001, 44-45, 48-51; Vattimo 1988, 25-27; Vattimo 2006, 8, 15-16, 55-56, 136, 186; Bergman 2009b, 56-59, 137-138, 145.)

Edellisen myötä on todettava, että merkitysrakenteiden tulkinnassa käsiteltävät asiat perustuvat aina tutkijan esiymmärrykseen. Tämän vuoksi tutkijan tulee seurata oman esiymmärryksensä kehittymistä. Hermeneutiikassa esiymmärrys nähdään positiivisena voimavarana ja siten hermeneutiikan tutkimuksellinen intressi suunnataan esiymmärryksen tarkentamiseen tutkimusprosessin aikana. On huomattava, että tutkimukseen liittyvät teoriat ovat myös osa tutkijan esiymmärrystä. Teoriaa on kuitenkin sovellettava hyvin hellävaraisesti. Merkitysrakenteiden jälleenrakentamisen tulee saada virikkeensä aineistosta, vaikka aiemmat teoriat osoittanevat hyödyllisyytensä tulkintaa syvennettäessä. (Moilanen & Räihä 2001, 48-51; ks. Vattimo 1993, 43-44; Vattimo 1999a, 95-99; Bergman 2009b, 3, 9-10, 13-14, 58, 183.)

Aineistolähtöinen induktiivinen päättelylogiikka kuuluu hyvin leimallisesti merkitysrakenteiden tulkintaan. Tästä huolimatta tutkimuksen on samanaikaisesti vastattava tutkimusprosessin aikana muotoutuneeseen tutkimuskysymykseen. Aineiston on sovittava tutkimuskysymykseen myös siinä mielessä, ovatko tutkimuskohteena inhimilliset käsitykset vai kokemukset. Käsitykset ovat tutkimuskohteena pysyvämpi vaihtoehto kuin jatkuvasti täydentyvä kokemus. Käsitysten kielellinen tavoittaminen on myös helpompaa. Vaikka käsitykset ovat ilmiänsuhtaan eksplisiittisiä, tulee niitäkin tutkittaessa kurottaa käsitysten syvempiin, piileviin rakennetekijöihin saakka. Niin käsitysten kuin kokemusten tutkimuksessa on tärkeää, että tutkija määrittelee tutkimuskohteen luonteen ja reitin tavoiteltavaan tietoon. Merkitysrakenteiden tulkinta painottaa rikasta aineistoa, jonka avulla pystytään tuomaan esiin käsiteltävän asiakokonaisuuden tulkinnallisia nyansseja. (Moilanen & Räihä 2001, 48-53; ks. Vattimo 2002, 104-105; Vattimo 1988, 127-128; Bergman 2009b, 79, 88-91, 137-138.)

Teemoittaminen on merkitysrakenteiden tulkintaan sopiva työtekniikka, koska teemat kiteyttävät merkityksenantojen ytimen. Aineiston sisällön pelkistävien teemojen tulee pyrkiä sitomaan aineistoa yhteen, mutta ei kuitenkaan tarrautumaan aineiston kaikkein pikantteimpiin yksityiskohtiin. Teemoja voidaan käyttää kahdella tavalla: aineistolähtöisellä ja asialähtöisellä tavalla. Aineistolähtöisessä lähestymistavassa teemoittamista hyödynnetään koko aineistoon liittyvien tärkeimpien merkityksenantojen määrittämisessä.

Asialähtöisessä lähestymistavassa tutkija pohtii aineiston merkitystä vain valikoimiinsa asioihin liittyen. Tämän vuoksi asialähtöinen teemoittaminen tapahtuu jo ennen aineistonkeruuta, eli haastattelukysymyksiä luotaessa. Asialähtöisen teemoittamisen avulla ke-rätystä aineistosta etsitään informanttien tulkitsemia hienosyisempiä merkityssisältöjä, ei siis enää teemoja itsessään. Teemojen tarkoituksena on vain auttaa kiteyttämään keskeiset merkityksenannot ja suhteuttamaan ne toisiinsa. Juuri teemoja hyödyntämällä tutkija voi onnistua jälleenrakentamaan informanttien hahmotteleman monisyisen merkitysverkoston. Kun merkitysrakenne lopulta saavuttaa kypsyytensä, kunkin teeman merkityssisällöt asettuvat luontevasti omiin uomiinsa – osin itsenäisinä ja osin riippuvaisina muiden teemojen merkityksenannoista. (Moilanen & Räihä 2001, 53-55; ks. Vattimo 2006, 65-66; Bergman 2009b, 65-66.)

Teemojen merkityssisältöjä kuvaavan merkitysverkoston jälleenrakentaminen edellyttää tulkinnan kokonaisvaltaisuuden periaatetta. Merkitysverkostosta tulee hioa johdonmukainen kuvaus merkityksenantojen suhteista. Ristiriitaisuuksiin on kiinnitettävä huomiota, vaikka täysin ristiriidattoman merkitysverkoston luominen onkin haastavaa. Pelkkä merkityksenantojen kuvaaminen ei kuitenkaan riitä merkitysverkon rakentamisessa. Merkityksenannot tulee nähdä vihjeenä jostain pinnan alla olevasta, eli tarkoituksena on ”paljastaa toimintaa ohjaavia latenteja merkitysstruktuureja”, kuten Moilanen ja Räihä toteavat. Näin ollen merkitysrakenteiden tulkinnassa pyritään täysin avoimesti merkityksenantojen taakse, koska pelkkä merkitysverkosto ei sinänsä kerro kaikkea. (Moilanen & Räihä 2001, 54-56; ks. Vattimo 1993, 122; Bergman 2009b, 102.)

Merkitysrakenteiden jälleenrakentamista voidaan helpottaa seuraavilla pohdinnoilla. Ensinnäkin kannattaa kiinnittää huomiota siihen, miten haastateltava puhuu keskeisistä merkityksenannoista. Toiseksi on pyrittävä ymmärtämään, miksi haastateltava jäsentää merkityksenannot haluamallaan tavalla. Pohdinnat auttavat etsimään aineistosta yhtenevyyksiä, jotka paljastavat haastateltavan merkityksenannoissaan käyttämän retoriikan. Haastateltava saattaa vastata kysymyksiin esimerkiksi laadullisten kahtiajakojen kautta. Tutkijan tehtävänä on jäsenellä tulkinta, joka kertoo miksi haastateltava asettaa asiat valitsemiinsa suhteisiin. Näin voidaan päästä käsiksi haastateltavan merkityksenantojen syvempiin rakennetekijöihin. Samalla tuotetaan selitys haastateltavan käyttämälle puhe-tavalle. Huomiota herättävän puhettavan pyrkimyksenä voikin olla oman kulttuurisen sy-väkäsityksen varjeleminen. (Moilanen & Räihä 2001, 56-61; Vattimo 2006, 39; Bergman 2009b, 158.)

Koska merkitysrakenteiden tulkinnassa etsitään aineiston pintaa syvempiä merkitysrakenteita, aineistosta tehtävää tulkintaa on oikeutettava autenttisten aineistolainauksien avulla. Pohjimmiltaan tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan tekemän tulkinnan ”läpinäkyvyys” on varmistettava (Moilanen & Räihä 2001, 62). Aineistositaatteja voidaan käyttää neljään tarkoitukseen: tulkinnan perusteluun sitaatilla, aineistoa kuvaavana esimerkkinä, tekstin elävöittämiseen tai tiivistettynä kertomuksena (Savolainen 1991, 454 Moilasan & Räihän mukaan 2001, 62). Merkitysrakenteiden tulkinnassa sitaatteja käytetään nimenomaan tulkintojen perusteluun, jotta lukija voi vakuuttua tutkijan aineistosta tekemän tulkinnan rehellisyydestä (Moilanen & Räihä 2001, 62-63; ks. Vattimo 1989, 76-78; Bergman 2009b, 29).

Analyysin lopuksi rekonstruoitavat merkitysrakenteet suhteutetaan vielä muihin ilmiöihin ja tutkimuksiin. Aineistosta tehty tulkinta on luotettavampi, jos vastaavia havaintoja ja selityksiä esiintyy muissa tutkimuksissa. Tutkimustuloksia tulee myös käsitellä teoreettisesti, vaikkakin hieman eri tapaan kuin määrällisessä tutkimuksessa. Karkeasti sanottuna tutkijan on jollain tavalla pystyttävä nousemaan aineiston käsittelystä teoreettisemmalle tasolle. (Moilanen & Räihä 2001, 55-56, 59-61; ks. Vattimo 2002, 104-105; Bergman 2009b, 21-23.) Liian jyrkkä yleistäminen kuitenkin vaarantaa laadullisen tutkimuksen ankaruuden ja pinnallistaa merkitysrakenteita liikaa. Merkitysrakenteiden tulkinnassa yleistäminen tapahtuu käsitteellisen yleistämisen avulla. Tämä tapahtuu etsimällä eri tutkimusten väliltä laadullisia samankaltaisuuksia, jotka eivät kuitenkaan ole yksilöllisiä piirteitä. (Varto 1992, 14, 76 Moilasan & Räihän mukaan 2001, 63-64; ks. Vattimo 1989, 35-36; Bergman 2009b, 30, 144.) Vaikka paikallinen selittäminen kuuluu oleellisesti laadulliseen tutkimukseen, tutkimuksen ei siis tule päättyä pelkkään tapauksen selittämiseen. Tutkijan tulee osoittaa teoriansa avulla, mitä yleisempiä johtopäätöksiä tutkimustuloksista voidaan vetää. (Alasuutari 1995, 222, 235 Moilasan & Räihän mukaan 2001, 64-65; ks. Vattimo 2006, 186-187; Bergman 2009b, 17, 154; vrt. Hines 2000, 20-21.)

4.3 Teemahaastattelu aineistonkeruun menetelmänä

Teemahaastattelu on vuorovaikutteinen keskustelutilanne. Tutkija johdattelee teemahaastattelua kysymyksillään, joiden avulla hän hankkii tietoa tutkimukseen liittyvistä asioista. (Eskola & Vastamäki 2007, 24-25.) Puolistrukturoitu teemahaastattelu on yksi kolmesta

tutkimushaastattelun päätyypistä (Eskola & Suoranta 1998, 87 Eskolan & Vastamäen mukaan 2007, 26-27). Kaksi muuta päätyyppiä ovat valmiisiin vastausvaihtoehtoihin perustuva strukturoitu lomakehaastattelu ja vapaasti teemoja hyödyntävä avoin haastattelu. Puolistrukturoidun teemahaastattelun kysymykset ovat samanlaisia kaikille haastateltaville, koska ne pohjautuvat ennalta muotoiltuihin teema-alueisiin. Haastateltavat taas vastaavat kysymyksiin aivan omin sanoin. Vaikka teemahaastattelun rakenteellista runkoa ei tule seurata orjallisesti, tutkijan on kuitenkin pidettävä huolta siitä, että kaikkia teema-alueita käsitellään kaikkien haastateltavien kanssa. (Eskola & Vastamäki 2007, 26-27.)

Haastattelupaikan valinta vaikuttaa oleellisesti haastattelutilanteen toteuttamiseen. Haastattelu tulisi tehdä haastateltavan kotona tai työpaikalla. Se voidaan myös tehdä muussa rauhallisessa paikassa, jossa haastattelun tekoon voidaan paneutua. Haastattelupaikan valinnan pitää tukea haastateltavaa, että hän ei tuntisi oloaan epävarmaksi. Haastattelu onnistuu parhaiten haastateltavalle kotoisassa ympäristössä, joka on hänelle tuttu ja turvallinen. Tutkijan on muutenkin seurattava haastateltavan antamia merkkejä, kuinka haastattelutilanteessa on soveliasta käyttäytyä. Kotoisuuden pyrkimyksestä huolimatta on kuitenkin varottava, ettei haastattelu häiriinny haastattelupaikan muista ärsykkeistä. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota tuolien ja pöytien aseteluun haastattelutilanteessa. Tällä nimitäin on merkitystä tasavertaisen keskustelutilanteen syntymisessä. Haastateltavan ja tutkijan tulisi istua vierekkäin yhtä korkeilla tuoleilla, mutta ei mielellään suoraan toisiaan vasten. (Eskola & Vastamäki 2007, 27-29.)

Teemahaastattelun vuorovaikutustilanne sisältää kaksi roolia, joista sekä haastattelijalla että haastateltavalla on oma ennakkokäsityksensä. Kahden ihmisen kohtaaminen vaatii esipuhetta, että heidän välilleen rakentuu vapautunut ilmapiiri. Valta pyritään siirtämään esipuheessa haastateltavalle, millä edistetään luottamuksellisen keskustelusuhteen syntymistä. Haastattelijan tulee myös muokata haastattelussa käyttämänsä puhetapa haastateltavalle sopivaksi. Tutkijan täytyy esittää kysymyksensä ymmärrettävästi haastateltavan kannalta – ja jopa myötäiltävä haastateltavan puhetapaa. Myötäilyssä ei silti kannata mennä liiallisuuksiin. Tällainen voi vaikuttaa kosiskelulta, mikä nimenomaan murtaa tutkijan luotettavuutta. Näin ollen puhettavan normaaliuden periaate on ensiarvoisen tärkeä, eli haastattelun osapuolien kannattaisi pyrkiä puhumaan omalla luontevalla tyylillään. (Eskola & Vastamäki 2007, 30-33.)

Haastattelussa käsiteltäviä teemoja voidaan muotoilla eri tavoin. Teemoja muotoillaan intuition, kirjallisuuden ja teorian avulla. Hyvässä tutkimuksessa tulee käyttää kaikkia mainittuja keinoja: luovaa ideointia, aihepiirin tuntemusta, aikaisempia tutkimuksia ja aiheeseen sopivia teorioita. Tutkimusongelma on keskeinen arviointiväline teemojen kehittämisessä, sillä se määrittää tutkimuksellisen tiedontarpeen ja oikeuttaa määrättyjen kysymysten kysymisen. Kysymysten muotoilussa kannattaa myös muistaa se, että haastattelun tavoitteena on luoda keskustelua. Näinpä pitkien kysymyslistojen käyttäminen haastattelutilanteessa ei ole suotavaa. Tutkijan kannattaa mieluummin tukeutua tiiviiseen teemarunkoon, eli teema-alueluetteloon. Teema-alueluettelon avulla tutkijan on helppo varmistaa, että kaikki teemat tulevat käsitellyiksi kussakin haastattelussa. Näin teemarunko parhaiten edistää vuorovaikutteisen keskustelutilanteen syntyä. (Eskola & Suoranta 2001, 24-25, 33-35.)

Teemarunko kannattaa jäsentää kolmitasoiseksi työväliseksi. Ylin taso määrittää keskustelun laajat teemat tai aihepiirit. Keskimäinen taso sisältää laajoja teemoja konkreettisia apukysymyksiä, joiden avulla teemoja voidaan lähestyä helpommin. Alimmalla tasolla on yksityiskohtaisia kysymyksiä, jotka antavat jo hyvin konkreettisia virikkeitä tutkimusteemojen käsittelyyn. Alimman tason kysymyksiä käytetään vain silloin, kun aiemmat kysymykset eivät tuota vastauksia. Vaikka siis tutkija pyrkii johdattelemaan haastattelutilannetta teemarunkonsa avulla, haastateltavan tehtävänä on määrittää keskustelun lopulliset rajat. Haastateltavan ei tarvitse vastata kaikkiin kysymyksiin, vaan ainoastaan niihin, joihin hän tuntee pystyvänsä vastaamaan. Teemarungon käytön ohella tutkijan on siis aidosti pyrittävä keskustelevuuteen ja luovuttava teemoista, jotka eivät herätä haastateltavassa vastakaikua. Ehkä asia voitaisiin kiteyttää, että samastamalla haastateltavan asemaan tutkija voi kenties parhaiten tavoittaa olennaisen. (Eskola & Vastamäki 2001, 36-37.)

Sopivien haastateltavien löytäminen ei myöskään ole itsestään selvää. On tarkasti pohdittava, mikä olisi paras tapa tavoittaa tutkimukseen sopivat haastateltavat. Haastateltavia ei kannata painostaa liikaa, koska tällöin he eivät välttämättä ole motivoituneita haastattelun tekoon. Tutkijan ensikosketus haastateltaviin voikin olla ratkaiseva hetki sopivien yhteistyökumppanien löytämisessä. Siksi tutkijan on punnittava huolellisesti, lähestyykö hän haastateltavia itse vai käytetäänkö etsinnässä apuna haastateltavien parissa toimivia yhdyshenkilöitä. Tätä pulmaa ratkaistaessa on otettava huomioon tutkimusaiheen ja -kysymyksen ominaispiirteet. (Eskola & Vastamäki 2001, 37-38.)

Itse haastattelutilanteen onnistuminen vaatii tutkijalta kokonaisvaltaista harjaantuneisuutta ja varautumista yllätyksiin. Ennen tutkimusta tehtävät esihaastattelut paljastavat teemarungon ongelmakohdat, joita tulee hioa paremmaksi. Mikäli esihaastattelut sujuvat ongelmitta, niitä voidaan hyödyntää aineiston analyysissa sellaisenaan. Haastattelussa voi myös käydä niin, että haastateltava vapautuu puhumaan asioista vasta haastattelutilanteen jälkeen. Tutkijan kannattaa ehdottomasti hyödyntää tätä haastateltavan vapaamuotoisesti kertomaa tietoa, mikäli käytettävä analyysimenetelmä tämän vain sallii. Haastateltavan lausuntoja tulee täydentää myös haastattelun aikana, jos haastateltavan eri yhteyksissä antamat tiedot ovat kovin ristiriitaisia. (Eskola & Vastamäki 2001, 38-40.)

Kun kerättävä aineisto tuntuu saavuttavan kylläntymispisteensä, tutkimusprosessissa siirrytään seuraaviin vaiheisiin. Ensimmäiseksi haastatteluaineisto pitää kirjoittaa puhtaaksi, eli litteroida. Litteroinnin tarkkuustaso määrittyy aineiston analyysimenetelmän mukaan. Useimmiten on riittävää, että puhuttu haastattelu kirjoitetaan sellaisenaan tekstinkäsittelyohjelmaan. Erityisiä litterointimerkkejä käytetään yleensä vain diskurssianalyysin menetelmässä. Toisaalta litteroinnin työstäminen pelkkään haastatteluaineiston ydinsisältöön voi olla ongelmallista, koska tutkijan käsitys keskeisestä sisällöstä muuttuu tutkimusprosessin edetessä ja esiymmärryksen syventyessä. (Eskola & Vastamäki 2001, 40-41.)

Teemahaastattelujen lopullinen analysoinnin menetelmä valitaan aineiston litteroinnin yhteydessä. Tämä valinta osoittaa sen, kuinka systemaattisesti tutkija haluaa tarkastella aineistoaan. Aineiston lukeminen on teemahaastattelujen analysoinnin perusmenetelmä. Lukemisen lisäksi voidaan hyödyntää suunnitelmallisempiakin keinoja, kuten aineiston koodausta koodimerkkien avulla. Teemahaastattelulle tyypillisimmät analyysimenetelmät ovat teemoittaminen ja tyypittely. Teemoittamisessa on kyse aineiston pelkistämisestä teemoihin ja tyypittelyssä tyypikuvausten rakentamisesta. Tyypittelyssä aineistoa lähestytään tapauslähtöisesti rakentaen laaja-alaisia älyllisiä yhteyksiä aineiston välille. Tyypikkuvauksia rakentaessaan tutkijan tulee sopivassa määrin hyödyntää tutkimukseen liittyviä teorioita. (Eskola & Vastamäki 2001, 40-42; ks. Vattimo 1988, 178-180; Vattimo 1993, 165-166; Vattimo 2006, 19-23; Vattimo 2011, 93, 96; Bergman 2009b, 56-59, 82, 114, 160-162.)

5 TUTKIMUSTULOKSET

Yhdeksän teemahaastattelua sisältävä tutkimusaineisto tyypitellään kolmeen tulkinnalliseen lähestymistapaan (ks. Liite 2). Tyypittely kiteyttää merkitysrakenteiden tulkinnan erilaiset lähestymistavat, joihin tukeutuen haastateltavat tulkitsivat tutkielmassa arvioitavaa tesaaurusta. Keskinäisten erojensa vuoksi kaikki kolme lähestymistapaa tuottavat erilaisia näkemyksiä luokituksen kontekstuaalisesta objektiivisuudesta. Näin ollen tutkielman teoriasta poikkeavat kaksi muuta lähestymistapaa eivät sovi tutkielman käsitykseen luokituksen objektiivisuudesta. Kaiken kaikkiaan viisi yhdeksästä haastateltavasta korostavat tutkielmassa käsiteltävää tiedon representoinnin lähestymistapaa (ks. Taulukko 1).

Taulukko 1. Kehittämismyönteiset asiansanoittajat liittyvät tutkielman teoriaan.

5.1 Tesaaurukseen tyytyväiset -tyyppi

Tesaaurukseen tyytyväiset -tyypin haastateltavat tulkitsevat tesaaurusta lähinnä indeksoinnin (ja tästä käytännössä seuraavan asiakirjojen jakelun) käyttötarkoituksen näkökul-

masta. Samaan hengenvetoon voidaan todeta, että haastateltavat eivät pidä tesaurusta kovinkaan tarpeellisena toimintaympäristönsä tiedonhaussa. Haastateltavilla vaikuttaa olevan varsin selväpiirteinen näkemys tesauruksen roolista henkilökohtaisessa toiminnassaan toimintaympäristössä.

”Ja sit ku mä en oo tosiaan käyttänyt sitä kautta et mä oisin lisännyt asiasanoja tai hakenut niitten kautta tietoo vaan mä oon pyörittänyt niillä mitkä mulle on annettu ja sit jos on tullut joku keissi niin mä oon ottanut siihen niinku hakenut sitä asiaa sinänsä sieltä, en niinkään asiasanoja (H1).”

Hyvin kapea-alaisen lähestymistapansa myötä tesaurukseen tyytyväiset alistavat tesauruksen yhteisöllisesti representoiman maailmankuvan omille tietotottumuksilleen. Näin ollen he eivät näytä kaipaavan luokitusta toimintaympäristön yhteisöllisten tiedontarpeiden jäsentäjänä. Tesaurukseen tyytyväiset hahmottavat toimintaympäristön asiakirjatiedon mieluummin täysin itsenäisesti – omien asiakokonaisuuksien käsittelyssä syntyvien henkilökohtaisten jäsenyystapojen avulla.

”Noi asiat mitä työn puolesta tuolla (Eutorissa) käsittelee niin ne on niin semmosii erityiskysymyksiä et niihin on ne tetyt asiasanat mitä niissä aina käytetään (H2).”

Haastateltavien yksilöllisesti syntyvien tiedontarpeiden näkökulmasta tesaurus on siis toisarvoinen. Tesauruksen pelkistettynä ydintarkoituksena on mahdollistaa yleinen tiedonkulku asiakirjajärjestelmän toimintaympäristöjen ja toimijoiden välillä. On helposti nähtävissä, että luokituksen representoima maailmankuva ei pysty tällä tavalla ehdollistamaan tesaurukseen tyytyväiset -tyypin toimintaa tesaurukselle asetetussa yhteisöllisessä käyttökontekstissa. Laajemman toiminnallisen johdonmukaisuuden sijaan haastateltavat tarkastelevat yleishyödyllistä luokitusta valikoivasti, omien henkilökohtaisten tietotottumustensa erityisnäkökulmasta.

”Mitä pienempi sun oma tehtäväkenttä on sitä helpompi sun on ottaa se oikea asiasana. ja sit se on sillä selvä sä saat kyl kaiken oleellisen (asiakirjat) sen kautta (H1).”

Koska tesauruksen yhteisöllisesti representoima maailmankuva on aivan ilmiselvästi alisteinen haastateltavien yksilöllisille tietotottumuksille, he eivät siksi pidä luokituksen suhderakenteiden pohdiskelua lainkaan tarpeellisena. Haastateltavat pystyvät itse hahmottamaan toimintansa tiedontarpeet paremmin kuin tesauruksen yhteisesti määrittämät tulkituskategoriat. Tämä lienee se perussy, minkä vuoksi tesaurukseen tyytyväiset eivät näe tesauruksen suhderakenteiden pohdiskelua merkityksellisenä oman toimintansa kannalta.

”No mun mielestä toi on ollut ihan riittävä mitä on nyt ollut. Et en oo kyl tarvinnut et sitä jaetaan mihinkään suppeempiin, tai laajempiin tai tarkentuneempiin kokonaisuuksiin et on ollu ihan..(H2).”

Haastateltavat pystyvät kuitenkin yleisesti hahmottamaan suhderakenteiden tarjoamia mahdollisuuksia. Tästä huolimatta he näkevät arvioitavan tesauruksen aakkosellinen jäsenyyksen aivan riittävänä toiminnassaan. Samalla heidän näkemyksensä korostavat luokituksen pelkistettyä käyttötarkoitusta asiakirjatiedon indeksoinnissa ja tästä seuraavassa asiakirjojen jakelussa. Koska tesauruksella on haastattelutyypin käsityksissä oma selväpiirteisesti määrittynyt paikkansa, haastateltavat eivät onnistu irrottautumaan ajatusmallistaan. Siten he eivät kykene ylittämään omia rutiineitaan ja tulkitsemaan luokitusta uudenlaisesta näkökulmasta. Asia on nimittäin niin, että toimintaympäristön kokemusperäisen tulkinnan avulla kontekstin asiakirjatiedon suhteet voitaisiin jäsentää laaja-alaisen kokonaisvaltaisesti. Haastateltavat eivät kuitenkaan halua nousta tälle yhteisölliselle tulkintatasolle, vaan nojaavat vakiintuneisiin ja hyväiksi havaitsemiinsa toimintatapoihin asiasanojen parissa.

”Tota se pakettikuva mikä on siellä Eutorissa ja sä klikkaat sitä ni sä saat kaikki mikä liittyy siihen, mitkä on sidottu siihen asiaan, niinku siihen yhteen Eutorin avattuun asiaan. Niin se on siinä niinku se rakenne mulle ainakin. Et sit mä voin ruveta sitä lukemaan siellä..niit kaikkii mitkä liittyy siihen (H1).”

Vaikka tesauruksen yhteisölliset suhderakenteet eivät ole haastateltaville merkityksellisiä, he eivät näe, että niiden kehittämisestä koituisi suurempia haittoja. Samalla tesaurukseen tyytyväiset ymmärtävät, että esimerkiksi toimintaympäristön ulkopuolisille käyttäjille suhderakenteet voisivat olla hyödyllisiä. Tämä ei kuitenkaan muuta sitä tosiasiaa, että heidän näkökulmastaan katsottuna suhderakenteet ovat sanalla sanoen hyödyttömiä. Varsinkaan tesauruksen hierarkian kehittäminen ei tuottaisi haastateltaville tiedollista lisäarvoa.

”No ei se huono varmaan oo mut se varmaan ois niille ketkä ei niinku..tota..ei ehkä sit tiedä niitä asiasanoja tarpeeks niinku jo valmiiks ni sit varmaan niit se vois hyödyttää mut jos suunnilleen tietää mitkä niinku on ne oleellisimmat asiasanat ja tietää omasta työstään miten ne menee ketjussa ni kyllä ne varmaan jotenkin osaa (H1)”

Toinen haastateltava (H2) keksii esimerkin, kuinka tesauruksen suhderakenteet voisivat suoranaisesti hankaloittaa tesauruksen käyttöä. Esimerkissä korostuu se, että tesauruksen yhteisölliset tulkintakategoriat jäsentäisivät asiat hyvin eri tavalla kuin tesauruksen käyttäjä omassa mielessään. Tällä tavalla suhderakenteet harhauttaisivat käyttäjää näkemään

asiat epäjohdonmukaisesti, vaikka hänellä itsellään olisi tarkempi tietämys asioiden oikeista suhteista. Tätä poikkeavaa huomiota lukuun ottamatta haastateltavat näkevät tesauksen suhderakenteet hivenen hyödyllisinä. Vähäiset hyödyt tosin liittyisivät haastateltavien tavanomaisista työkäytännöistä poikkeaviin käyttötilanteisiin.

”Niin jos etsii semmosia asiakirjoja tai asioita siellä et on hyvin erilaisia asioita vaikka samassa yhteydessä niin jos sitä kehitettäisiin niin että pystytään yhdistämään paremmin ne asiat samaan kokonaisuuteen et pystyis tekemään jotenkin helpommin semmosen laajemman haun niin ehkä semmonen vois olla (H2).”

Kuten edellisestä huomaamme, tesaurukseen tyytyväiset vaikuttavat näkevän tesauksen suhderakenteiden roolin lähinnä yleishyödyllisenä toimintaympäristön varsinaisen työn kannalta. Siten rakenteiden mahdolliset hyödyt eivät näytä paljon koskettavan heidän tavanomaisia työkäytäntöjään. Syynä tähän ovat haastateltavien työtehtävien hoitoon liittyvät erikoistuneemmat tiedontarpeet. Näin muodoin tesaurukseen tyytyväiset ovat kiinnostuneita yhteisöllisiä merkityskategorioita kovastikin seikkaperäisimmistä jäsenystavoista.

”Onks eutori sellanen et siel ois niinku...siit on hyötty yleisesti siitä tiedosta vai onks se enemmän vaan et sul on hyötty siitä tiedosta mikä liittyy siihen tiettyyn tapaukseen (H1).”

Haastateltavat näkevät asiakirjajärjestelmässä käsittelemänsä asiat oman toimintansa runkona, joka auttaa seuraamaan asian käsittelyn etenemistä. Tehtäväprosesseissa työstettävien yksittäisten asioiden näkökulmasta tesauksen yhteisöllisten tiedontarpeiden representoinnilla ei ole juurikaan painoarvoa. Itse asiassa koko tesaurukseen liittyvä asiakirjajärjestelmä nähdään enemmänkin virallisten asiakirjojen muotoilun käytännöllisenä välineenä kuin varsinaisena älyllisenä työkaluna. Asiakirjajärjestelmä tesauruksineen ei erityisemmin auta tesaurukseen tyytyväisiä heidän työtehtäviinsä liittyvässä ammatillisessa ongelmanratkaisussa.

”Tai et en oo törmännyt sellaseen tilanteeseen et mä oisin saanut jonkun semmosen asian minkä mä oisin erityisesti halunnut sen takia et mul on oikea asiasana siellä tai tälle et se tulee niinku...se tulee jo muutakin kautta tai et se tulee muutenkin se asia mihin kiinnitetään huomiota (H1).”

Jos yksilölliset tiedonhankinnan kanavat eivät tuota vastausta asian hoidossa kohdattuun tiedontarpeeseen, ei vastausta ainakaan lähdetä etsimään tesauruksesta. Ratkaisu löytyy

todennäköisemmin toimijoiden sähköpostin välityksellä tapahtuvasta tietojenvaihdosta kuin tesauruksen yhteisöllisesti representoimien tiedontarpeiden kautta (H1).

”Et mitä näil asiasanoilla saadaan niin se on vähän niinku ylimäärästä jakelua tietyssä mielessä (H1)”.

Tähän mennessä on käynyt selväksi, että tesaurukseen tyytyväiset tulkitsevat tesaurusta omalla ammatillisesti orientoituneella tavallaan. Tiedonhaun käyttötarkoituksesta keskusteleminen kuitenkin haastaa heidän käsityksensä uudelleen. Tiedonhaku palauttaa keskusteluun haastattelun aikana pinnan alla hautuneen kysymyksen, olisiko tesauruksen suhderakenteista kuitenkin jotain hyötyä toimintaympäristön asiakirjatiedon yhteisöllisessä representoinnissa. Ensimmäinen haastateltavista (H1) sulkee tiedonhaun kokonaan pois tesauruksen käyttötarkoituksista ja kertoo etsivänsä tietoa vain suosikkiasioidensa kautta.

Toinen haastateltavista (H2) kertoo välillä käyttävänsä tesaurusta tiedonhaussa ja näkee sen riittävän toimivaksi myös tässä käyttötarkoituksessa.

”Et mä ymmärrän et joku joka käyttää sitä enemmän ja hakee sieltä eri tavalla niin saattaa niinku nähdä tarpeen siihen kehittämiseen mut se mihin käyttötarkoitukseen mä tarviin sitä niin ei oo tullu mitään semmosta erityistä et täytyis kehittää tai muuttaa (H2).”

Vaikka tutkija antaa hyvin selviä vihjeitä siitä, että asiakirjatiedon rakenteiden eksplisiitinen representointi todennäköisesti helpottaisi toimintaympäristön tiedonhakua, ajatus ei silti herätä haastateltavien kiinnostusta. Haastateltavilla on selkeä kanta esille nousseen ajatusleikkiin käytännöllisten menettelytapojensa pohjalta. Toinen haastateltavista suhtautuu tesauruksen käyttäjien kognitiiviseen tukemiseen jopa hieman huvittuneesti.

”Joo se on sulle kuitenkin määrätty et sä oot se asiantuntija joka hoitaa sitä tietty keissii. Et etsä sieltä niinku tietoo hae sinänsä sillee et sä meet sinne etsimään et okei, vaan et sä oot jo sen alan Suomen johtavia asiantuntijoita (naurua) (H1).”

Tesaurukseen tyytyväiset ovat tyytyväisiä tesauruksen yksittäisten asiasanojen sisältöihin asiakirjojen indeksoinnissa. Haastateltavat eivät ole myöskään joutuneet tilanteeseen, että tesauruksesta ei olisi löytynyt sopivaa termiä asiakirjatiedonhaakuun. Totuuden nimissä on kuitenkin todettava, että haastateltavat arvioivat asiasanojen merkityksiä suorastaan erinomaisen joustavasti, sillä he näkevät asiasanat ylimääräisenä lisukkeena omille tieto-

tottumuksilleen. Tosiasiallisesti näyttää siis siltä, että tesaurukseen tyytyväiset hyväksyvät luokituksen yleispiirteiset termit, koska ne toimivat jokseenkin hyvin asiakirjojen jakelussa. Haastateltavien mukaan tesauruksen yksittäisten asiasanojen avulla ei edes pyritä syventymään asiakirjatiedon sisällön kuvaamiseen. Asiasanojen tarkoituksena on jaella tarvittavat asiakirjat asiankäsittelyyn liittyville osapuolille.

”No kyl se noilla hakusanoilla löytyy että kyllä ne on niin vakiintuneita käytöltään että henkilöt jotka haluaa näihin liittyviä asioita niin kyllä heille välittyy noilla sanoilla se tieto (H2).”

Edellisen perusteella voidaan vetää yhteen, että tesauruksen asiasanojen merkitys kiteytyy haastateltaville luokitukselle asetetun asiakirjojen jakelun praktisen tehtävätarkoituksen ehdoilla. Tämä muodollinen painotus kuitenkin rajoittaa tesauruksen avulla representoitavien merkitysten syvällisempää arviointia. Näin ollen haastateltavat eivät vastaa tutkijan heille varsinaisesti esittämään kysymykseen, että näkevätkö he tesauruksen asiasanat objektiivisina toimintaympäristön yhteisölliseen kokemukseen kokonaisvaltaisesti suhteutettuna. Tällä tavalla haastateltavat enemmän tai vähemmän tietoisesti ohittavat tesauruksen asiasanojen arvioinnin yleisemmästä arkipäiväisen toiminnan tulkintahorisontistaan. Yhteisöllisen kokemusressussin aktiivisen hyödyntämisen sijaan haastateltavat tarrautuvat krampinomaisesti asiakirjojen jakelukäytännössä muodostuneisiin rutii-neihin.

”Siinä ei oo niinkään se oleellista et joku löytää sen joka niinku etsiskelee omasta mielenkiinnostaan tietoa tai tälle. Vaan se on oleellista et se tietty porukka joka hoitaa sitä asiaa et ne varmasti saa sen. Et siin ei oo niinkään sellanen..et kuhan se viestiketju ei katkee. Se on oleellisempaa kuin se et joku löytää jotain (H1).”

Tesaurukseen tyytyväiset lähestyvät asiasanoja hyvin yksipuolisesti korostamalla indeksoinnin avulla tapahtuvaa asiakirjojen jakelua. Tästä syystä haastateltavien lähestymistapa asiasanoihin kontekstissa tulkittavina merkkeinä on yksinkertaistava, mikä yksilöllistää haastateltavien tulkitsemia merkityksiä. Näin muodoin haastateltavilta ei ainakaan puutu kognitiivisia taitoja asiasanojen käsittelyssä. Haastateltavat käsittelevät yksittäisiä asiasanoja itsevarman joustavasti jäsennellen käsitteiden keskinäistä hierarkiaa. Asiasanojen keskinäisten suhteiden hyvä yleistietämys periytyy toisen haasteltavan mukaan oman toimialan käytännönläheisyydestä (H1). Tällä hän tarkoittaa toimintaympäristössä käsiteltävien asiakokonaisuuksien yksiselitteisyyttä ja yleistä tunnettuutta provenienssin toimijoiden keskuudessa.

Toimintaympäristönsä yleistietämyksen nojalla haastateltavat näyttävät torjuvat sen, että tesauruksen tulisi eksplikoida asiasanojen keskinäiset suhteet. Tämän he tekevät kieltäytymällä luomasta kokonaisvaltaista tulkintaa tesauruksen rakenteesta. Rakenteen tulkinta antaisi kuvan siitä, kuinka haastateltava rationalisoi toimintaympäristön yhteisöllisen asiakirjatiedon keskinäisiä suhteita. Vaikka tesaurukseen tyytyväiset käsittelevät asiasanoja omassa mielessään hierarkkisesti, he eivät koe tarvitsevansa tällaista jäsenystä sosiaalisella tasolla. Haastateltavat pitävät toimintaympäristönsä asiakirjatiedon suhteita itsestäänselvyytenä ja pelkkänä pohjatietona tärkeämmille tiedontarpeille. Tämän vuoksi he eivät pidä tesauruksen rakenteen tulkintaa lainkaan tarpeellisena.

”Ne kytkeytyy hyvin pitkälti toisiinsa ne sanat että..(H2).”

”Et se on tavallaan niinku tiedossa tietyssä mielessä (H1).”

Tesaurukseen tyytyväiset tuntuvat muutenkin luottavan arvioitavan tesauruksen olemassa oleviin ominaisuuksiin. Tesaurus sopii haastattelutyypin ajattelutottumuksiin, koska se antaa vapauden tulkittavien merkitysten yksilöllisyydelle. Tesauruksen tulkinnallisesti joustava (aakkosellinen) rakenneratkaisu ei määrittele ennakko-oletuksia kontekstissa tapahtuvalle merkityksen tulkinnalle. Näiden seikkojen myötä haastateltavat eivät näytä pitävän ajatusta perusteellisemmista luokitusrakenteista lainkaan tavoiteltavana. Luokitusrakenteethan eksplikoisivat toimintaympäristön sosiaalista merkitysrakennetta ja ehdollistaisivat näin merkitysten tulkintaa. Tämän sijaan tesaurukseen tyytyväiset painottavat aakkosellisen jäsennyksen käyttökelpoisuutta, koska he voivat sen avulla itse määritellä asioiden keskinäiset suhteet.

Haastateltavat näkevät asiasanat ennen kaikkea yksilön henkilökohtaisina työvälineinä. Tästä huolimatta heidän tulkintansa paljastavat luokituksen siteen toimintaympäristön yhteisöllisen kokemuksen tulkinnalliseen lähtökohtaan. Aiemmin mainituista syistä tätä sosiaalista puolta pyritään vähättelemään – ehkä haastateltavat haluavat samalla korostaa omaa asiantuntijuuttaan. Syvältä haastateltavien näkemysten pohjalta on kuitenkin löydettävissä ajatusmalli, jonka mukaan asiakirjojen moninaiset lähettäjät ja vastaanottajat eivät ole irrallisia toimijoita. Toimintaympäristöjen toimijat kuuluvat siis pohjimmiltaan jaettuihin sosiaalisiin merkitysjärjestelmiin. Tulkinnan jaettu lähtökohta tulee parhaiten näkyviin, kun toinen haastateltavista arvioi asiasanojen merkityksiä eräässä poikkiallisessa tehtäväprosessissa.

”Meil on nyt semmonen tapaus mis on niinku..sitä asiaa hoidetaan toisessa ministeriössä mut se on meille erittäin mielenkiintoinen asia. Sithän on tietysti oleellista et niil tulee järkevät hakusanat – tai asiasanat – kanssa siihen (H2).”

Edellinen sitaatti konkretisoi mainiosti sitä, että haastateltavat eivät mitenkään pysty kokonaan ohittamaan toimintaympäristön yhteisöllisen kokemuksen lähtökohtaa tesauruksen tulkinnassaan. Tästä huolimatta he eivät halua antaa ajatukselle sen vaatimaa painoarvoa. Vakaa ja jaettu tulkinnan lähtökohta asiakirjatietoon ei vain ole kiinnostava näiden haastateltavien tietotottumusten kannalta. Tulkintalinjalleen uskollisena tesaurukseen tyytyväiset -tyypin haastateltavat ovat maltillisia myös yksittäisiin asiasanoihin liittyvissä vaatimuksissaan.

Ensimmäinen haastateltava (H1) näkee, että yksittäisiin asiasanoihin tulee kiinnittää jonkin verran huomiota. Näin asiakirjajakelujen vastaanottajat voivat itse säädellä, mitä aihepiirejä koskevia asiakirjoja he haluavat ottaa vastaan. Haastateltava ei kuitenkaan halua asiasanojen olevan liian tarkkoja, koska tämä voisi tehdä jakelun turhankin tarkaksi ja näivettää sen määräytyissä asioissa kokonaan.

”Et se laajuus se ei oo niinkään siellä jakajan puolella vaan se on enemmän siellä niinku sen kuka on vastaanottaja et jos sä et tarviikaan oikeesti (H1).”

Tämä ensimmäinen haastateltava pitää asiasanoja enimmäkseen asiakirjojen jakelun mahdollistavina yleistunnisteina. Asiasanojen avulla asiakirjat saadaan liikkumaan organisaatioissa ja organisaatioiden välillä. Haastateltava ei kuitenkaan halua keskittyä asiasanojen toiminnalliseen rooliin syvällisemmin. Hän näkee asiasanojen valinnan satunnaisuuden aiheuttamien tulkinnallisten ristiriitaisuuksien kuuluvan pelin henkeen. Haastateltava ei pidä millään tavalla ongelmallisena, että tesauruksen tulkinnallisesti toisistaan irralliset asiasanat luovat eri asiayhteyksissä hyvinkin monipuolisia tulkintoja. Haastateltavan korostamat käytännöt ovat kuitenkin teoreettisella tasolla vaikeasti ennakoitavia, koska ne edellyttävät yksilöllisen merkityksen konstruoinnin ehdotonta vapautta.

”Jakelussa saattaa tulla sellasta mikä ei liity omaan työhön mitenkään tai sille et sielt tulee sellasta – mä en muista mikä sen hankkeen alotteen nimi on – mikä ei tavallaan mitenkään liity mut se on vaan jotenkin vaan liitetty siihen niinku (H1).”

Toinen haastateltava (H2) arvioi asiasanojen sisältöjä yksittäisten asioiden kautta. Tällä tavalla arvioituna asiasanat ovat sidoksissa hänen oman tehtäväkenttensä yksityiskohtai-

siin tiedontarpeisiin. Haastateltavan mukaan olisi tärkeää, että tesauruksen asiasanat mukautuisivat sopivasti ammatillisessa tehtäväkontekstissa tapahtuviin muutoksiin. Haastateltava ei tästä huolimatta vaadi arvioitavan tesauruksen asiasanoilta yksityiskohtaisempaa tarkkuutta, koska asiakirjojen indeksointi pystytään hoitamaan yleistermeillä. Toisinaan hänen mielestään on kuitenkin mukavaa, että asiasanoilla pystytään kuvaamaan myös yksittäisiä asioita. Tämä ei ole silti elinehto päivittäistoiminnan sujuvuudelle. Haastateltavan omat tietotottumukset tai asiakirjojen jakelun hoituminen eivät ole lopulta riippuvaista asiasanojen tarkkuudesta.

Haastateltava (H2) pitää tesauruksen asiasanoja kaikin puolin toimivina ja tarpeeksi uskottavina oman ammattikielensä yleistottumusten näkökulmasta.

”No en mä kyl nää tässä sinänsä mitään ongelmaa et nää on kumminki ammattiterminologiaa mitä yleisesti ottaen käytetään sekä kirjallisessa muodossa että puhuttaessa ni..kumminkin ne termit kuvaa hyvin sitä työtä ja kytkeytyy siihen ni en mä sinänsä nää siinä mitään ongelmaa (H2).”

Vaikka haastateltava on arvioitavaan tesaurukseen lähtökohtaisesti hyvin tyytyväinen, hän toivoo, että luokituksen ylläpidossa otettaisiin paremmin huomioon ammatillisessa tehtäväkontekstissa tapahtuvia suurempia muutoksia.

”Jos mä ajattelen tätä terminologiaa niin ei mun mielestä tähän niinku pystyis parempaa tuottamaan tilalle, et ehkä niinku lainsäädännön kehittymisen myötä jos terminologiakin kehittyy enemmän niin sit voidaan miettiä sitä että onko näitäkin asiasanoja tarpeen jollain tavalla työstää niinku...(H2).”

Kaiken kaikkiaan tesaurukseen tyytyväiset pitävät luokituksen representoimaa maailmankuvaa riittävänä. Haastateltavat eivät näe, että tesauruksen tulisi olla aktiivisesti rakentamassa merkityksen tulkinnan jatkuvuutta yhteisesti sovittujen tulkintakategorioiden ja käyttötarkoitusten avulla. Haastateltavat luottavat mieluummin henkilökohtaisiin tietotottumuksiinsa. Tästä syystä he eivät pidä tesauruksen rakenteiden raottaman kokemuksellisen tausta-asetelman eksplikoimista lainkaan merkityksellisenä. Toimintaympäristöjen yhteisölliset merkitysjärjestelmät eivät siis heidän mielestään kaipaa eksplisiittistä representointia. Sen sijaan tesauruksen yksittäisten asiasanojen sisältöjen tarkkuuteen tulee haastateltavien mukaan kiinnittää jonkin verran huomiota. Asiasanojen sisältöjen päivitystarpeet liittyvät haastateltavien ammatillisissa yleiskonteksteissa tapahtuviin muutoksiin.

5.2 Kehittämismyönteiset asiasanoittajat -tyyppi

Kehittämismyönteiset asiasanoittajat -tyyppi lähestyy tesaurusta yhteisöllisesti. Tyyppi tulkitsee tesaurusta toimintaympäristön toiminnassa syntyneen yhteisöllisen kokemuksen lähtökohdasta. Yhteisesti jaetusta tulkinnan lähtökohdasta huolimatta viiden haastateltavan välillä on myös eroja. Haastateltavien ensimmäinen ryhmä (kaksi haastateltavaa) puolustaa aivan erityisesti toimintaympäristön perustavien merkitysten välittämisen tärkeyttä toimintaympäristön moninaisten toimijoiden välillä. Haastateltavien lähestymistapa konkretisoituu toimintaympäristön käsiterakenteen perustavimpien hierarkkisten suhteiden huolelliseen eksplikointiin. Tämän myötä haastateltavien näkemykset painottavat asiakirjatiedon indeksoinnin (ja tästä seuraavan asiakirjojen jakelun) järkevöittämistä toimintaympäristön yhteisöllistä kokemusta hyödyntämällä. Haastateltavien toinen ryhmä (kolme haastateltavaa) syventyy tesauruksen arviointiin myös tiedonhaun näkökulmasta. Nämä haastateltavat arvioivat tesaurusta sekä perustavan kokonaisvaltaisesti että yksittäisten asioiden tarkkuustasolla. Haastateltavien toisen ryhmän tuoma panos tesauruksen tulkintaan merkitsee käytännössä sitä, että he vaativat luokitukselta huomattavasti yksityiskohtaisempaa tarkkuutta. Kummankin ryhmän perspektiivit ovat tärkeitä ja mielenkiintoisia tutkielman teorian kannalta – ja ne myös täydentävät toisiaan.

Kehittämismyönteisten asiasanoittajien mukaan tesauruksen hierarkkinen rakenne on todella keskeinen. Hierarkian luonnin avulla toimintaympäristön tieto pystyttäisiin hahmottamaan kokonaisuutena. Haastateltavat keksivätkin rakenteen määrittämiselle monenlaisia perusteluja. Näitä ovat muun muassa toimintaympäristön tiedollisen toiminnan tehostaminen, tiedon hierarkkisten tasojen hahmottaminen, tesauruksen representoiman tiedon kattavuuden varmistaminen, tiedonhaun yleisten edellytysten parantaminen sekä yksittäisiin asiasanoihin liittyvän laajemman asiayhteyden hahmottaminen. Arvioitava tesaurus ei kuitenkaan tarjoa käyttäjilleen näitä heidän vaatimiaan hyötyjä. Tämän vuoksi haastateltavat pitävät tesauruksen rakennetta hajanaisena.

”Ne on aakkosjärjestyksessä. Tää on liian pitkä ku tää ei oo niinku kätevä mun tarkotukseen (H7).”

”No minusta välttämättä ei anna (yleiskuvaa) että siellä on yksittäisiä sanoja (H5).”

”Et toki vois ajatella et tässä vois ehkä olla kaksi vaihtoehtoista tämmöstä kategorisointia tai niinku rinnakkaista et yks ois tämmönen niinku aakkosellinen ja se pitäis joka tapauksessa olla ja sitte voi olla jotain tällasii vaihtoehtoisia et jos nyt haluat katsoa eri kategorioittain niin tästä näät nämä (H4).”

Arvioitavassa Eutori-tesauruksessa on kohtuullisen suuri määrä aktiivikäytössä olevia asiasanoja. Tämän vuoksi luokituksen aakkosellinen jäsennostapa on haastateltavien mielestä ongelmallinen. He kokevat luokituksen vaikeasti lähestyttäväksi ja sattumanvaraiseksi yhteisöllisten merkitysten tulkinnan kannalta. Keskeinen ongelma on se, että tesaurus esittää kaikki asiasanat samanarvoisina. Vaikka haastateltavat pystyvät tahoiltaan tulkitsemaan asiasanojen hierarkkisia suhteita, tesauruksen rakenteellinen ääriiviatomuus aiheuttaa silti epävarmuutta toimintaympäristön yhteisöllisessä viestinnässä. Asiakirjatiedon representoinnin tueksi kaivattaisiin yhteisesti sovittua ja hyväksyttyä luokitusratkaisua. Arvioitavaa aakkosellista tesaurusta käyttäessään käyttäjät joutuvat tekemään tulkintansa korostetun yksilöllisesti ja sattumanvaraisesti. Eräs haastateltavista jopa mainitsi, että tietojen raportointi EU-komissiolle oli myöhästynyt asiasanojen merkitysten epäselvyydestä johtuneen tietokatkon vuoksi. Kun kehittämismyönteisiä asiasanoittajia pyydettiin avaamaan heidän näkemystään tesauruksen rakenteista, he lähestyivät kysymystä toimintaympäristönsä hierarkkisen rakenteen avulla.

”Ne vois olla toki siellä jollain tavalla sektoreittain et tavallaan sais heti näkyviin kaikki terveydenhuoltoon liittyvät asiasanat esimerkiks kerralla ja siitä vois – myös vaikka niissä ei esiintyis sana terveys – et siel vois olla lääkkeetkin sit siinä samassa (H3).”

”Siinä vois olla tämmöset isommat luokat, et esimerkiks energia yhtenä ja sit sen sisällä niinku muutama alaluokka (H4).

”Eli tälläsen asiasanaluettelon sijaan tarvittas semmonen missä on aihealueittain...et kaikki mikä vois koskee niinku energiaa...vaikka osastoittain..niinku ministeriön osastojen mukaan..tai jotenki (H7).”

Edelliset sitaatit tuovat selvästi esiin, että kehittämismyönteisiin asiasanoittajiin kuuluvat haastateltavat lähestyvät tesauruksen tulkintaa oman toimintaympäristönsä yhteisöllisen kokemuksen lähtökohdasta. Haastateltavat näkevät tämän yhteisöllisen tulkintalähtökohdan luontevana tapana määrittää oma sijaintinsa organisaatiotodellisuudessa osana laajempaa organisatorista viestintää.

”Et jotenkin Eutorin kautta pystyis näkemään et mitä kaikkia vaihtoehtoja mulla on...tai sillee niinku siihen aiheeseen liittyviä vaihtoehtoja (H6).”

Kehittämismyönteiset asiasanoittajat eivät näe yhteisöllisen kokemustaustan eksplisiittisen representoinnin rajoittavan toimijoiden itsenäisyyttä. Asia on päinvastoin. Yhteisten tietokäytäntöjen määrätietoisen ohjauksen nähtäisiin parantavan myös toimijoiden henkilökohtaista tiedonhankintaa. Tesauruksen suhderakenteet olisivatkin hyödyllisiä tässä tarkoituksessa, sillä ne auttaisivat tesauruksen käyttäjiä jäsentämään toimintaympäristön tietopohjaa kokonaisvaltaisesti.

”Jos on vaan lista sanoja niin ei voi niinku tietää onko se kattava esimerkiksi..tota sehän voi olla ihan satunnainen (H5).”

Haastateltavat näkevät erityisesti toimintaympäristönsä hierarkkisen rakenteen keskeisenä kontekstin tiedollisen toiminnan järjeistämässä.

”Silloin ei tarte niinkun kaikkia sanoja käydä läpi vaan sul on niinku siihen yhteen kokonaisuuteen liittyvät tässä että sä tiedät et jos tästä löytyy niin hyvä, jos ei löydy tästä niin ei tarvii käydä kuin nää 50 sanaa läpi (H4).”

Kehittämismyönteisten asiasanoittajien näkökulmasta hierarkian eksplisiittinen representointi tarjoaisi toimijoille kaivatun konkreettisen kiintopisteen tesauruksen tulkintaan. Peruslähtökohdan lisäksi rakenteeseen sisältyy muitakin käytännön hyötyjä. Hierarkkisen rakenteen avulla voidaan kaikkein tehokkaimmin kehittää toimintaympäristön indeksointiin ja tiedonhakuun liittyviä toimintatapoja. Tämä kuitenkin edellyttää kontekstin hierarkian tarkkaa määritelmää, johon ei sisälly yhtään turhaa tai epämääräistä sanaa (H7). Näin ollen hierarkialta vaaditaan kattavuutta suhteessa tulkinnalliseen objektiinsa. Lisäksi vaaditaan selkeyttä, että toimintaympäristön asiakokonaisuudet voitaisiin hahmottaa mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti. Hierarkkinen rakenne ei voi kuitenkaan korostaa aivan liian laajoja tai yksityiskohtaisia termejä. Yhteisöllisen hierarkian määrittely onkin tasapainottelua sopivan tarkkuustason löytämiseksi. (H7.) Kuten haastattelutyypin käsittelyn alussa jo todettiin, haastateltavat jalkautuvat yhteisöllisen hierarkian määrittelyn kysymyksessä kahteen pääjoukkoon. Jälkimmäisen joukon pyrkimyksenä on rikastuttaa toimintaympäristön hierarkiaa myös tiedonhakua paremmin yksilöivillä hakutermeillä.

Edellisten erojen lisäksi hierarkialta vaadittavan systemaattisuuden aste jakaa jonkin verran kehittämismyönteisten asiasanoittajien mielipiteitä. Kahden haastateltavan mukaan yhteisöllisen hierarkian määrittelyssä olisi hyvä tukeutua kirjalliseen pohjaan. Ensimmäinen haastateltava mainitsee esimerkkinä tällaisesta hänen koko toimialaansa velvoittavan

lain. Laki antaisi hänen mukaansa selkeän ajattelun lähtökohdan toimintaympäristön asiakokonaisuuksien systematisoinnille (H5). Toisen haastateltavan mukaan hierarkian määrittelyssä voitaisiin hyödyntää toimialan muita luokituksia, jos sellaisia on saatavilla (H4).

Kaikki haastateltavat kuitenkin näkevät, että toimintaympäristön asiakirjatiedon hierarkia voitaisiin helposti määrittellä jo toimijoiden oman tietämyksen avulla. Hierarkian huolellisesta määrittelystä ja ylläpidosta olisi hyötyä pidemmälläkin aikavälillä. Erään haastateltavan näkemyksen mukaan hierarkia kiteyttäisi toimintaympäristön tietämyksen määrittynä historiallisena ajanjaksona. Näin ollen hierarkian jatkuvasta ylläpidosta koituisi nimenomaan pidemmän aikavälin hyötyä. Hyödyt koskisivat erityisesti toimintaympäristön tiedonhaun jatkuvuuden takaamista.

”Toiseen ne hakutoimintojen sanat, missä ois kaikki mahdolliset sanat mitä sinne on ikinä lisätty ja toisessa ois tällä hetkellä aktiivisena oleva juttu. Ja sitä vaikka kerran vuodessa päivitettäs (H4).”

Tesauruksen hierarkiaa täydentäviä muita suhderakenteita haastateltavat lähestyvät varovaisesti. He eivät kuitenkaan suoralta kädeltä kiellä ekvivalenssi- ja assosiaatiosuhteiden merkitystä asiakirjatiedon representoinnissa. Eräs haastateltavista (H4) kuitenkin epäilee, olisiko hierarkiaa täydentävistä muista suhderakenteista todellista hyötyä. Hän perustelee epäilystään sillä, että tesauruksen käyttäjät työskentelevät tiiviissä yhteistyössä ja enimmäkseen oman toimintaympäristön sisällä. Siksi haastateltava epäilee assosiativisten suhderakenteiden tarpeellisuutta – varsinkaan kun niiden toimivuudesta ei ole mitään taiketa. Vaikka kyseinen haastateltava kuvanee haastattelutyyppiä myös yleisesti, kaksi haastateltavista poikkeavat havaitusta yleislinjasta. Nämä haastateltavat haluavat pohdiskella tesauruksen suhderakenteiden mahdollisuuksia selvästi monipuolisemmin. Haastateltavat pohtivat kiitettävän kokonaisvaltaisesti toiminnassaan syntyvän kokemuksen eksplikointia tesauruksen mahdollistamassa yhteisöllisessä luokituksessa.

Ensimmäinen haastateltavista pitää ekvivalenssisuhteita tärkeinä. Ne ovat hyödyllisiä, jos asiaa käsitellään kahden samankaltaisen toimintaympäristön välillä. Koska kehittämismyönteiset asiansanoittajat näkevät oman toimintaympäristönsä terminologian yleensä varsin vakiintuneena, he eivät pidä ekvivalenssisuhteita kovinkaan tarpeellisina. Kyseisen haastateltavan kohdalla laajojen asianhallinnointiprosessien seuraaminen on kuitenkin synnyttänyt poikkeavaa kokemuspohjaa. Vaikka haastateltava ei kiinnitä asiansanojen terminologiseen synonymiaan huomiota toimintaympäristönsä sisällä, termien vastaa-

vuussuhteiden määrittelystä olisi hyötyä oman toimintaympäristön ulkopuolella. Ekvivalenssisuhteet ovat hyödyllisiä silloin, kun asioita käsittelevien toimijoiden terminologian käyttö ei ole yhtä tuttua kuin oman toimintaympäristön sisällä. Suhderakenteet auttavat sovittamaan yhteen samankaltaisia asioita käsittelevien toimintaympäristöjen toisistaan eroavat ammattiterminologiat. Jos laajoihin asiankäsitelyprosesseihin osallistuvien organisaatioiden tesaurokset poikkeaisivat toisistaan enemmän, vastaavuussuhteiden merkitys olisi entistä suurempi.

”Niin et ne on periaatteessa niitä samoja sit et ku me pistetään eutoriin täällä ja se tulee ulos Eduskunnassa niin sit se on asiasanotettu tollee (H7).”

Toinen haastateltava tulkitsee tesaurosta poikkihallinnollisten työtehtäviensä näkökulmasta. Tästä näkökulmasta katsottuna yhteisöllisen luokituksen määrittelyssä korostuvat uudenlaiset piirteet. Tesauroksen pitäisi pystyä luomaan tulkinnallisia yhteyksiä myös erilaisia asioita käsittelevien toimintaympäristöjen välille.

”Ei se välttämättä siitä ole kiinni vaan juuri siitä tavallaan hierarkiasta ja tota että siellä vois sit tehdä tämmöstä horisontaalisten ja vertikaalisten asioiden kanssa tämmösiä..niitä vois rajata kahdesta suunnasta tarkemmin (H5).”

Haastateltava pitää hyvin olennaisena, että hän pystyisi tehokkaasti yhdistämään oman toimintaympäristönsä asiakysymykset useissa eri ministeriöissä hoidettaviin rahoitusasioihin.

”Siinä pääset sitten sellasiin jakeluihin jossa tulee niinku vaikkapa maatalouden rahoitusta ja kaikkee (naurua)..minua kosketa ollenkaan että ois hyödyllistä jos sen vois niinkun tavallaan tota haarukoida (H5).”

Tällaisen hiljaisen tietämyksen eksplikoinnissa haastateltava hyödyntäisi tesauroksen assosiaatiosuhteita, joilla eksplikoidaan asioiden implisiittisiä tekijöitä. Haastateltava haluaa korostaa tällaisten poikkihallinnollisten assosiaatiosuhteiden merkitystä, koska hän tuntee olevansa eksyksissä käsittelemiensä asiakokonaisuuksiensa kanssa. Haastattelussa arvioitava tesauros ei siis johdattele haastateltavaa hänen työtehtävissään syntyvän asiakirjatiedon hedelmällisimpien risteyskohtien äärelle.

”No mun erikoisalalla mä luulen että se on kohtalaisen selkeä mitä niinku asiat tarkoittaa mutta..Voisi varmaan ihan hyvin ajatella että sellasesta voisi olla hyötyä tavallaan että jos ois tämmönen että tavallaan..se järjestelmä ohjaisi siihen että se ei ole vain että läiskästään sinne joku sana vaan se myös sitten kertoo että jos tämän valitset mitä siinä tulee..minkänäköistä tulee mukaan ja vois itse sitä sitten tarkentaa vielä (H5).”

Kaikkiaan voidaan sanoa, että kehittämismyönteiset asiasanoittajat tulevat tesauruksen rakenteen teeman suhteen hyvin kirkkaaseen lopputulokseen. He eivät näe tesauruksen suhderakenteiden representoinnissa suoranaisia haittoja. Rakenteiden eksplikoinnin hyödyt voisivat sen sijaan olla huomattavia. Rakenteet auttaisivat toimijoita hahmottamaan paikkansa toimintaympäristöjen paljouden keskellä, järjeistämään heidän toimintansa suuntaviivoja ja tätä kautta kenties nopeuttamaan varsinaista työskentelyä. Suhderakenteiden tarkoituksenaahan on vetää yhteen kontekstin toiminnan tärkeimmäksi koettuja osaluokkia. Tässä abstrahoinnin tehtävässä suhderakenteet voisivat palvella luokitukselle asetetussa indeksoinnin ja tiedonhaun kontekstissa. Kehittämismyönteiset asiasanoittajat tuntuvat selvästi näkevän tesauruksen rakenteellisen kehittämisen potentiaalinen toimintaympäristön toiminnan sujuvuuden kannalta. Kenties hekin voisivat jopa kiteyttää, että tesauruksen suhderakenteet tekisivät asiakirjatiedon yhteisöllisestä representoinnista yksinkertaisesti älykkäämpää.

”Oman paikkansa löytäminen ja se että asiasanat on myös katettu. Että ne ei oo sille että kellään ei oo jotain asiasanaa. Et me niinku ymmärretään et meidän ryhmän vastuulla on seurata näitä (H7).”

”Mä luulisin et se nopeuttaisi työskentelyä kun sitten niinkun ymmärtää tavallaan mitkä asiat on kokonaisuuksia, mitkä on niiden osia (H5).”

”Jos vaikka jakaa asiakirjan tai halua jollain asiasanalla hakee niitä niin – tai yleensä halua tietää mitä niitä on olemassa – tavallaan vois helposti sieltä Eutorista kattoo ne (H6).”

Tesauruksen sisällön teeman osalta kehittämismyönteiset asiasanoittajat korostavat luokitukseen sisällytettävien asiasanojen tarkkaa harkintaa. Haastateltavat ymmärtävät, että tesaurus ei voi sisältää kaikkia mahdollisia asiasanoja. Tämän vuoksi he painottavat perinpohjaista harkintaa asiasanojen valinnassa. Asiasanat on suhteutettava huolellisesti toimintaympäristön toimijoiden yhteisölliseen kokemukseen. Haastateltavien mukaan ongelmia asiasanojen tulkinnessa aiheuttaa niiden satunnaisuus ja epätarkkuus. Näin ollen asiasanat eivät useinkaan auta toimijoita jäsentämään kontekstin tiedollista toimintaa.

Asiasanojen ilmeisestä epä johdonmukaisuudesta seuraa, että asiakirjojen indeksointi ja tiedonhaku pystytään toteuttamaan vain hyvin valikoivasti. Kaikkia tesaurukseen sisältyviä termejä ei edes voida käyttää niiden äärimmäisen laajuuden tai tarkkuuden vuoksi. Asiasanojen satunnaisuutta taas kuvaa se, että haastateltavat näkevät oman toimintaympäristönsä asiasanat sattumanvaraisesti ja ”puolueellisesti” valikoituina. Toimijoille kes-

keisiä asiasanoja saattaa puuttua luokituksesta kokonaan, eikä niitä ole pyynnöistä huolimatta lisätty tesaurukseen. Näin ollen termien satunnaisuus ja valikoivuus aiheuttavat haastateltaville mittavia ongelmia kontekstissa tulkittavien sisältöjen representoinnissa. Arvioitaessa tesauruksen sisältöjä haastateltavien vastaukset kertoivat syvästä tyytymättömyydestä. Asiasanat eivät vakuuta haastateltavia toimintaympäristön asiakirjatiedon tulkinnallisina jäsentäjinä.

”En oo törmännyt ettei löytys mitään mut et sehän vaan johtaa siihen että ollaan..liikutaan aika yleistermeissä (H3).”

”Vois olla vielä yksilöidympiäkin asiasanoja olemassa (H4).”

”Kyllä sieltä ne löytyy ne sanat mutta tota eri asia että palveleeko ne tarpeeksi hyvin (H5).”

”Et sit tavallaan niinku sä et voi sil asiasanal kuvata just sitä tiettyä asiaa mihin se liittyy mutta kylläkin sitä laajempaa kokonaisuutta (H6).”

”Siinä aika usein mennään sillä samalla paletilla (H7).”

Haastateltavat suhtautuvat asiasanojen sisältöjen ”pohdiskeluun” oikeastaan hieman huvittuneesti. Samaan aikaan heidän lausuntonsa luovat tutkijalle käsityksen, että tesauruksen sisältöjen tulkinta ei ole toimijoille mieluinen tai aina niin helppokään tehtävä. Haastateltavien mukaan tesaurus jättää asiasanojen tulkinnan vastuun kokonaan käyttäjille. Tämä periytyy siitä, että tesaurus ei sisällä termit toisiinsa liittäviä suhderakenteita. Siten haastateltavat saattavat kysyä mielessään, voidaanko tesauruksen toisistaan irrallisten asiasanojen sisältöjä varsinaisesti edes lähestyä tulkinnallisesti. Haastateltaville näyttää ainakin olevan selvää, että he eivät ole tyytyväisiä toimintaympäristössä vallitsevaan yleistilanteeseen. Asiasanat eivät totisesti fasilitoi tesauruksen käyttäjien toimintaa, vaan aiheuttavat heille lähinnä päänvaivaa.

Tätä tulkintaa tukee se aineistosta ilmenevä tosiasia, että asiasanojen käytön arviointi indeksoinnin ja tiedonhaun käyttötarkoituksissa aiheuttaa haastateltavissa epävarmuutta. Heidän on vaikea löytää tesauruksesta sellaisia asiasanoja, joiden avulla he pystyisivät hallitusti ennakoimaan toimintaympäristössä käsiteltävien asiasisältöjen representointia.

”Siinä pitää olla hirveen tarkka tavallaan se match:ääminen et liian yksityiskohtaiseen ei kannata mennä. Mut toisaalta kun on jossain yleisemmällä asiasanalla niin tulee aika paljon matskua et se on aikamoista semmosta taiteilemista, se on tavallaan tosi tarkkaa että sit jos niitä tulee paljon niin lukee vähän huonommin ja sieltä voi mennä yks ohi, tosi tärkeä, mikä ois ollut just itelle (H7).”

Edellisen huomion valossa näyttää siltä, että haastateltavat joutuvat tukeutumaan tesau-ruksen käytössä sekaviin ja ympäripyöreisiin praktisiin ratkaisumalleihin. Varmaankin tästä syystä haastateltavat eivät näe tesauksen sisältöjen syvällistä tulkintaa hedelmäl-lisenä, vaan he kohdistavat ajatuksensa suoraan asiasanojen kehittämisen mahdollisuuk-siin.

”Kyl se oikeastaan nyt kun mä täs mietin ni kyl se kehittäis tota järjestelmää hyvään suuntaan..et vähän tarkemmaks (H3).”

Tesauksen kehittämisen myötä asiasanojen sisältöjä tulisi pohdiskella syvällisesti. Sa-malla täytyisi huomioida toimintaympäristön tesauksen käyttäjien erilaisia intressejä.

”Varmaan se mun osalta menis sen käsiteltävän asian sisällön kautta että mikä se on se mitä siellä käsitellään (H4).”

Asiasanojen sisältöjä arvioidessaan haastateltavat osoittautuvat viimeistään hyvin kehit-tämismyönteisiksi asiasanoittajiksi. Haastateltavat näkevät määrätyt korjausliikkeet vält-tämättöminä, että tesaurusta voitaisiin ylipäätään lähestyä tulkinnallisesti. Vasta näiden korjausliikkeiden jälkeen tesauksen objektiivisuutta käyttökontekstissaan olisi mahdol-lista arvioida syvällisemmin.

”Sen järjestelmän pitäis ehkä olla tämmönen alykäs jotenkin, ihmiset tuskin viitsivät miettiä..koska heille se on tämmönen suoritus vaan tehdään joku ra-portti tavallaan..et käytettäs paljon aikaa siihen että saako nyt välttämättä kaikki olennaiset ihmiset tän (H5).”

Tesauksen rakenteen teeman osalta kehittämismyönteiset asiasanoittajat olivat yksi-mielisiä siitä, että hierarkkinen rakenne on välttämätön asiakirjatiedon yhteisöllisessä rep-resentoinnissa. Yksittäisten asiasanojen sisällön osalta haastateltavat pitävät seuraavia korjausliikkeitä tärkeinä. Luokitukseen pitäisi lisätä toimintaan keskeisesti liittyviä, luo-kituksesta arvioinnin hetkellä puuttuvia ydintermejä. Lisäksi tesaurusta tulisi täydentää yksityiskohtaisempien termien osalta. Yhteisöllisen toiminnan kannalta turhana pidetyt termit pitäisi taas poistaa kokonaan. Tällaiset toimenpiteet loisivat terveän lähtökohdan asiakirjatiedon representoinnille toimintaympäristön sosiaalis-normatiivisesta näkökul-masta katsottuna.

”Pitäis karsia ja järkeistää et se ois niinku selkee..ettei tarttis niinku kahta kertaa miettiä. Ehkä sitä vois vähän miettiä ohjeistaa meidän..niinku osaston sisällä vaikka et miten niitä käytetään ku ei sitä puhuta, ei sitä sanota ää...(kuiskaa) täst asiast ei niinku puhuta täällä (naurua). Kaikki vaan itsek-seen oman tietokoneen äärellä tekee sen päätöksen (H7).”

Mainittujen korjausliikkeiden kautta luotaisiin suotuisat olosuhteet myös asiasanojen sisältöjen tarkentamiselle. Toimenpiteet johdattelisivat toimintaympäristön tiedollista toimintaa kaikin puolin älyllisempään suuntaan. Toiminnan kokonaisvaltaisen älyllistämisen myötä tesauksen käyttäjien erilaiset tiedontarpeetkin voitaisiin ehkä ottaa aiempaa paremmin huomioon.

”Meil on paljon ihmisiä töissä jotka seuraa EU-asioita esimerkiks hyvin ka-peasti, vaan sen..juuri sen oman esimerkiks just terveydenhuollon henkilöstön osalta ni sit heillä ei todellakaan oo kiinnostusta saada miljoonaa postia EU:n terveystategiasta joka tulee niinku hyvin yleisellä asiasanalla sit sieltä – muun muassa (H3).”

Haastateltavien määrittelemä kehityssuunta parantaisi sekä asiakirjatiedon indeksointia että tiedonhakua. Yleisesti ottaen tesauksen kehittäminen tekisi toimintaympäristön tiedonkulusta vaivattomampaa. Samalla tiedollisen toiminnan kokonaisvaltaisessa älyllistämisessä olisi pidettävä mielessä tiedonhaun erityisvaatimukset. Huolellisesti valittujen yksityiskohtaisempien termien lisääminen tesaukseen on aivan välttämätöntä, mikäli luokituksen halutaan tukevan myös toimijoiden tiedonhakua. Kolme haastattelemani toimijoista pitivät nimenomaan tiedonhaun kehittämistä tärkeänä, koska he eivät olleet lainkaan vakuuttuneita nykyisten asiasanojen avulla saamistaan hakutuloksista.

”Oon yrittänyt löytää mitä hakusanoilla löytyy siitä asiakirja..mut ei se itse asiassa sitä kautta onnistu..sitten ainoa tapa on että löytää sen eutori-numeron jostakin ja sillä haulla saat sitten saat ne...hakusanojen kautta niin et kyllä pääse niinkun tiedonlähteille (H5).”

Ehkä juuri tiedonhaun ongelmien vuoksi koko asiakirjajärjestelmää pidetään vaikeasti lähestyttävänä. Haastateltavat löytävät järjestelmästä tietoa vain asiakirja- tai asianumeroiden perusteella. Asiasanoilla tehtävän haun tulokset ovat yksiselitteisesti aivan liian epä-määräisiä. Tämän vuoksi haastattelemani toimijat näkevät tesauksen asiasanojen kehittämisessä vahvan potentiaalin erityisesti tiedonhaun kannalta.

”Sitten kun mennään siihen yksityiskohtaisempaan juttuun nii...kuvaa juuri hyvin mut aika rajoitetun määrän asiakirjoja...mut ne löytys kyllä sitte sillä asiasanalla (H4).”

Haastateltavat tuntevat pitävän arvioitavan tesauksen asiasanoja kohtuuttoman ympäripyöreinä tiedonhakuun. Asiasanojen avulla löydetty asiakirjat eivät kerta kaikkiaan vastaa toimijan alkuperäisesti tekemän haun tiedontarpeeseen.

”Jos hakee spesifiä asiaa niin sieltähän tulee hirvee määrä (naurua) näillä hirveen yleisillä hakusanoilla et siihenhän se auttas (H3).”

Haastateltavat vaikuttavat todenneen tilanteen, että arvioitava tesaurus ei pysty palvelemaan toimijoita tiedonhaun tarkkaa räätälöintiä vaativissa käyttötarpeissa. Kenties juuri tästä syystä osa kehittämismyönteiset asiasanoittajat -tyypinkin haastateltavista ohittaa tiedonhaun käyttötarkoituksen kokonaan tesauruksen arvioinnissa. Edellisessä siteeratut haastateltavat kuitenkin painottavat, että tiedonhaun mahdollisuuksia voitaisiin parantaa oleellisesti, jos tesauruksen termien sisältöjä tarkennettaisiin johdonmukaisesti. Ajatus kehittyneemmästä tiedonhausta siis elää kolmen haastateltavan keskuudessa, vaikka asian nykytila ei ole kovin innostava.

Kehittämismyönteisten asiasanoittajien mukaan asiasanojen käyttöön asiakirjatiedon representoinnissa ei liity muutenkaan mitään haittoja. Asiasanat ovat hyödyllisiä, koska niiden kiteyttämät tulkintatottumukset pystyvät ohjaamaan toimintaympäristön tiedonkulua. Haastateltavat näkevät oman toimintaympäristönsä terminologian melko vakiintuneena, mikä osaltaan myös puoltaa asiasanojen käyttöä. Haastateltavat nostavatkin painokkaasti esiin, että liiallinen yksilöllisyys asiakirjatiedon representoinnissa johtaisi todennäköisesti ongelmiin. Arvioitavaa tesaurusta käytettäessäkin syntyy monitulkintaisia tilanteita, joissa tiedonkulku katkeaa tai on vaarassa katketa. Tämän vuoksi käyttäjiä pitäisi myös paremmin opastaa tesauruksen käytössä.

Kaiken kaikkiaan kehittämismyönteiset asiasanoittajat näkevät, että tesauruksen pitäisi representoida toimintaympäristön asiakirjatietoa objektiivisemmin. Tämä perusajatus juontuu siitä, että nämä haastateltavat lähestyvät tesauruksen arviointia toimintaympäristönsä yhteisöllisen kokemuksen lähtökohdasta – toisin kuin aiempi kapea-alaista ammatillista tulkintamallia korostava tesaurukseen tyytyväiset -tyyppi. Kehittämismyönteiset asiasanoittajat mieltävät tesauruksen hyvin luontaisesti asiakirjatiedon yhteisöllisen representoinnin välineeksi. Yhteisöllisen painotuksen myötä haastateltavat haluavat myös aktiivisesti kehittää luokitusta, jotta toimintaympäristön asiakirjatiedon representointi sujuisi mutkattomammin. Kehittämismyönteiset asiasanoittajat tulkitsevat tesaurusta sekä indeksoinnin että tiedonhaun näkökulmasta punoen erilliset tekniset näkökulmat tasapainoisen sulautuneeksi kokonaisuudeksi.

Sisällöllisesti kehittämismyönteiset asiasanoittajat korostavat tesauruksen hierarkkisen rakenteen merkitystä. He näkevät sen välttämättömänä toimintaympäristön asiakirjallisen

tietovarannon kokonaisuuden hahmottamisessa. Haastateltavat näkevät hierarkian määrittelyn ennen kaikkea konkreettisenä työvälineenä toimintaympäristön tiedollisen toiminnan järjeistämiseksi. Tesauruksen yksittäisten asiasanojen valikoinnissa kehittämismyönteiset asiasanoittajat painottavat syvällistä harkintaa. Kontekstuaalisia tiedontarpeita representoivia asiasanoja on myös oltava luokituksessa useammalla hierarkkisella tasolla. Näin termit palvelisivat tasapuolisesti sekä asiakirjatiedon lähettämistä tukevaa indeksointia että myöhemmin tapahtuvaa tiedonhakua.

5.3 Kriittiset pohdiskelijat -tyyppi

Kriittiset pohdiskelijat -tyyppi tulkitsee tesaurusta moniulotteisesti. Tämän vuoksi tyyppin tesauruksen tulkinta ulottuu rajoittamattomasti tulkitsijan omaa toimintaympäristöä laajempaan sosiaaliseen kontekstiin. Tämän tyyppiset tesauruksen käyttäjät pyrkivät artikuloimaan samanaikaisesti useita rinnakkaisia merkitysperspektiivejä. Haastateltavat hyödyntävät artikuloinnissa työnsä yksilöllistä toimintakokemusta. Siksi toimintaympäristön yhteisöllisen kokemuksen lähtökohta (määrätyn toimintaympäristön lähtökohdasta tulkittavat yhteisölliset merkitykset) ei saa haastattelutyypiltä hyväksyntää merkitysten representoinnin normatiivisena alkulähteenä.

Haastattelutyypin rakentelee monimutkaisempaa tulkinnallista lähestymistapaa, jonka tarkoituksena on eksplikoida asiakirjatiedon merkitykset tyhjentävämmiin kuin edellisen haastattelutyypin yhteisöllinen lähestymistapa. Kriittiset pohdiskelijat vaikuttavat epäilevän ajatusta, että asiakirjatiedon merkitykset olisivat stilisoitavissa kokonaisvaltaiseksi abstraktiksi ja tällä tavalla palautettavissa tulkitsijoiden mieleen toiminnallisten ydinsäältöjen tehtävissä. Tämän sijaan haastateltavat näkevät tarpeen merkityksellisten prosessien moniulotteisemmalle uudelleen kuvaamiselle. Haastateltavat kuitenkin pitävät tulkinnalliseen lähestymistapaansa liittyvien luokitusrakenteiden määrittelemistä haastavana.

Vaikka kriittisten pohdiskelijoiden oma lähestymistapa on huomattavan monimutkainen, he eivät suhtaudu kielteisesti tutkittavan tesaurus-luokituksen rakenteen teemaan. Haastateltavat näkevät, että rakenteiden jäsentäminen edistäisi tesauruksen hallittavuutta. Ongelmana tässä on vain se, että haastateltavat eivät pysty sitoutumaan mihinkään yksiselitteiseen ratkaisumalliin tesauruksen rakenteen hahmottamiseksi. Tämän rajoitteen vuoksi haastateltavat pitävät tesauruksen aakkosellista jäsenystä kelpoisena. Samaan aikaan

he kuitenkin tavallaan myöntävät, että aakkosellinen rakenne on liian muodollinen tapa lähestyä toiminnassa artikuloituvia monimutkaisia merkityksiä.

”En tällä hetkellä keksi että miten sen vois tehdä toisin. Tai mikä vois olla se toinen vaihtoehto (H8).”

”No sanotaan et kyl se riittävän..riittävän tota.....yleisellä tasolla on (H9).”

Haastateltavilta kysyttiin, voitaisiinko asiakirjatiedon merkityksiä jäsentää tesauruksen hierarkian avulla. Hierarkkinen rakenne toi heille välittömästi mieleen toimintaympäristöön assosioituvan tulkinnallisen lähtökohdan. Haastateltavat ovat kuitenkin kriittisiä arvioidessaan kaikenlaisia ”hierarkisia” lähestymistapoja asiakirjatiedon monimuotoisten (-rakenteisten) merkitysten artikuloimiseksi.

”Mä voisin kuvitella et se menis jotenkin – tää on arvaus – mut mä kuvittelen et se menis jotenkin Valtioneuvoston työnjaon mukaan – tai jotenkin ne aihealueet jollain tavalla. Ja mä en tiedä onks se sitte joka kohdassa toimiva (H9).”

Kriittisten pohdiskelijoiden mukaan hierarkkinen rakenne voi soveltua toimintaympäristön lähtökohtaa korostavaan lähestymistapaan, mutta ei heidän monimutkaisempaan lähestymistapaansa. Haastateltavat näkevät, että asiakirjatiedon artikuloinnin tulee olla moniulotteista, eli tarjota käyttäjille useita toisiaan täydentäviä tietoperspektiivejä. Kriittisten pohdiskelijoiden mielestä toimintaympäristön lähtökohtaan nojaava lähestymistapa ei aja tätä tavoitetta. Haastateltavien yksilöllinen kokemus työtehtävien hoidosta korostaa, että asioiden merkitykselliset sisällöt rakentuvat toimintaympäristön lähtökohtaa yksityiskohtaisempien kontekstien kohtaamisessa. Asioiden merkitykset artikuloituvat siis tällaisten kontekstien omaehtoisissa kielellisissä rakenteissa. Tämän vuoksi kriittiset pohdiskelijat pitävät toimintaympäristön abstraktia hierarkiaa liian yksinkertaistavana rakenteena asiakirjatiedon monimuotoisten merkitysten artikuloimiseksi.

”Siinä tulee vaan mieleen tällaisia kysymyksiä että entä sitten jos lähestynkin asiaa toisesta tulokulmasta ja toisesta tarpeesta niin vastaako se hierarkia enää sitten sitä mun kulloistakin tarvetta (H8).”

Ei varmaankaan tule yllätyksenä, että näiden haastateltavien kanssa luokituksen rakenteen kysymyksessä ei päästy selkeään lopputulokseen. Kriittiset pohdiskelijat näkevät rakenteen sen verran monimutkaisena kysymyksenä, että pätevää ratkaisuehdotusta ei voida löytää ainakaan yhdeltä istumalta.

Ensimmäinen haastateltavista (H8) kieltäytyy pohdiskelemasta tesauruksen suhderakenteita esittämiään yleishuomioita enempää. Haastateltava ounastelee, ettei hänellä olisi aiheesta mitään rakentavaa sanottavaa. Hän vain toteaa yleisesti, että johdonmukaisten rakenteiden kehittäminen vaatisi paljon aikaa ja vaivaa. Rakenteiden jäsentämisen tulisi tapahtua informaatioammattilaisten ja luokituksen käyttäjien tiiviin yhteistyön kautta. Siten rakenteellisesta lopputuloksesta voisi haastateltavan mukaan olla hyötyä luokituksen käyttäjille. Informaatioammattilaisten osaamista hyödyntämällä asiakirjatiedon käsitteilyssä artikuloituvat merkitykset pystyttäisiin kenties jäsentämään tyhjentävämmin. Tämän vuoksi haastateltava ei halua spekuloida luokituksen rakenteen kysymystä enempää. Hän näkee, että rakenteiden jäsentämistä pitäisi kokeilla yhteistyössä informaatioammattilaisten kanssa.

Toinen haastateltava (H9) suostuu hahmottelemaan luokituksesta vaatimiaan rakenteellisia peruslinjoja. Haastateltavan ehdottama rakenteellinen lähestymistapa ei kuitenkaan pohjaudu tesauruksen suhderakenteisiin, vaan laaja-alaisiin oikeudellisiin asiakokonaisuuksiin.

”Mul on esimerkiks ollut nyt yks iso EU:n lainsäädäntöaloite jossa on eri osa-alueita. Ja kaikkiin niihin liittyy niinkun useita asiasanoja. Ja se on ollut aika haastava kun mä oon yrittänyt miettiä et keille kaikille tää vois olla kiinnostava. (H9.)”

Haastateltava vaatii luokitusrakenteelta tesauruksen luokituskategorioita moniulotteisempaa ja konkreettisempaa lähestymistapaa. Tällaisten rakenteiden avulla asioiden väliset yhteydet saataisiin paremmin näkyville. Haastateltava käyttää rakenteellisen lähestymistapansa esimerkkinä edellisessä sitaatissa mainittua lainsäädäntöaloitetta, johon kuuluu monia substanssin alueita. Haastateltava osoittaa esimerkkillään, että asiakirjatietao artikuloivia asiasanoja ei välttämättä kannata pakottaa organisaation substanssiyksiköiden mukaisiin silloihin. Asiakokonaisuudet voidaan hahmottaa mielekkäämmin laajemman tiedollisen vuorovaikutuksen kautta.

”Niis on tietty sisältö mut ne liittyy johonkin laajempaan kontekstiin kuitenkin..et pyritään viemään asioita eteenpäin et. Mä jotenkin nään et paperi on semmonen väline sit siinä..ja jos se on vaik joku tuomioistuimen ratkaisu niin on sekin väline jonkin asian eteenpäin viemiseen. Et se on sit EU-oikeutta tietyllä sektorilla. (H9.)”

Kriittiset pohdiskelijat -tyyppi näkee luokitusrakenteiden edut ja haitat vaakakupin vastakkaisina ja käytännössä täysin yhteen sovittamattomina puolina. Rakenteiden etuna on

se, että ne paljastaisivat luokituksen peruslogiikan. Tästä olisi hyötyä esimerkiksi tiedon paikantamisessa. Määrätyssä asiayhteydessä tarvittava tieto löytyisi rakenteiden avulla varmemmin ja helpommin. Lupaavien etujen kääntöpuolena on se perusongelma, että tiedollisesti hyödyllisten rakenteiden jäsenteleminen erittäin on vaativaa.

“Mut se edellyttää tosiaan niinku...jokainen palikka ja ajatuksenjuoksu siinä välillä on niinku tehty ajatuksella ja oikein ja mietitty sitä mahdollista tulevaa tarvetta, miten sitä myöhemmin lähestytään (H8).”

Keskeinen syy rakenteiden ongelmallisuuteen on se, että ne eivät saisi haastateltavien mukaan nojata minkäänlaiseen keskitettyyn, ”etuoikeutettuun” ratkaisumalliin. Siten luokituksen pitäisi olla jo kielellisesti hyvin sofistikoitunut. Toisin sanoen sen pitäisi pystyä huomioimaan aivan konkreettiset kielenkäytön tilanteet. Tämän vuoksi haastateltavat näkevät rakenteiden uudelleen kuvaamisen hyödyt ja haitat erittäin haastavana kysymyksenä.

Vaikka rakenteen kysymys vaatii etujen ja haittojen tarkkaa punnintaa, kysymyksen problemaattisuutta ei ainakaan pidä kierrellä. Ongelmallisuudesta huolimatta rakenteita ei haastateltavien mukaan saisi typistää abstraktiksi kuvaukseksi asioiden välisistä suhteista. Tämän sijaan rakenteiden avulla pitäisi pyrkiä luomaan aktiivista tiedollista vuorovaikutusta. Näin ne voisivat johdatella kielen käytössä artikuloituvien monimuotoisten merkitysperspektiivien äärelle. Kokonaan ennakoitavan rakenteen yksinkertaistettua lähestymistapaa ei haastateltavien mukaan voida perustella edes sen selkeydellä tai istuvuudella ikiaikaisiin työkäytäntöihin.

“Haittana on se että se jäykistää liikaa ja siellä se tieto hukkuu kyllä. Esimerkiksi kaikki mun osaston ihmiset käyttäis sitten vaan ehkä sitä työllisyyden boksia – vois sanoo – eikä menis ollenkaan johonkin muuhun, sanotaan vaikka STM:n boksiin, sanotaan jos ne ois tän tyyppiset ne boksit. Tai kyllä ne menis mutta siis periaatteessa siinä voi olla tällanen vaara että katottas liikaa sitä omaa boksia (H9).”

Vaikka kriittiset pohdiskelijat eivät tule luokituksen rakenteen osalta selkeään lopputulokseen, asiasanojen sisältöjen arviointi sujuu heiltä mutkattomammin. Haastateltavat arvioivat tesauruksen asiasanojen olevan käyttökelpoisia varsinkin asiakirjatiedon indeksoinnin (ja tästä käytännössä seuraavan asiakirjojen jakelun) käyttötarkoituksessa. Haastateltavat eivät kuitenkaan halua erityisemmin syventyä asiasanojen arviointiin, koska nykyisten asiasanojen avulla on tultu riittävän hyvin toimeen.

“No sanotaan mun tarpeisiin että..siis koska mä pystyn pelaamaan yleisesti ottaen niillä yleiskäsitteillä jotka on just työllisyys ja mitähän ne nyt oli..so-siaalinen suojelu, jolla on EU:ssa oma terminologiansa tai selityksensä niin kylhän ne sellasilla yleiskäsitteillä menee (H9).”

Tesaurus sisältää haastateltavien toimintaympäristöihin liittyvät perustermit, jotka ajavat asiansa erityisesti asiakirjatiedon indeksoinnissa. Koska arvioitavan tesauruksen luokitusrakenne poikkeaa oleellisesti haastateltavien ideaalikäsityksistä, he eivät tunnu odottavan liikoja asiasanojen sisällöiltäkään. Kriittisillä pohdiskelijoilla ei ole myöskään tarvetta lisätä tesauraukseen uusia asiasanoja. He nojaavat mieluummin vakiintuneisiin toimintatapoihinsa asiasanojen parissa.

”Tällä hetkellä mulla ei oo mitään tarvetta sinne lisätä yhtään mitään (H8).”

Kriittiset pohdiskelijat ovat maltillisia asiasanojen sisältöjen arvioinnissa. He ovat kuitenkin joutuneet tilanteisiin, joissa tesauruksesta ei löydy sopivaa asiasanaa asiakirjatiedon artikuloimiseksi. Haastateltavat näkevät asiasanojen yleispiirteisyyden hienoisena ongelmana luokituksen hyödyntämisessä. Laajasti aihepiirejä kuvaavien yleistermien kanssa tasapainottelu ei ole heidän näkökulmastaan kovin tyydyttävää. Koska kriittiset pohdiskelijat -tyypin lähestymistapa perustuu merkitysten kielelliseen rakentumiseen, niiden representointi edellyttäisi huomattavasti erikoistuneempaa sanavarastoa.

”Jos asia on semmonen et se kaipaa jotain tällasta tiettyä erityisjuttui, se ei mene ihan sen yleisen kautta niin siitä tulee ongelma..mut silloin valitsee sen yleisen mikä on lähinnä. Eihän siinä mitään muuta (H9).”

Terminologian suppeuteen havahtumisen myötä asiasanojen kehitystarpeet nostavat hiiven päätään kriittisten pohdiskelijoiden ajatuksissa. Jos tesaurusta päivitettäisiin, kriittiset pohdiskelijat toivovat, että asiasanojen sisältöjen tarkkuuteen kiinnitettäisiin huomiota. Tämän myötä luokitusta voitaisiin hyödyntää merkitysten artikuloinnissa nykyistä tilannekohtaisemmin.

“Todennäköisesti hyvin spesifinen joka sitten jonkun asian seuraamisen kannalta – jos se sitten esiintyis johdonmukaisesti kaikissa mahdollisissa asiakirjoissa jotka siihen kyseiseen asiaan sopii..et se siellä takuuvarmasti myöskin esiintyis niin se ois niinku tiedonhaunkin kannalta helppo et okei nyt ku mä haen tällä termillä niin mä tiedän tasan tarkkaan että mä saan kaiken relevantin sieltä (H8).”

Aiemmassa esitetyn perusteella voidaan jo vetää yhteen, että kriittiset pohdiskelijat eivät ole kovin tyytyväisiä tesauruksen representoimaan maailmankuvaan. Tästä huolimatta he

pystyvät sopeutumaan luokituksen käyttöön ja pitävät sitä tärkeänä työvälineenä. Haastateltavien mielestä arvioitavan tesauruksen puutteet ovat ymmärrettäviä. Kriittiset pohdiskelijat näkevät asiakirjatiedon merkitysten uudelleen kuvaamisen erittäin vaativana ponnistuksena.

Reaktion edelliseen tosiasiaan haastateltavat kertovat tukeutuvansa asiasanojen käytössä rankasti yleistäviin ratkaisumalleihin. Luokitus ei auta heitä artikuloimaan toiminnassa kohdattuja yksityiskohtaisempia merkitysperspektiivejä. Vaikka tesauruksen puutteet ovat haastateltaville selvä tosiasia, he ovat maltillisia luokituksen kehittämisvaatimuksiinsa. Kriittiset pohdiskelijat näkevät, että puutteiden korjaaminen vaatisi erittäin monimutkaisten kontekstisidonnaisten tekijöiden huomioimista. Haastateltavat pohdiskelevatkin, voivatko asiasanat mahdollisesti koskaan kuvata heidän käsitystään asiakirjatiedon monimuotoisista merkityksistä.

“Jos oikein hieno järjestelmä halutaan tehdä niin mikäs siinä – ei se varmaan oo sitten taas koskaan täydellinen ja näin mutta – mä luulen että tää on kuitenkin sen verran joustava että tää pystyy elämään ja ottamaan uusia tarpeita huomioon niin tämmösenkin kanssa voidaan varmaan elää (H8).”

Edellinen sitaatti osoittaa, että haastateltavat pyrkivät olemaan kohtuullisia asiasanoihin liittyvissä kehittämisvaatimuksissaan. Kaikesta huolimatta he korostavat laajassa sosiaalisessa kontekstissa tapahtuvien muutosten huomiointia. Vaikka haastateltavat pitävät tesaurusta ihan toimivana asiakirjojen jakelun tehtävässä, heidän mielestään olisi olennaista että luokitus reagoisi kontekstin tärkeimpiin muutoksiin. Tämä ei tarkoita sitä, että tesaurukseen tulisi jatkuvasti lisätä uusia asiasanoja. Haastateltavat korostavat kärsivällisyyttä muutoksista kertovien heikkojen signaalien vahvistamisessa.

“Että kun tulee uusi asia joka selkeesti näyttää et se rupee nyt toistumaan ja se tulee aina vaan uudestaan..ja koska maailma elää ja muuttuu koko ajan et tää pystyy elämään tämmösten muutostarpeiden kanssa niin mun mielestä mulle on ainakin toistasek riittänyt se että sillon kun selkeesti syntynyt tarve että hei tämmönen asiasana tarvittas niin se on tänne saatu. Mutta se että sinne tuotas koko ajan kaiken maailman pientä silppua niin niin niin..vastaaks se enää tarkotusta (H8)?”

Kriittisten pohdiskelijoiden mukaan tesaurukseen tulee lisätä asiasanoja vasta silloin, kun laajemmassa kontekstissa tapahtuvat muutokset ovat tulleet pysyväksi osaksi sosiaalisen kanssakäymisen merkityksellisiä rakenteita. On punnittava tarkasti, mitkä lisättävät asia-

sanat parantaisivat tesauruksen informatiivisuutta ja mitkä eivät. Asiasanojen jatkuva lisääminen tesaurukseen ei ainakaan ole mielekäästä, koska termien kategorisointi tapahtuu aakkosellisesti.

“Siis ei näitä saa olla liikaa ja musta tää nyt on about se määrä (H9).”

Kriittiset pohdiskelijat näkevät, että asiasanojen käyttöön merkitysten artikuloinnissa liittyy sekä etuja että haittoja. Haastateltavat pitävät terminologian vakiintuneisuutta ja tunnettuutta tärkeänä etuna. He myös näkevät asiakirjatiedon merkitysten artikuloinnin välttämättömänä päivittäisen toimintansa kannalta. Tesaurukselle annetaan siis painoarvoa, vaikka se ei olekaan täydellinen sitä käyttävän yksilön näkökulmasta. Arvioitavaa tesaurusta käytettäessä yksilöiden jäsenystävät voivat poiketa niin paljon, että olennainen asiakirjatieto saattaa jäädä kokonaan huomioimatta (H9). Haastateltavat ovat silti yksimielisiä, että ilman tesaurusta asiakirjatiedon merkitysten representointi olisi entistäkin sekavampaa. Ohjausvälineen ominaisuudessaan tesaurus oikeuttaa määrättyjen termien käytön, mikä tekee termit näkyviksi asioiden kaikille osapuolille (H9). Näiden seikkojen perusteella kriittiset pohdiskelijat eivät ainakaan pyri irrottautumaan merkitysten representoinnin vääjäämättömästä sosiaalisuudesta. Haastateltavien pääasiallisena pyrkimyksenä vaikuttaa olevan se, että luokitus palvelisi käyttäjiään moniulotteisemmin ja tätä kautta aiempaa yksilöllisemmin (H8). Tämä ajatus tuo kuitenkin esiin yksittäisten asiasanojen etujen ja haittojen välisen jännitteen, jota tulee haastateltavien mukaan punnita jatkuvasti.

“Etu on just se että siinä niinkun säilyy se tietty..tietyt prinssiipit säilyy..et tietty johdonmukaisuus mikä on ollut tarkoituksena tätä asiasanastoa luotaessa ja sitä kehitettäessä...joka palvelee sitten myös käyttäjiä...no haittoja..no jos menee niinku liian tiukaks sillä tavalla että uusille tarpeille ei löydy riittävä joustavuutta jos pitäydytään tiukasti jossakin prinssiipissä niin sit se voi olla haitta mut voihan se olla et se on ihan hyväkin et estetään turhat rönsyt (H8).”

Kaiken kaikkiaan kriittiset pohdiskelijat luovat oman pohdiskelevan lähestymistapansa tesauruksen tulkintaan. Jos muut haastattelutyypit ovat olleet jokseenkin suoraviivaisia, kriittiset pohdiskelijat kytkevät tulkitsemansa luokituksen huomattavasti monimutkaisempien merkitysten representointiin. Haastattelutyypin pitää tesauruksen rakenteen teemaa erityisen haastavana kysymyksenä, koska haastateltavat eivät näe asiasanat yhteen liittävien rakenteiden jäsentelyä välttämättä edes mahdollisena. Tämä juontuu siitä, että kriittiset pohdiskelijat käyttävät asiasanoja hyvin moninaisissa asiayhteyksissä. Tästä

syystä he eivät pidä minkäänlaisen ”keskitetyn” rakenneratkaisun seuraamista tavoiteltavana. Koska tyyppi ei siis kerta kaikkiaan tiedä minkälainen luokituksen rakenteen tulisi olla, tesaurukseen tyydytään sellaisena kuin se on. Aivan kritiikittä haastateltavat eivät kuitenkaan hyväksy tesauruksen yksittäisiä asiasanoja. Ongelmista huolimatta he eivät juuri puutu asiasanojen sisältöihin, koska tesauruksen rakenne on joka tapauksessa avoin kysymys.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmassa on arvioitu tesauuksen yhteisöllistä objektiivisuutta asiakirjatiedon representoinnissa. Tulkinnallinen arviointi tehtiin tesauuksen käyttäjien kokemuksen pohjalta, nimenomaan indeksoinnin ja tiedonhaun käyttötarkoitusten näkökulmasta (Bergman 2009b, 45-46, 79; Vattimo 2006, 29, 62-63). Haastatteluaineistosta muodostetut tyytit kiteyttävät tulkinnalliset peruspositiot, joiden kautta haastateltavat lähestyivät luokituksen arviointia. Koska jo nämä positiot ovat keskenään ristiriitaisia, tutkimuksen tulos on hyvin ilmeinen (Vattimo 1993, 13, 44; Bergman 2009b, 153-154). Tesauuksen käyttäjät eivät kokeneet luokituksen vastaavan heidän käsitystään toimintaympäristöstä rakenteellisesti ja sisällöllisesti. Objektiivisuus edellyttäisi, että luokituksen avulla pystyttäisiin ennakoimaan yhteisöllistä representointia luokitukselle asetetuissa käyttötarkoituksissa, vaikkei luokitus täysin vastaisikaan yksittäisten käyttäjien näkemyksiä (Bergman 2009b, 88, 113, 134, 151, 154, 158; Vattimo 1988, 26-27, 62-63, 136, 178-180; Vattimo 1993, 13, 43-44; ks. Hines 2001, 21). Koska tesaurus ei totisesti auttanut tällä tavalla rakentamaan asiakirjatiedon representoinnin tulkinnallista jatkuvuutta, luokitusta ei voida pitää objektiivisena sille asetetussa käyttökoneksitissa.

Luokituksen olematon objektiivisuus johtuu ensi sijassa tesauuksen suhderakenteiden puutteesta (ks. Green 2008, 150; Bergman 2009b, 72; Vattimo 2011, 68, 95). Ensimmäisenä käsitelty tesauukseen tyytyväiset -tyyppi ei halunnut luokituksen lainkaan sisältävän suhderakenteita. Keskimmäisenä käsiteltävä kehittämismyönteiset asiasanoittajat -tyyppi painottaa aivan erityisesti tesauuksen hierarkkisen rakenteen merkitystä. Viimeisenä käsitelty kriittiset pohdiskelijat -tyyppi ei taas pitänyt tutkielman korostamaa yhteisöllisen kokemuksen eksplikointia tavoiteltavana lähtökohtana asiakirjatiedon representointiin. Näin ollen tesauukseen tyytyväisten, kehittämismyönteisten asiasanoittajien ja kriittisten pohdiskelijoiden välillä ei ollut yksimielisyyttä siitä, minkälaisen tulkinnallisten ennako-oletusten avulla arvioitavaa tesaurusta pitäisi tulkita (Vattimo 1989, 34; Bergman 2009b, 72). Haastattelutyyppeiden välillä ei myöskään ollut sellaista perustavampaa yhteisymmärrystä, joka valaisisi missä käyttötarkoituksissa (tutkielman virittämän teoreettisen näkökulman mukaan indeksointi ja tiedonhaku) luokitus on asetettu käytettäväksi (Bergman 2008b, 149; Vattimo 2006, 85).

Tutkimustuloksesta voidaan lukea, että tesaurus ei auta yhdenkään haastattelutyypin käyttäjiä ennakoimaan tiedollista toimintaansa toimintaympäristössä (Vattimo 2006, 115; Vattimo 1988, 95; Bergman 2009b, 17; Bergman 2007e, 79). Tesaurukseen tyytyväisille yhteisöllistä lähtökohtaa painottava luokitus ei ole tavoiteltava, sillä he ovat kiinnostuneita erikoistuneemmasta ongelmanratkaisusta. Siten tyyppi liittyy Carol Kulthaun johtamaan kognitiivisen konstruktivismin teoriaorientaatioon (ks. Kulthau & Tama 2001, 25-27; Talja et al. 2005, 80-81). Kehittämismyönteiset asiasanoittajat taas vaativat luokitukselta yhteisöllistä objektiivisuutta, mutta pitävät tulkittavaa tesaurusta epäonnistuneena (Bergman 2009b, 56, 100, 113, 158; Vattimo 1993, 12-13, 67-69, 154-155). Sen sijaan kriittiset pohdiskelijat haluaisivat rakentaa luokituksen avulla kattavampaa ja elimellisempää sosiaalista vuorovaikutusta, mutta eivät ole varmoja voidaanko tällainen lähestymistapa toteuttaa käytännössä. Mainitun kaltainen lähestymistapa on kuitenkin olemassa ja sitä edustaa Kimmo Tuomisen ja kumppaneiden sosiaalinen konstruktionismi (ks. Tuominen et al. 2003, 561-562).

Kuten aiemmin on todettu, tutkielman painottama tiedon representoinnin lähestymistapa liittyy kehittämismyönteiset asiasanoittajat -tyyppiin (ks. Friedman & Thellefsen 2011, 657; Bergman 2016, 171; Vattimo 2006, 187). Tyyppi korostaa määrätietoista osallistumista asiakirjatiedon yhteisölliseen representointiin ja tämän kehittämiseen. Näin ollen haastattelutyypin vastaa hyvin kokonaisvaltaisesti tutkielman hermeneuttis-semioottisen ”teorian” asettamiin toiminnallisiin tarpeisiin (Bergman 2009b, 20-23, 40-43, 151, 183; Bergman 2014b, 338; Vattimo 1993, 70-71; Vattimo 2006, 111-115, 151). Pohjimmiltaan vaatimukset kumpuavat tulkitsijan oman toimintaympäristön lähtökohtaan sitoutumisesta ja asetetun tulkinnan näkökulman aktiivisesta palvelemisesta (Vattimo 2011, 64-65, 93; Vattimo 1993, 40, 133-135; Bergman 2009b, 106, 151-153, 163). Tämä on varsin kiintoisa arvoasetelma aikakaudella, jonka on povattu olevan menossa kohti yhä radikaalimpaa individualismia (ks. Ridener 2009; Bailey 2008).

Tarkemmin ajatellen ei ehkä olekaan niin kummallista, että pääosa tutkielman haastattelemissa tesauruksen käyttäjistä haluaisi hyödyntää luokitusta asiakirjatiedon syntykontekstin liiketoiminnan järjeistämässä. Kuten muistamme, semioottisen signifikaation perusluonto on se, että signifikaatio kytkeytyy väistämättä joihinkin päämäärätoiminnan prosesseihin (Bergman 2009b, 40-43, 89-90, 111-112, 153-154; ks. Vattimo 1993, 43-45; Vattimo 2006, 65-66, 150-153). Siksi lienee hyvin luonnollista, että käyttäjät kokevat toimintaympäristön liiketoiminnan tulkinnallisen järjeistämisen omaksi emergentiksi

johtoajatukseen yhteisöllisen signifikaation kehittämisessä (ks. Bergman 2009b, 17, 34-36, 49, 58, 72, 170; Vattimo 2011, 68; Vattimo 2002, 103-105; vrt. Hines 2001, 20-21). Tätä osaltaan myös tukevat Fiorella Foscarinin tutkimustulokset, jotka painottavat tosiasiaa, että asiakirjatiedon syntymaaperän työntekijät tarkastelevat organisaatiotodellisuutta oman substanssitoimintansa käytännöllisen rationaalisuuden tasolta (Foscarini 2012b, 27-29).

Foscarinin sekä tämän tutkielman painottaman perusfaktan kaikua voidaan lisäksi vahvistaa yleisellä teknologisen kehityksen suunnalla (Vattimo 2006, 127-129; Vattimo 2011, 93, Bergman 2009b, 34-35). Monelta puolelta on jo pidemmän aikaa todettu, että räjähdysmäinen teknologinen murrostilanne on muuttamassa käsitystämme todellisuudesta (Vattimo 1988, 7-8; Vattimo 1989, 18-20, 34; Bergman 2007d, 576-577; Bergman 2011, 116; Hines 2001, 20-21; Upward et al. 2013). Tästä syystä juuri nyt tuntuu tärkeltä ottaa erityisen tarkastelun kohteeksi lähtökohdat, joiden välityksellä asetamme todellisuuden tarkkailtavaksemme (Vattimo 1989, 34; Vattimo 1993, 46, 114-115; Vattimo 2006, 129-130, 174-175, 187; Vattimo 2011, 93-94; Bergman 2000, 245-247; Bergman 2009b, 87; Bergman 2013, 737-738). Subjektiivisella tasolla vallitsevaa tilannetta jäsenittää Friedrich Nietzschen ajatus, jonka mukaan vain ne, jotka kehittävät itsensä aktiivisiksi tulkitsijoiksi, pystyvät säilyttämään ihmisyytensä (Vattimo 2006, 38-39, 112-115, 127-128, 135-136; Vattimo 1993, 19; Bergman 2009b, 33, 88-90).

Myöhäismodernin todellisuuden avoimeen hermeneuttisuuteen sopeutuminen näyttäisi siis vaativan sitä, että kantilaistyyppinen tieto-oppi korvataan eksplisiittisellä tietoteorialla (Vattimo 1988, 45-46; Vattimo 1989, 34-35, 79-80; Vattimo 2000, 40-45; Vattimo 2006, 136, 165, 186; Bergman 2007b, 29-30; Bergman 2009b, 31, 79; Bergman 2014b, 339). Siirtymän ensisijaisena vaatimuksena on, että tiedon teoretisoinnissa tullaan aidosti tietoiseksi asetettavien aprioristen ennako-oletusten konkreettisesta historiallisuudesta (Vattimo 1988, 62, 178; Vattimo 1993, 43, 67-68; Vattimo 2006, 137, 187; Vattimo 2011, 68; Bergman 2009b, 31-34, 44, 62, 72, 151). Toisaalta ajattelutavan muutoksen toteuttaminen vaatii sitä, että suoritettavan teoretisoinnin tunnustetaan olevan ”perustavassa” suhteessa vain jälkikäteisesti tuotettavan arviointitapahtuman sisäisiin funktionaalisiin arviointikriteereihinsä (Vattimo 1993, 11-13, 42-44, 68-71; Vattimo 2006, 28-30, 115, 155-156, 187-189; Vattimo 1999b, 9-10; Bergman 2009b, 9-10, 27-29, 32-36, 62, 88-90, 111; Bergman 2000, 238; ks. Henttonen & Kettunen 2011, 86-87). Ainoastaan tällä tavalla pystytään kunnolla läpivalaisemaan koko informaation käytön filosofis-normatiivinen

perusluonto ja samalla vapauttamaan erilaisten merkityksellisten erontekojen verkostot toteuttamaan paremmin omaa perustehtäväänsä (Vattimo 2006, 61-66, 136; Vattimo 1999a, 24-28; Vattimo 1988, 45-47, 54-55, 136-143, 178-180; Bergman 2014b, 339; Bergman 2009a, 257-258; Bergman 2009b, 9-10, 27-31, 64-67, 83-86, 89-90, 143-145, 151-153). Tutkielman asiakirjatiedon hallinnan näkökulmasta edellisessä käsitellyt näkökohdat voitaisiin ehkä koota Trudi Wrightin keskusteluun tuoman osallistuvan johtamistyylin (*Participative leadership*) otsakkeen alle (ks. Wright 2013, 29).

Mutta minkälaisiin perustavimpiin johtopäätöksiin osallisuuden määrätietoinen lisääminen informaationkäyttöön liittyviä intressejä hyödyntämällä myöhäismodernissa todellisuudessa oikein johtaa (ks. Vattimo 2011, 64-65; Vattimo 2006, 53-56, 60-63; Vattimo 1988, 91-92, 131-133, 136; Bergman 2009b, 8-10, 15-17, 27-29, 65-67, 79, 89-90, 139; Bergman 2008b, 149-150)? Ensimmäisenä tulee väistämättä mieleen Frank Upwardin ja kumppaneiden ajatus globalisaatiosta (Upward et al. 2011, 237). Tutkimusryhmä on painokkaasti korostanut, että uuden digitaalisen asiakirja-alan tulisi rakentua sellaisen todellisuuskäsityksen ympärille, joka on yhtäaikaaisesti sekä dynaaminen että vakaa (Upward et al. 2011, 203-204; ks. Vattimo 2006, 102-104). Tarkan määritelmän mukaisesti globaalisaatio tarkoittaa seuraavaa: ”...yrityksen pyrkimys tulla hyväksytyksi ”paikallisena kansalaisena” toisen kaupparyhmittymän sisällä, samalla kun se pitää strategisten alueidensa hallinnan itsellään niin pitkälle kuin mahdollista” (Hines 2001, 21).

Yleisellä tasolla esitetyt määritelmät heijastanevat samankaltaista suuntaa, jota kohti Mats Bergman on varsin määrätietoisesti kuljettanut omaa Charles Peirce -semiotiikan rekonstruktiotaan (ks. Bergman 2009b, 1-3, 17, 64-67, 79, 100, 151, 170; vrt. Vattimo 2006, 130-131, 136). Bergman on aika voimakkainkin vedoin painottanut, että tieteellisen viestinnän tehokkuusihannetta ei pitäisi jalkauttaa kaikille mahdollisille elämän alueille – ja myös tieteellisen kommunikaation ”itsensä” tulisi paremmin huomioida viestinnän vääjäämätön sosiaalisuus (Bergman 2009b, 8-15, 38-39, 156-158; Bergman 2010a, 135; Bergman 2014b, 339; ks. Vattimo 1988, 134-138; Vattimo 1989, 31, 34; Vattimo 2000, 43-45). Kaiken kaikkiaan Bergmanin esimerkki rohkaisee erittäin määrätietoiseen kommunikatiivisen yhteisöllisyyden kehittämiseen, missä ”totuus” voi ilmaantua näkyviin hyvin moninaisten rationaalisten tehtävätarkoitusten siivittämänä (Bergman 2008a, 149; Bergman 2008b, 149-150; Bergman 2009b, 29, 100, 158, 183; Bergman 2014b, 339; Bergman 2016, 171; ks. Vattimo 2002, 103-105; Vattimo 2006, 111-117, 165, 186-187).

Tutkielman asiakirjatiedon representoinnin erikoisnäkökulmasta globalisaation käsitteen ymmärtäminen taas johtaa seuraaviin hahmotelmiin (Yakel 2003; Bergman 2000, 245-247; Bergman 2014b, 338; Vattimo 1993, 63-65, 69-71). Tasapainoiseen todellisuuskäsitykseen sitoutuminen edellyttää ennen kaikkea dualistisen todellisuuskuvan määrätietoista kritiikkiä (Upward et al. 2011, 203-204; Vattimo 2006, 102-104, 107; Vattimo 2000, 44-45; Bergman 2009b, 100). Erityistieteen filosofisessa asemassaan asiakirjahallinnan ei siis tulisi alistua minkäänlaisten rajoitettujen intressien palvelijaksi (ks. Bergman 2009b, 8-10, 29, 31, 34, 52, 86, 151; Bergman 2015, 478-480; Vattimo 1988, 176-180; Vattimo 1993, 44, 155; Vattimo 2006, 47-51, 113, 165; vrt. Brothman 2008, 149-150). Asia on juuri päinvastoin: toiminnalla tulisi pyrkiä avoimuuteen ja parempaan yleistettävyyteen (ks. Vattimo 1989, 79-80; Vattimo 2006, 136; Bergman 2009b, 3, 8-14, 154, 161-162).

Edellisen vuoksi asiakirja-alan tulisi suhtautua valikoivasti myös alan monitieteisiin kehittämismahdollisuuksiin, joita se digitalisoitumisen kynnyksellään kohtaa (Upward et al. 2013, 41; ks. Bergman 2009b, 47-48; Kilpinen et al. 1999, 37-38). Tutkielman asiakirjatiedon representoinnin tapauksessa kritiikin kärki voidaan tiivistää muutamaan keskeiseen huomioon. Asiakirja-alalla tuntuu yleistyneen käsitys, jonka mukaan asiakirjahallinnan muodollisen kontrolloinnin keinot ovat jo aikansa eläneitä (vrt. Henttonen 2012; Upward et al. 2013, 46-48). Esimerkiksi Steve Bailey on ennustanut kontrolloitujen asianastojen häviävän kilvan vapaamuotoisesti käytettävälle folksonomialle (Bailey 2008, 71-74).

Tutkielma ottaa luonnollisesti etäisyyttä Baileyn jyrkkään näkemykseen ja toteaa, että kyse on enemmänkin siitä, miten erilaiset luokitukset pystytään fasilitoimaan erilaisiin käyttäjätarpeisiin (Vattimo 1993, 21-22, 67-69; Vattimo 2006, 8, 155-156, 165; Bergman 2009b, 22-23, 38-39, 43, 51-52, 151-153; Bergman 2014b, 339). Tutkielma suhtautuu samaan tapaan Torkild Thellefsenin väitteeseen, jonka mukaan semiotiikan tulkinnallinen perusluonto ei ole sovitettavissa yhteen tesauruksen formaalisten luokituskategorioiden kanssa (Thellefsen 2002, 71-72; Thellefsen 2004, 507-508; ks. Bergman 2008a, 140). Tutkielman hahmottelemasta pragmaattisen kvantifikaation näkökulmasta tämä ilmeinen ristipaine on taas koko asetelman niin sanottu sininen sävel (Bergman 2009b, 27, 45-46, 62, 72, 83-84, 89-90, 151-152, 183-184; Bergman 2010a, 145-146; Vattimo 1988, 21-27; Vattimo 2006, 62-63, 148-150; Vattimo 2011, 68).

Pragmaattisen kvantifikaation ”sinisen sävelen” viitoittamalta keskitieltä tutkielma on myös löytänyt muita varteenotettavia kehittämisideoita (Bergman 2009b, 66; Vattimo 1993, 46; Vattimo 1989, 82-83). Mieleen tulee erityisesti Peter Garrodin esiin tuomat paradigmaattiset mikrotesaurosotsikot, joiden käyttö lienee ”pakollista” kaikissa vähääkään monimutkaisemmissa tiedon representoinnin tesaurus-sovelluksissa (ks. Garrod 2000, 40). Toisaalta mieleen palautuu Lemieux:n ja kumppaneiden ajatus asiakirjahallinnan luokitusten visualisoinnista (Lemieux et al. 2014, 122). Tässä tapauksessa esimerkiksi tesauruksen ”paikalliset” – siis paikallisten todellisuuden osien – hierarkiat visualisoimalla luokituksen kokonaisrakenteeseen saataisiin tarvittavaa käsinkosketeltavuutta (ks. Bergman 2009b, 144, Vattimo 1993, 128; vrt. Hines 2001, 20-21). Tämä varmastikin lisäisi monialaisen luokituksen hallittavuutta ja toisi sen käyttöön konkretian tuntua. Tällaisilla varsin kohtuullisilla peliliikkeillä tieteellisenkin viestinnän representointi voitaisiin onnistuneesti ankkuroida uudelle vuosituhanalle (ks. Bergman 2009b, 4-5, 22-23, 38-39, 70, 154, 156-158). Lisäksi aivan erityisen tärkeää olisi, että muuntautuminen uudenlaiseen ajattelutapaan tehtäisiin tavalla, johon itse Charles Peircekin voisi olla tyytyväinen – toisin sanoen ei ainakaan liikoja hötkyilemällä (ks. Bergman 2012b, 145-147). Oikeastaan koko pragmaattisen kvantifikaation tenhon voisi kansankielisesti ilmaistuna kiteyttää seuraavalla tavalla (ks. Bergman 2009b, 83-84; Vattimo 2006, 148-150). ”Turhalla vanhalle kaakille on opettaa liikaa uusia temppuja, kun ei se muista niitä kumminkaan.”

KIRJALLISUUS

Abrahamsen, Knut Tore. 2003. Indexing of musical genres. An Epistemological perspective. *Knowledge Organization*, 30 (3/4), 144-169.

Almeida, Carlos Cândido de. 2012. The Methodological influence of Peirce's pragmatism on knowledge organization. *Knowledge Organization*, 39 (3), 204-215.

Bailey, Steve. 2008. *Managing the crowd. Rethinking records management for the web 2.0 world.* London: Facet Publishing.

Bearman, David. 1992. Documenting documentation. *Archivaria*, 34, 33-49.

Beghtol, Clare. 2003. Classification for information retrieval and classification for knowledge discovery: relationships between "professional" and "naïve" classifications. *Knowledge Organization*, 30 (2), 64-73.

Bergman, Mats. 2000. Reflections on the role of the communicative sign in semeiotic. *Transactions of the Charles S. Peirce Society*, 36 (2), 225-254.

Bergman, Mats. 2003. Peirce's derivations of the interpretant. *Semiotica*, 144 (1), 1-17.

Bergman, Mats. 2004. *Fields of signification: explorations in Charles S. Peirce's theory of signs.* Helsinki: Helsingin yliopisto.

Bergman, Mats. 2005. C. S. Peirce's dialogical conception of sign processes. *Studies in Philosophy and Education*, 24, 213-233.

Bergman, Mats. 2007a. *Capturing Cerberus: the rhetorical path to general semiotics.* http://www.commens.org/sites/default/files/working_papers/capturing_cerberus_1.pdf.
Luettu 31.3. 2017.

Bergman, Mats. 2007b. Common grounds and shared purposes: on some pragmatic ingredients of communication. *Cognitio*, 8 (1), 23-43.

Bergman, Mats. 2007c. Development, purpose, and the spectre of anthropomorphism. *Transactions of the Charles S. Peirce Society*, 43 (4), 601-609.

Bergman, Mats. 2007d. Reviews. Pragmatism, old & new: selected writings. *Transactions of the Charles S. Peirce Society*, 43 (3), 575-578.

Bergman, Mats. 2007e. Representationism and presentationism. *Transactions of the Charles S. Peirce Society*, 43 (1), 53-89.

Bergman, Mats. 2007f. The Secret of rendering signs effective: the import of C. S. Peirce's semiotic rhetoric. *The Public Journal of Semiotics*, 1 (2), 2-11.

Bergman, Mats. 2008a. Retoriikan merkitys: Peircen pragmaattinen semiotiikka ja viestinnän tutkimus. Teoksessa Kilpinen, E. & Kivinen, O. & Pihlström, S. (toim.) *Pragmatismi filosofiassa ja yhteiskuntatieteissä*. Helsinki: Gaudeamus, 133-161.

Bergman, Mats. 2008b. The New wave of pragmatism in communication studies. *NORDICOM Review*, 29 (2), 135-154.

Bergman, Mats. 2009a. Experience, purpose, and the value of vagueness: on C. S. Peirce's contribution to the philosophy of communication. *Communication Theory*, 19 (3), 248-277.

Bergman, Mats. 2009b. Peirce's philosophy of communication. *The Rhetorical underpinnings of the theory of signs*. London: Continuum International Publishing Group.

Bergman, Mats. 2010a. C. S. Peirce on interpretation and collateral experience. *Signs*, 4, 134-161.

Bergman, Mats. 2010b. Serving two masters: Peirce on pure science, useless things, and practical applications. Teoksessa Bergman, M. & Paavola, S. & Pietarinen, A.-V. & Rydenfelt, H. (toim.) *Ideas in Action: Proceedings of the Applying Peirce Conference*. Helsinki: Nordic Pragmatism Network, 17-37.

Bergman, Mats. 2011. Beyond the interaction paradigm? Radical constructivism, universal pragmatics, and Peircean pragmatism. *The Communication Review*, 14 (3), 96-122.

Bergman, Mats. 2012a. Charles Peirce: Signs of inquiry. Teoksessa *Philosophical Profiles in the Theory of Communication*. New York: Peter Lang, 409-436.

Bergman, Mats. 2012b. Improving our habits: Peirce and meliorism. Teoksessa de Waal, C. & Skowronski, K. P. (toim.) *The Normative Thought of Charles S. Peirce*. New York: Fordham University Press, 125–148.

Bergman, Mats. 2012c. Pragmatism as a communication-theoretical tradition: an assessment of Craig's proposal. *European Journal of Pragmatism and American Philosophy*, 4 (1), 208–221.

Bergman, Mats. 2013. Fields of rhetoric: inquiry, communication, and learning. *Educational Philosophy and Theory*, 45 (7), 737-754.

Bergman, Mats. 2014a. Book review. *Pragmatism today*, 5 (1), 35-38.

Bergman, Mats. 2014b. Gabriele Gava, Peirce's account of purposefulness: a Kantian perspective. *European Journal of Pragmatism and American Philosophy*, 6 (2), 334-340.

Bergman, Mats. 2015. The Highest branch of logic? On a neglected question of speculative rhetoric. *Sign Systems Studies*, 43 (4), 463-482.

Bergman, Mats. 2016. Beyond explication: meaning and habit-change in Peirce's pragmatism. Teoksessa West, D. & Anderson, M. (toim.) *Consensus on Peirce's Concept of Habit: Before and Beyond Consciousness*. Springer, 171-197.

Brothman, Brien. 2008. Pekka Henttonen: Records, rules and speech acts. *Archival Science*, 8 (2), 149-156.

Buckland, Michael. 2012. What kind of science information science can be? *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 63 (1), 1-7.

Cohen, Frederick. 2015. Digital diplomatics and forensics: going forward on a global basis. *Records Management Journal*, 25 (1), 21-44.

Cook, Terry. 1997. What is past is prologue: a history of archival ideas since 1898, and the future paradigm shift. *Archivaria*, 43, 17-63.

Cook, Terry. 2009. Introduction. Teoksessa Ridener, J. (2009) *From polders to postmodernism. A Concise history of archival theory*. Sacramento, California: Litwin Books.

- Eriksson, Päivi & Koistinen, Katri. 2005. Monenlainen tapaustutkimus. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana. 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Juva: PS-kustannus, 25-43.
- Evans, Joanne & Reed, Barbara & Linger, Henry & Goss, Simon & Holmes, David & Drobik, Jan & Woodyat, Bruce & Henbest, Simon. 2014. Winds of change: a recordkeeping informatics approach to information management needs in data-driven research environments. *Records Management Journal*, 24 (3), 205-223.
- Friedman, Alon & Smiraglia, Richard. 2013. Nodes and arcs: concept map, semiotics, and knowledge organization. *Journal of Documentation*, 69 (1), 27-48.
- Friedman, Alon & Thellefsen, Martin. 2011. Concept theory and semiotics in knowledge organization. *Journal of Documentation*, 67 (4), 644-674.
- Fenton, Candida. 2010. Use of controlled vocabulary and thesauri in UK online finding aids. *Journal of the Society of Archivists*, 31 (2), 187-205.
- Foscarini, Fiorella. 2012a. Diplomats and genre theory as complementary approaches. *Archival Science*, 12 (4), 389-409.
- Foscarini, Fiorella. 2012b. Understanding functions: an organizational culture perspective. *Records Management Journal*, 22 (1), 20-36.
- Gabriel, Clare. 2002. Subject access to archives and manuscript collections: an historical overview. *Journal of Archival Organization* 1 (4), 53-63.
- Garrod, Peter. 2001. Use of the UNESCO thesaurus for archival subject indexing at UK NDAD. *Journal of the Society of Archivists*, 21 (1), 37-54.
- Gibbons, Paul & Shenton, Caroline. 2003. Implementing a record management strategy for the UK Parliament: the experience of using Keyword AAA. *Journal the Society of Archivists*, 24 (2), 141-157.
- Gilliland, Anne & McKemmish, Sue. 2004. Building an infrastructure for archival research. *Archival Science*, 4 (3-4), 149-197.

Green, Rebecca. 1996. Development of a relational thesaurus. Teoksessa Green, R. (toim.) *Advances in Knowledge Organization*, 5. Frankfurt: Indeks Verlag, 72-79.

Green, Rebecca. 2008. Relationships in Knowledge organization. *Knowledge Organization*, 35 (2/3), 150-159.

Henttonen, Pekka. 2012. Diversity of knowledge organization in records and archives management. Teoksessa Neelameghan, A., & Raghavan, K. S. (toim.) *Advances in knowledge organization*, 13. Würzburg: Ergon-Verlag, 277-283.

Henttonen, Pekka. 2014. Bibliographic subject headings as access points to archival sources. Teoksessa Babik, W. (toim.) *Advances in knowledge organization*, 14. Würzburg: Ergon-Verlag, 461-468.

Henttonen, Pekka & Kettunen, Kimmo. 2011. Functional classification of records and organizational structure. *Records Management Journal*, 21 (2), 86-103.

Hines, Colin. 2001. Lokalisaatio. Vaihtoehto vapaakaupan ylilyönneille. Helsinki: Oy Like Kustannus Ltd.

Hjørland, Birger. 1998. The Classification of psychology: a case study in the classification of a knowledge field. *Knowledge Organization*, 24 (4), 162-201.

Hjørland, Birger. 2004. Arguments for philosophical realism in library and information science. *Library Trends*, 52 (3), 488-506.

Hjørland, Birger. 2007. Semantics and Knowledge Organization. *Annual Review of Information Science and Technology*, 41 (1), 367-406.

Jouhki, Pasi. 2014. Olemmeko unohtaneet tietoyhteiskunnan? *Faili*, (4), 39-41.

Julibert, Sara. 2008. Employee attitudes to information sharing: a case study at the European Central Bank. *Records Management Journal*, 18 (3), 194-204.

Kant, Immanuel. 2015. *Ikuisen rauhan*. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Kilpinen, Erkki & Paavola, Sami & Bergman, Mats. 1999. Kriittisiä merkintöjä klassisen pragmatismen perinnöstä. *Niin & näin*, (2), 37-40.

- Kuhlthau, Carol & Tama, S. 2001. Information search process of layers: a call for 'just for me' information services. *Journal of Documentation*, 57 (1), 25-43.
- Lemieux, Victoria Louise & Gormly, Brianna & Rowledge, Lyse. 2014. Meeting big data challenges with visual analytics: the role of records management. *Records Management Journal*, 24 (2), 122-141.
- Mai, Jens-Erik. 2001. Semiotics and indexing: an analysis of the subject indexing process. *Journal of Documentation*, 57 (5), 591-622.
- Mai, Jens-Erik. 2008. Actors, domains, and constraints in the design and construction of controlled vocabularies. *Knowledge Organization*, 35 (1), 16-29.
- Mai, Jens-Erik. 2011. The Modernity of classification. *Journal of Documentation*, 67 (4), 710-730.
- Moilanen, Pentti & Rähkä, Pekka. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 46-69.
- Mäkinen, Sari. 2013. Records management in mobile work. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis*: 1338. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94443/978-951-44-9226-6.pdf?sequence=1>, luettu 31.3.2017.
- Paavola, Sami & Bergman, Mats. 2003. Kotoperäistäkö vaiko ei? Lisäkommentteja Peirce'n suomentamisesta. *Niin & näin*, (1), 2-4.
- Ridener, John. 2009. From polders to postmodernism. A Concise history of archival theory. Sacramento, California: Litwin Books.
- Rorty, Richard. 2005. Anticlericalism and atheism. Teoksessa Zabala, S. (toim.) *The Future of religion*. New York: Columbia University Press.
- Schenkolewski-Kroll, Silvia & Tractinsky, Assaf. 2006. Archival description, information retrieval, and the construction of thesauri in Israeli archives. *Archival Science*, 6 (1), 69-107.

- Seitsonen Katri. 2010. Kuntien yhteinen tehtäväluokitus ja semanttinen web. Semanttinen web 2.0 -hanke, tutkimusraportti. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65391/978-951-44-8060-7.pdf?sequence=1>, luettu 31.3.2017.
- Talja, Sanna & Tuominen, Kimmo & Savolainen, Reijo. 2005. "Isms" in information science: constructivism, collectivism and constructionism. *Journal of Documentation*, 61 (1), 79-101.
- Thellefsen, Torkild. 2002. Semiotic knowledge organization: theory and method development. *Semiotica*, 142, 71-90.
- Thellefsen, Torkild. 2004. Knowledge profiling: the basis for knowledge organization. *Library Trends*, 52 (3), 507-514.
- Thellefsen, Torkild & Thellefsen, Martin. 2004. Pragmatic semiotics and knowledge organization. *Knowledge Organization*, 31 (3), 177-187.
- Tuominen, Kimmo & Talja, Sanna & Savolainen, Reijo. 2003. Multiperspective digital libraries: the implications of constructionism for the development of digital libraries. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 54 (6), 561-569.
- Upward, Frank & McKemmish, Sue & Reed, Barbara. 2011. Archivists and changing social and information spaces: a continuum approach to recordkeeping and archiving in online cultures. *Archivaria*, 72, 197-237.
- Upward, Frank & Reed, Barbara & Oliver, Gillian & Evans, Joanne. 2013. Recordkeeping informatics: re-figuring a discipline in crisis with a single minded approach. *Records Management Journal*, 23 (1), 37-50.
- Vattimo, Gianni. 1988. *The End of modernity. Nihilism and hermeneutics in post-modern culture*. Cambridge: Polity Press.
- Vattimo, Gianni. 1989. *Läpinäkyvä yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Vattimo, Gianni. 1993. *The Adventure of difference*. Cambridge: Polity Press.
- Vattimo, Gianni. 1999a. *Tulkinnan etiikka*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Vattimo, Gianni. 1999b. *Uskon että uskon*. Helsinki: Nemo.

Vattimo, Gianni. 2000. Kristillinen sanoma ja metafysiikan hajoaminen. Teoksessa Kotkavirta, J. & Tuomi, A. (toim.) *Toivo ja luottamus epävarmuuksien maailmassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 37-46.

Vattimo, Gianni. 2002. Rationaalisuuden rekonstruktio. *Niin & näin*, (3), 101-105.

Vattimo, Gianni. 2005. The Age of interpretation. Teoksessa Zabala, S. (toim.) *The Future of religion*. New York: Columbia University Press.

Vattimo, Gianni. 2006. Dialogue with Nietzsche. New York: Columbia University Press.

Vattimo, Gianni. 2010. The Responsibility of the philosopher. New York: Columbia University Press.

Vattimo, Gianni. 2011. A Farewell to truth. New York: Columbia University Press.

Wright, Trudi. 2013. Information culture in a government organization. Examining records management training and self-perceived competencies in compliance with a records management program. *Records Management Journal*, 23 (1), 14-36.

Yakel, Elizabeth. 2003. Archival representation. *Archival Science*, 3 (1), 1-25.

LIITE 1: HAASTATTELUTEEMAT

1. Haastateltavan perustiedot:

Nimi:

Ammattinimeke:

Organisaatio ja yksikkö:

Keskeiset työtehtävät Eutorissa ja Eutorin käyttökokemus:

Koulutus:

Ikä:

2. Haastattelukontekstin pohjustus

Haastattelussa arvioidaan Eutorin asiasanaluetteloa oman substanssiyksikön näkökulmasta. Asiasanasto sisältää jakelua tukevat asiasanat ja sisältöasiasanat. Ovatko nämä tuttuja? Minkälaisen käyttöliittymän avulla käytät asiasanoja?

Haastattelun oletuksena on, että asiasanaluetteloa käytetään asiakirjojen indeksoinnissa ja myöhemmässä tiedonhaussa. Miten näet asian? Käytätkö asiasanaluetteloa kumpaankin tarkoitukseen? Indeksoinnin ja tiedonhaun avulla syntyneitä kokemusta tarkastellaan asiasanaluettelon yleisenä käyttökokemuksena substanssiyksikössä.

3. Teema 1

Teemassa tarkastellaan asiasanaluetteloa sen suhderakenteiden kautta. Teeman ydinkysymys on: mitä suhderakenteita asiasanaluettelossa on ja minkälaisia suhderakenteita siinä pitäisi olla? Rakenteiden tarkoituksena on luoda suhteita toisiinsa liittyvien termien välille.

3.1. Tesauruksen rakenteet luokituksen selailun kautta

*Miten asiasanastoa selaillaan - aakkosittain vai aihealueittain?

*Onko asiasanaston selailu haastavaa?

*Miten hyödylliseksi kuvailisit asiasanaluettelon termien välisiä suhderakenteita?

3.2. Kuinka perusteellisten rakenteiden luominen on tarpeellista

*Voisiko asiasanaluettelo tarjota paremman rakenteellisen ennakkojäsennyksen sen käytön kannalta (tällä hetkellä asiasanasto on järjestetty aakkosittain)?

*Vaikuttaako nykyinen asiasanasto yhtenäiseltä vai hajanaiselta?

*Minkälaisia suhderakenteita asiasanaluettelon tulisi sisältää (hierarkkiset LT, ST; assosiaatio/rinnakkaissuhteet RT; ekvivalenssisuhteet KT tai KÄYTÄ)?

*Olisiko hierarkkinen rakenne hyödyllinen?

*Käytetäänkö asiasanastoa rinnan muiden tietolähteiden/luokitusten kanssa?

*Olisiko toivottavaa, että asiasanasto osoittaa siihen valittujen termien suhteet muihin termeihin tai rinnastuviin asioihin?

3.3. Rakenteiden kehittämisen suuntaviivat

*Osaisitko kehittää asiasanaluettelolle sopivan hierarkkisen rakenteen omien työtehtäviesi ammatillisesta näkökulmasta?

*Millainen se olisi?

*Onko ammatillisten työtehtävien keskeistä sisältöä kuvattu jossain muussa luokituksessa?

*Voisiko tätä jäsennyttä hyödyntää Eutorissa?

*Mitä etuja ja haittoja näet asiasanaluettelon rakenteissa (aakkosellisuus vs. aihealueet)?

4. Teema 2.

Teemassa tarkastellaan asiasanaluetteloja yksittäisten asiasanojen kautta. Asiasanat ehdollistavat representaation tarkkuutta, jolla on vaikutuksensa indeksointiin ja tiedonhakuun. Teeman ydinkysymys on: ovatko asiasanaluettelon yksittäiset asiasanat sopivia kuvaamaan substanssiyksikön toimintaan liittyvää asiakirjatietoa?

4.1. Käyttökokemukset asiasanojen sisällöistä

*Minkälaisia käyttökokemuksia sinulla on yksittäisistä asiasanoista asiakirjojen jakelussa, vastaanottamisessa tai tiedonhaussa?

*Oletko joutunut tilanteeseen, että et löydä asiasanastosta sopivaa termiä asiakirjan jakelusta tai tiedonhakua varten?

*Jos olet joutunut tällaiseen tilanteeseen, minkälaista termiä etsit?

*Mikä teki termin löytämisestä erityisen vaikeaa?

4.2. Hyvän asiasanan piirteet

*Millaisia asiasanojen tulisi olla, että ne kuvaisivat substanssiyksikössä käsiteltävää asiakirjatietoa (hierarkkinen tarkkuus on otettava myös huomioon)?

*Ovatko asiasanaluettelon asiasanat kokemuksesi mukaan tällaisia?

*Pitäisikö asiasanaluettelon sanavalikoimaa esimerkiksi täydentää?

*Oletko useasti löytänyt asiasanaluettelosta termin, joka kuvaa erityisen hyvin asiakirjan sisältöä?

4.3. Yksittäisten asiasanojen hyödyllisyyden arviointi

*Mitä etuja ja haittoja näet asiasanojen käytössä asiakirjatiedon kuvailussa?

*Pystyisitkö itse luomaan parempia termejä asiakirjatiedon kuvaamista varten (vapaa-
muotoinen kuvailu vs. asiasanat)?

LIITE 2: TEEMAHAASTATTELUIJEN TIEDOT

Haastateltava yksi (H1). 2013. Haastattelu on tehty 16.1.2013. Haastattelun kesto on 00:31:37. Haastatteluaineisto on tutkijan hallussa.

Haastateltava kaksi (H2). 2013. Haastattelu on tehty 14.1.2013. Haastattelun kesto on 00:26:48. Haastatteluaineisto on tutkijan hallussa.

Haastateltava kolme (H3). 2013. Haastattelu on tehty 17.1.2013. Haastattelun kesto on 00:24:45. Haastatteluaineisto on tutkijan hallussa.

Haastateltava neljä (H4). 2012. Haastattelu on tehty 15.11.2012. Haastattelun kesto on 00:46:46. Haastatteluaineisto on tutkijan hallussa.

Haastateltava viisi (H5). 2013. Haastattelu on tehty 28.1.2013. Haastattelun kesto on 00:34:43. Haastatteluaineisto on tutkijan hallussa.

Haastateltava kuusi (H6). 2012. Haastattelu on tehty 12.11.2012. Haastattelun kesto on 00:46:19. Haastatteluaineisto on tutkijan hallussa.

Haastateltava seitsemän (H7). 2012. Haastattelu on tehty 14.11.2012. Haastattelun kesto on 00:38:02. Haastatteluaineisto on tutkijan hallussa.

Haastateltava kahdeksan (H8). 2012. Haastattelu on tehty 13.11.2012. Haastattelun kesto on 00:41:40. Haastatteluaineisto on tutkijan hallussa.

Haastateltava yhdeksän (H9). 2012. Haastattelu on tehty 16.11.2012. Haastattelun kesto on 00:58:15. Haastatteluaineisto on tutkijan hallussa.